Istraživanja s alkoholom povezanih poremećaja i problema u Republici Hrvatskoj

Marković, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:117735

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Istraživanja s alkoholom povezanih poremećaja i problema u Republici Hrvatskoj

Ana Marković

Zagreb, rujan, 2016

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Diplomski rad

Istraživanja s alkoholom povezanih poremećaja i problema u Republici Hrvatskoj

Ana Marković

Izv.prof.dr.sc. Zoran Zoričić

Prof.dr.sc. Irma Kovčo Vukadin (komentor)

Zagreb, rujan, 2016

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad (Istraživanja s alkoholom povezanih poremećaja i problema u Republici Hrvatskoj) i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: Ana Marković

Mjesto i datum: Zagreb, rujan, 2016.

Istraživanja s alkoholom povezanih poremećaja i problema u Republici Hrvatskoj

Ana Marković

Izv.prof.dr.sc. Zoran Zoričić

Socijalna pedagogija/ Djeca i mladi

Sažetak

Alkohol značajno doprinosi mortalitetetu te bolestima i invalidnosti na globalnoj razini. Osim što utječe na fizičko i psihičko zdravlje osobe koja ga konzumira, alkohol ugrožava život i zdravlje osoba koje se nalaze u okolini osobe koja konzumira alkohol. Cilj ovog rada je analiza određenog broja hrvatskih znanstvenih časopisa u periodu od deset godina kako bi se utvrdila kvantiteta i kvaliteta interesa za probleme u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola. Svrha rada je stjecanje uvida u aktualne hrvatske spoznaje u području alkohologije. Analizirano je sedam časopisa u periodu od 2005. do 2014. godine na temelju čega je prikupljeno 159 radova koji čine uzorak istraživanja. Pokazalo se da je područje alkohologije pretežno u interesu znanstvenika medicinskog profila. Pretežno su radovi bili usmjereni na područje posljedica konzumiranja alkohola na druge osobe u smislu kaznenih djela počinjenih pod utjecajem alkohola. Značajan broj radova odnosio se i na raznovrsne oblike tretmana osoba ovisnih o alkoholu.

Ključne riječi: alkohologija, problemi u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola, hrvatske spoznaje, analiza znanstvene periodike

Research of alcohol related disorders and problems in Croatia

Ana Marković

Izv. prof. dr. sc. Zoran Zoričić

Social pedagogy/ Children and youth

Summary

Alcohol contributes considerably to mortality, diseases and disability on global level. Apart from affecting the physical and mental health of the person who consume alcohol, alcohol endangers life and health of persons who are in the environment of the one who drinks. The goal of this paper is analysis of a number of Croatian scientific journals for a period of ten years in order to determine quantity and quality of interest for problems related to excessive alcohol consumption. Purpose of the paper is to gain an insight in actual Croatian cognition in the field of alcohology. We analyzed seven journals in the period from 2005 to 2014. Thus we collected 159 articles which constitute research sample. Results showed that the field of alcohology is predominantly in the interest of scientists of medical profile. Articles were mostly focused on the consequences that alcohol consumption has for other people in terms of criminal offenses committed under the influence of alcohol. Considerable number of articles referred also to various forms of treatment of persons addicted to alcohol.

Keywords: alcohology, problems associated with excessive alcohol consumption, Croatian cognition, analysis of scientific periodicals

SADRŽAJ

1. UVOD 1

1.1. Problemi povezani s alkoholom u svijetu 3

1.2. Problemi povezani s alkoholom u Europi 5

1.3. Problemi povezani s alkoholom u Republici Hrvatskoj 8

2. METODA 10

2.1. Cilj istraživanja 10

2.2. Uzorak 10

2.3. Instrument 11

2.4. Način prikupljanja i obrade podataka 14

3. REZULTATI I DISKUSIJA 18

3.1. Opća obilježja analiziranih radova 18

3.2. Istraživački radovi 21

3.2.1. Ciljevi istraživačkih radova 22

3.2.2. Istraživački uzorci 28

3.2.3. Korišteni instrumenti 30

3.2.4. Istraživačka pitanja 31

3.2.5. Istraživačke hipoteze 31

3.2.6. Zaključci istraživačkih radova 32

3.2.7. Istraživačke preporuke 39

3.2.8. Istraživačka ograničenja 40

3.3. Pregledni radovi 41

3.3.1. Ciljevi preglednih radova 41

3.3.2. Zaključci preglednih radova 43

3.4. Stručni radovi 45

3.4.1. Ciljevi stručnih radova 45

3.4.2. Zaključci stručnih radova 46

3.5. Prikaz slučajeva 47

4. ZAKLJUČAK 48

5. LITERATURA 52

6. PRILOZI 70

Prilog 1. Reference analiziranih radova

Prilog 2. Autori analiziranih radova

Prilog 3. Ustanove iz kojih dolaze autori radova

Prilog 4. Popis ključnih riječi

Prilog 5. Metoda znanstvenog istraživanja

Prilog 6. Istraživačka pitanja

Prilog 7. Hipoteze istraživanja

1. UVOD

Konzumacija alkohola glavni je rizični čimbenik bolesti i invaliditeta (Rehm i sur., 2009). Na ozbiljnost posljedica alkohola upućuju izvješća Svjetske zdravstvene organizacije. Prema zadnjem izvješću (WHO, 2014) alkohol predstavlja čimbenik za razvoj više od 200 bolesti i povreda (WHO 1992, prema WHO 2014), koje uključuju neuropsihijatrijska stanja (poremećaji uzrokovani uporabom alkohola, epilepsija, depresija, anksiozni poremećaji...), gastrointestinalne bolesti (ciroza jetre, upala gušterače...), karcinome, namjerne povrede (nasilje i samoubojstvo), nenamjerne povrede, kardiovaskularne bolesti, fetalni alkoholni sindrom, šećernu bolest i infektivne bolesti (upala pluća i tuberkuloza). Osim osobe koja konzumira alkohol, posljedice alkohola mogu osjetiti i drugi pojedinci u obliku namjernih (napadi i ubojstva) i nenamjernih povreda (nesreće u prometu, na radnom mjestu ili u domu), zapuštanje i zlostavljanje članova obitelji, neispunjavanje društvenih uloga, uništenja imovine, toksičnog djelovanje na druge (fetalni alkoholni sindrom i komplikacije prijevremenog poroda) te gubitak duševnog mira članova obitelji, prijatelja, kolega i svih ostalih u blizini osobe koja pije, uključujući i strance. Nedostaju validirani instrumenti kojima bi se istražila šteta učinjena drugim osobama zbog pijenja (Bloomfield i sur., 2013). Zbog ugroženosti drugih osoba, odnosno onih koji ne konzumiraju alkohol, Rehm i suradnici (2009) s razlogom govore o potrebi proširenja uobičajenog epidemiološkog modela kada se radi o alkoholu. Osim posljedica na osobe koje konzumiraju alkohol, trebalo bi istražiti kako pijenje utječe na druge osobe osim one koja konzumira alkohol.

Štetno pijenje alkohola društvu nameće i socijalne i ekonomske troškove koji se odnose na direktne troškove odgovora društva na probleme (npr. troškovi zdravstvene skrbi, pravosudnog sustava), indirektne troškove zbog smanjene produktivnosti (npr. izostajanje s posla, nezaposlenost) te nematerijalne troškove zbog boli, patnje i smanjene kvalitete života (WHO, 2014). Procjenjuje se da ekonomski trošak štetne uporabe alkohola iznosi 1% BDP-a u zemljama s visokim i srednje visokim prihodima (Casswell i Thamarangsi, 2009). S obzirom na brojne i raznolike posljedice pijenja, problemima vezanim za pijenje alkohola i njegovim posljedicama bave se različiti profili stručnjaka (liječnici, psiholozi, psihijatri, socijalni radnici, socijani pedagozi...).

Usprkos svemu navedenom, u današnjem društvu postoji visoka tolerancija na alkohol. Čini se istinitim stajalište Breitenfielda i Kuzman (2010) kako ne postoji prigoda u kojoj uživanje pića ne bi bilo prikladno. Pijenje se putem medija prikazuje kao poželjno ponašanje,

povezujući ga sa pozitivnim ponašanjima i situacijama kao što su sport, zabava, društvo i drugo. Laka dostupnost alkohola također doprinosi raširenosti pijenja.

Osnovna prepreka zbog koje se problemu alkoholizma nije pristupalo na odgovarajući način je nedostatak jasne definicije alkoholizma iz čega proizlaze i teškoće u dijagnosticiranju alkoholizma. Definicija Svjetske zdravstvene organizacije prema kojoj je alkoholičar „bolesnik kod koga se zbog prekomjerne i dugotrajne uporabe alkoholnih pića pojavljuje psihička i fizička ovisnost, zdravstveni problemi, obiteljski i društveni poremećaji“ isključuje velik broj onih koji još ne pokazuju simptome navedene u definiciji, a zapravo već duže vrijeme prekomjerno piju (Ercegović, Milošević, 2012).

Problemi vezani s alkoholom ne postoje samo u osoba ovisnih o alkoholu, već i u onih koje zovemo „problemnim pilcima“, a i tzv. umjereno pijenje može nositi određeni rizik (Manzardo i sur., 2008). Kao što je već navedeno, pristup treba proširiti i na osobe iz okoline konzumenta alkohola. U tom smislu Breitenfield (2010a) koristi pojam alkoholni poremećaji kako bi obuhvatio, osim ovisnosti, i posljedice prekomjernog pijenja iz društvene i obiteljske sfere te opasnosti povezane s alkoholom.

Realnu sliku konzumacije alkohola po stanovniku onemogućuje neoporezivana prodaja, krijumčarenje akoholnih pića, proizvodnja alkohola za vlastite potrebe te kupnja alkohola od strane inozemnih turista. Utvrđivanje trendova u incidenciji alkoholizma je otežano zbog neslaganja oko definicije alkoholizma te činjenice da većina alkoholičara većinu vremena izbiva iz kuće, pa tako i u vrijeme anketiranja domaćinstava (Manzardo i sur., 2008).

Dakle, u fokusu ovog rada nije alkoholizam ili ovisnost o alkoholu, već sve negativne pojave proizašle iz pijenja alkohola, uključujući posljedice za osobu koja pije i posljedice za osobe u njenoj okolini, ali i društvene posljedice. Pri tome treba imati na umu da alkohol može imati i pozitivne učinke, pri čemu se uglavnom misli na pozitivan učinak umjerenih količina alkohola na kardiovaskularni i krvožilni sustav i kvalitetu života (Manzardo i sur., 2008), iako postoje sumnje u istinitost takvih pozitivnih učinaka (Breitenfeld i sur., 2010).

Cilj ovog rada je analiza određenog broja hrvatskih znanstvenih časopisa u periodu od 10 godina kako bi se utvrdila kvantiteta i kvaliteta interesa za probleme u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola u kontekstu kreiranja politika i strategija za suzbijanje problema povezanih s alkoholom. Svrha rada je stjecanje uvida u aktualne hrvatske spoznaje u području alkohologije. Uzimajući u obzir interdisciplinarni karakter alkoholizma, u radu će biti

analizirani časopisi Alcoholism and psychiatry research (ranije pod nazivom Alcoholism), Kriminologija i socijalna integracija, Društvena istraživanja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Socijalna psihijatrija, Ljetopis socijalnog rada te Policija i sigurnost.

1.1. Problemi povezani s alkoholom u svijetu

Društvo u cjelini snosi cijenu štetne uporabe alkohola. Konkretno, prema podacima iz 2012. godine, 5,9% svih smrti i 5,1% godina izgubljenih zbog bolesti, ozljeda, invalidnosti ili prerane smrti u svijetu može se pripisati alkoholu (WHO, 2014). Sve ovo čini štetnu uporabu alkohola jednim od pet glavnih rizičnih faktora u svijetu za bolesti, invaliditet i smrt (Lim i sur., 2012, prema WHO, 2014).

Na svjetskoj razini, najveću potrošnju alkohola ima Europa (osobito istočni dio), te nakon nje Američka regija SZO-a (Zemlje članice SZO-a grupirane su u šest regija: Afrička regija, Američka regija, Regija jugoistočne Azije, Europska regija, Istočno mediteranska regija i Regija zapadnog Pacifika; svaka regija ima svoj regionalni ured), a najnižu ima Istočna mediteranska regija SZO-a. Stopa mortaliteta i morbiditeta uzrokovanog alkoholom također je najviša u Europskoj regiji, a najniža u Istočnoj mediteranskoj regiji. Osim bolesti koje su očigledno uzrokovane alkoholom (poremećaji uzrokovani uporabom alkohola), doprinos alkohola najznačajniji je za pojavu karcinoma, kardiovaskularnih bolesti, gastrointestinalnih bolesti (ciroza jetre) i ozljeda. U odnosu na socioekonomske troškove štetne uporabe alkohola, najzastupljeniji su neizravni troškovi zbog slabljenja produktivnosti. Siromašna stanovništva i zemlje s niskim prihodima imaju veći morbiditet po jedinici konzumiranog alkohola nego zemlje s visokim prihodima (Rehm i sur., 2009).

Zaštita zdravlja putem prevencije i smanjenja štetne uporabe alkohola predstavlja prioritet javnog zdravstva na svjetskoj razini, te je smanjenje zdravstvenih i socijalnih posljedica štetnog pijenja alkohola jedan od ciljeva Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2014). Alkohol je jedan od tri primarna područja javnog zdravstva u svijetu (WHO, 2009, prema Møller i Anderson, 2012).

SZO u skladu s prepoznatim problemima vezanima za alkohol poziva zemlje članice da poduzmu sve potrebne mjere kako bi smanjile konzumaciju alkohola u cijeloj populaciji, a posebno među mladim osobama, adolescentima i trudnicama; da razviju intenzivne

preventivne programe koji će uključiti informiranje i edukaciju stanovništva o problemima vezanim za alkohol i osigurati pružanje odgovarajućih zakonskih odredbi i drugih mjera koje će omogućiti poduzimanje učinkovitih akcija, primjerice u odnosu na proizvodnju i prodaju alkoholnih pića;.da poduzmu dodatne mjere za prevenciju, nadzor i upravljanje problemima koji mogu nastati uslijed konzumacije alkohola, uključujući pružanje usluga liječenja i rehabilitacije i razvoj potrebnog kadra unutar zdravstvenog sektora; da prikupljaju relevantne i pouzdane statističke i druge podatke vezane za konzumaciju alkohola i probleme koji proizlaze iz toga; te da proučavaju ponašajne i sociološke čimbenike koji pridonose zlouporabi alkohola (www.who.int).

Svjetska zdravstvena organizacija procjenjuje koliko i na koji način pojedina država ulaže u zaštitu svojih građana od štetnog utjecaja alkohola. U tu svrhu procjenjuje se jedanaest područja. Jedno od tih područja je postojanje nacionalne politike i akcijskog plana. Prema dostupnim podacima, u približno 35% država prihvaćena je nacionalna strategija vezana za alkohol, a otprilike 18% zemalja usvojilo je i akcijske planove. Osim toga, procjenjuje se i postojanje dodatnih poreza na pojedina alkoholna pića (pivo, vino i žestoka pića). Tek nešto više od 6% zemalja ne oporezuje posebno alkoholna pića, a devet zemalja ima potpunu zabranu uvoza i proizvodnje alkoholnih pića. SZO također utvrđuje kolika je minimalna dob osoba koje mogu kupiti alkoholna pića. Dob ispod koje zemlje zabranjuju prodaju alkoholnih pića je od 15 do 21 godinu, dok u jednoj državi minimalna dob iznosi samo 10 godina (Antigva i Barbuda). U nekim zemljama ovo ograničenje ne postoji, a u nekima je kupnja alkohola potpuno zabranjena. Procjenjuje se i postoje li ograničenja prodaje u odnosu na vrijeme i mjesto prodaje, događaj, i radi li se o alkoholiziranoj osobi koja želi kupiti alkohol te koja je najveća dopuštena koncentracija alkohola u krvi tijekom upravljanja vozilom. Ostala područja procjenjivanja su postojanje zakonski obvezujućih odredbi vezanih za oglašavanje alkohola i mjesto postavljanja proizvoda kao i sponzoriranje alkohola i promociju prodaje, postojanje zakonski nužnih upozorenja o štetnosti alkohola na reklamama i pakiranjima alkoholnih pića, postojanje podrške akcijama zajednice te sustava nadziranja na razini države. Otprilike četvrtina država podržava akcije zajednice, a desetina njih ima sustav nadziranja na državnoj razini (www.who.int).

1.2. Problemi povezani s alkoholom u Europi

Dok se na svjetskoj razini alkoholom kao zdravstvenim problemom bavi Svjetska zdravstvena organizacija, na razini Europe za ovo područje brinu Europska komisija i Regionalni ured za Europu SZO-a. Regionalni ured za Europu prvi je među regionalnim uredima SZO-a koji je 1975. godine prepoznao ovaj problem, što je vjerojatno povezano s činjenicom da je utjecaj alkohola najviši u Europskoj regiji SZO-a (Rehm i sur., 2009). Alkohol je među tri vodeća rizična čimbenika za bolesti i mortalitet u Europi, odmah nakon pušenja i visokog krvnog tlaka (WHO, 2009, prema Møller i Anderson, 2012).

Prema rezultatima istraživanja Eurobarometra (European Commission, 2010) 76% stanovnika EU konzumiralo je alkohol, a 24% njih izjavilo je da nije konzumiralo alkohol u zadnjih 12 mjeseci. Iako se udio konzumenata i apstinenata razlikuje ovisno o zemlji, većinu stanovnika u svim zemljama EU ipak čine osobe koje konzumiraju alkohol. Najveći udio konzumenata imaju Danska (93%), Švedska (90%) i Nizozemska (88%), a najmanji Portugal (58%), Italija (60%) i Mađarska (64%). U odnosu na demografske podatke, alkohol više konzumiraju muškarci, osobe s višim stupnjem obrazovanja, menadžeri (nasuprot kućanicama) te osobe koje imaju manje financijskih teškoća. Od osoba koje su konzumirale alkohol u zadnjih 12 mjeseci 88% ih je konzumiralo alkohol i u zadnjih 30 dana. Od toga, 72% osoba pije najmanje jedanput tjedno, a čak 14% njih pije na dnevnoj bazi. Na razini pojedinih zemalja, najviši udio konzumenata koji piju na dnevnoj bazi imaju Portugal (43%) i Italija (25%).

Većina stanovnika Europske Unije izjavilo je da pije umjereno (1-2 pića tijekom jedne prigode). Ipak 10% njih pije pet do šest pića tijekom jedne prigode. Danska (26%), Irska (26%), Ujedinjeno Kraljevstvo (24%), Finska (23%) i Malta (20%) imaju najviši udio konzumenata koji tijekom jedne prigode konzumiraju 5 i više pića. Više muškaraca nego žena konzumira alkohol te muškarci piju češće i veće količine alkohola. Razlike postoje i u odnosu na dob. Među osobama koje su konzumirale alkohol tijekom zadnjih 30 dana, osobe u dobi od 55 godina i starije češće su one koje piju svakodnevno nego mlade osobe u dobi od 15 do 24 godine. S druge strane, mlađe su osobe u većem riziku za ekscesivno pijenje (European Commission, 2010). U Europi je količina konzumiranog alkohola po stanovniku dvostruko veća od one na svjetskoj razini (Shield i sur., 2012).

Ukupna količina konzumiranog (čistog) alkohola u Europskoj regiji je 2010. godine iznosila 10.9 litara po osobi (15+). Ova regija ima i najveći udio adolescenata (69,5%) koji konzumiraju alkohol (WHO, 2014).

U Europi je u 2004. godini, među osobama u dobi od 15 do 64 godina, 11,8% svih smrti bilo povezano s posljedicama alkohola. Konzumacija alkohola odgovorna je i za znatan udio bolesti i invalidetata u Europi. Preko četiri milijuna godina izgubljenih zbog prijevremene smrti, bolesti ili invalidnosti, odnosno 10,2% od ukupnog broja izgubljenih godina, može se pripisati konzumaciji alkohola. Osim toga 7 000 smrti (3,3%) i 200 000 godina izgubljenih prijevremenom smrti ili zbog invalidnosti ili bolesti (4,5%) posljedica su štete koju je osoba koja konzumira alkohol prouzročila drugim osobama. Pritom su za štetu prouzročenu drugima uzete u obzir samo niska porođajna težina, nasilje i prometne nesreće u osoba svih dobi (Shield i sur., 2012).

Zemlje srednjoistočne i istočne Europe imaju najvišu razinu konzumacije alkohola te najvišu stopu smrti i godina izgubljenih zbog prijevremene smrti, bolesti ili invaliditata uzrokovanih alkoholom. Za muškarce su najznačajniji uzroci s alkoholom povezanih smrti ciroza jetre, nenamjerne ozljede, karcinomi i namjerne ozljede. Za žene su najznačajniji uzroci ciroza jetre, karcinomi, i kardiovaskularne bolesti (osim koronarnih bolesti srca). Među bolestima i ozljedama povezanima s alkoholom koje nisu rezultirale smrću, najzastupljenije su mentalni i neurološki poremećaji, a zatim ozljede (namjerne i nenamjerne) u muškaraca, odnosno ciroza jetre u žena (Shield i sur., 2012).

U odnosu na izraženost pojedinih alkoholom uzrokovanih smrti postoje razlike među zemljama u Europi. U Estoniji, Latviji i Litvi više od 50% s alkoholom povezanih smrti čine nenemjerne ozljede, ciroza jetre čini više od 40% s alkoholom povezanih prijevremenih smrti u Mađarskoj, Rumunjskoj, Sloveniji, Danskoj, Njemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu, dok u Italiji i Francuskoj 30% mortaliteta povezanog s alkoholom čine karcinomi. S obzirom da različitim tipovima bolesti i ozljeda doprinose različiti obrasci pijenja i količina konzumiranog alkohola, strategije u pojedinim zemljama trebaju biti usmjerene na one okolnosti koje najviše ugrožavaju stanovništvo, a time i razvoj zemlje (Rehm i sur., 2011). U istraživanju koje je obuhvatilo Mađarsku i Latviju te dijelove Italije, Njemačke, Poljske i Španjolske, kod 8.7% osoba koje su se javile liječniku opće prakse dijagnosticirana je ovisnost o alkoholu, što je dva puta više nego u redovnoj populaciji (Rehm i sur, 2015).

Uzimajući u obzir probleme vezane za alkohol Europska komisija identificirala je pet prioritetnih područja koja su relevantna za sve zemlje članice. Prvo područje odnosi se na zaštitu mladih osoba, djece i još nerođene djece, a ciljevi vezani za njega obuhvaćaju ograničavanje opijanja maloljetnika i smanjenje opasnog i rizičnog pijenja među mladim osobama, smanjenje štete koju trpe djeca u obiteljima s problemima vezanima za alkohol te smanjenje konzumacije alkohola tijekom trudnoće smanjujući time broj djece rođene s fetalnim alkoholnim sindromom. Sljedeće je prioritetno područje smanjenje ozljeda i smrti prouzročenih prometnim nesrećama povezanih s alkoholom. Područje koje se odnosi na preveniranje s alkoholom povezane štete među odraslim osobama i smanjenje negativnog utjecaja na radnom mjestu za ciljeve ima smanjiti kronične fizičke i mentalne bolesti povezane s alkoholom kao i broj smrti vezanih za alkohol, pružiti potrošačima informacije potrebne da donesu informiranu odluku te pridonijeti smanjenju štete povezane s alkoholom na radnom mjestu. Četvrto područje odnosi se na informiranje, edukaciju i podizanje svijesti o djelovanju štetnog i rizičnog konzumiranja alkohola i o odgovarajućim obrascima pijenja. Cilj koji je postavljen za ovo područje usmjeren je na povećanje svijesti građana Europske Unije o utjecaju štetnog i rizičnog konzumiranja alkohola na zdravlje, posebno utjecaju alkohola na fetus, na maloljetne konzumente, na rad i na sposobnost upravljanja vozilom. Posljednje područje odnosi se na razvijanje, podržavanje i održavanje zajedničke baze podataka dok ciljevi obuhvaćaju prikupljanje usporedivih informacija o konzumiranju alkohola, posebno mladih osoba, definicija štetnog i rizičnog pijenja, obrazaca pijenja, socijalnih i zdravstvenih posljedica alkohola i informacija o učinku političkih mjera vezanih za alkohol i učinku konzumacije alkohola na produktivnost i gospodarski razvoj te procjenu učinkovitosti poduzetih inicijativa (Commission of the European Communities, 2006).

1.3. Problemi povezani s alkoholom u Republici Hrvatskoj

U istraživanju provedenom 2011. godine u Hrvatskoj (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2012), 86,4% ispitanika u dobi između 15 i 64 godina navelo je da je konzumiralo alkohol tijekom života. Podjednaki (88,3%) su rezultati dobiveni i u skupini mlađih odraslih osoba (između 15 i 34 godina). Kada se promatraju uže određene dobne skupine, udio ispitanika koji su ikada tijekom života konzumirali alkohol kreće se od 83,1% u dobnoj skupini između 55 i 64 godine do 91,7% u dobnoj skupini između 25 i 34 godine. Muškarci (92,5%) su češće nego žene (80.3%) navodili da su konzumirali alkohol tijekom života.

U posljednjih godinu dana alkohol je konzumiralo 71,8% ispitanika iz cijelog uzorka. Prevalencija konzumacije alkohola u posljednjih mjesec dana na razini cijelog uzorka iznosila je 60,8%. Za oba ispitivana vremenska intervala vrijedi sličan smjer dobne i spolne raspodjele. U skupini mlađih odraslih osoba prevalencija konzumacije alkohola je u odnosu na obje varijable veća za 6-8% od prevalencije ukupnog uzorka. Ispitanici u dobi između 25 i 34 godine imaju najveću prevalenciju konzumacije alkohola, a oni između 55 i 64 godine najmanju. Prevalencije tih dviju skupina ispitanika razlikuju se za oko 20%, uzimajući u obzir oba vremenska intevala. Muškarci češće konzumiraju alkohol, bez obzira koji se vremenski interval promatra, ali je razlika izraženija u odnosu na prevalenciju u posljednjih mjesec dana (74,3% muškaraca naprema 47,2% žena) (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2012).

Među ispitanicima najviše je onih koji su konzumirali alkohol jednom mjesečno ili rjeđe (38,0%), a potom onih koji su ga konzumirali od 2 do 4 puta mjesečno (25,3%). Slijede oni koji su konzumirali alkohol od 2 do 3 puta tjedno (13,4%), a najmanji je udio onih koji su to činili 4 ili više puta tjedno (9,3%). Osobe mlađe odrasle dobi pokazuju sličnu raspodjelu uz znatno manji udio onih koji konzumiraju alkohol 4 puta tjedno ili više (4,8%) (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2012).

U 2010. godini poremećaji uzrokovani pijenjem alkohola (ovisnost o alkoholu i štetna uporaba alkohola) bili su prisutni kod 5,1% stanovnika (8,6% muškaraca i 1,9% žena), a kod 3,4% stanovnika (5,6% muškaraca i 1,4% žena) bila je prisutna ovisnost o alkoholu. U odnosu na obje kategorije Hrvatska se nalazi ispod prosjeka Europske regije SZO-a. Podaci o bolestima i ozljedama uzrokovanima alkoholom dostupni su samo za bolesti i ozljede koje se najviše povezuju s alkoholom. Prema podacima iz 2012. godine alkoholu se može pripisati 76,1% slučajeva oboljenja od ciroze jetre u muškaraca, te 64% slučajeva u žena. Prometne

nesreće su kod muškaraca u 20,3% slučajeva uzrokovane alkoholom, a kod žena u 7,8% slučajeva (www.who.int).

Pijenje alkoholnih pića u Hrvatskoj je općeprihvaćeno društveno ponašanje. No, kada pijenje prijeđe granicu umjerene konzumacije, ono postaje medicinski i društveni problem. Na izraženost alkoholizma kao medicinskog problema upućuje i podatak da se godišnje 6 000 muškaraca i 1 100 žena zbrinjava zbog akutnog ili kroničnog pijanstva (Breitenfeld i Kuzman, 2010). Kada se uzme u obzir da i obitelj alkoholičara pati od posljedica njegova pijenja, može se reći da od posljedica prekomjernog pijenja alkoholnih pića pati više od milijun Hrvata (Breitenfeld, 2010a).

Stanje u Hrvatskoj u odnosu na strateške i zakonske odgovore na prekomjerno konzumiranje alkohola može se promatrati kroz podatke SZO-a (www.who.int). U Hrvatskoj je 2010. godine donesena nacionalna strategija vezana za zlouporabu alkohola, no ona se provodi u sklopu strategije suzbijanja zlouporabe droga. Prema podacima SZO-a, strategija nije revidirana, te ne postoji nacionalni akcijski plan u području alkohola. Država dodatno oporezuje pivo i žestoka pića (vino se ne oporezuje dodatno). Jedan od zakona odnosi se na zabranu prodaje i točenja svih vrsta alkoholnih pića osobama mlađim od 18 godina. Također, zakonom su utvrđena mjesta i događaji na kojima se ne smiju prodavati alkoholna pića, te je zabranjeno prodati/točiti alkoholna pića alkoholiziranim osobama. U cilju zaštite osoba u prometu, najveća dopuštena koncentracija alkohola u krvi za vrijeme upravljanja vozilom iznosi 0,05%, dok za mlade vozače i profesionalne vozače ta koncentracija iznosi 0,00%. Usvojeni su zakonski obvezujući propisi u odnosu na reklamiranje alkohola, postavljanje proizvoda te sponzorstvo i promociju alkohola, ali zakonski nije obavezno postavljanje upozorenja o štetnosti alkohola na reklame i pakiranja alkoholnih pića. Postoji potpora akcijama zajednice i sustav praćenja problema na nacionalnoj razini (www.who.int).

Na području Hrvatske djeluje Hrvatsko društvo za suzbijanje alkoholizma i drugih ovisnosti (osnovano 1992.) pri Klinici za psihijatriju, alkoholizam i druge ovisnosti KBC „Sestre milosrdnice“ u Zagrebu, koja predstavlja krovnu organizaciju klubova liječenih alkoholičara. Osim toga, na Klinici djeluje i Referentni centar Ministarstva zdravlja za alkoholizam. Osnivačem alkohologije u Hrvatskoj smatra se prof. dr. sc. Vladimir Hudolin koji uočava problem alkoholizma u Hrvatskoj, te osniva program tzv. „zagrebačke alkohološke škole“ („Hudolinov model liječenja“), a čiji je rad na području alkohologije prepoznat i u Europi, pa i cijelom svijetu (Jukić, 2010; www.hskla.hr).

2. METODA

2.1. Cilj istraživanja

Cilj rada je analiza određenog broja hrvatskih znanstvenih časopisa u periodu od 10 godina kako bi se utvrdila kvantiteta i kvaliteta interesa za probleme u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola. Svrha rada je stjecanje uvida u aktualne hrvatske spoznaje u području alkohologije.

2.2. Uzorak

Uzorak ovog istraživanja čini 159 radova u kojima se analizira alkohol, odnosno s alkoholom povezani poremećaji i problemi, objavljenih u sedam hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa u desetogodišnjem razdoblju. Popis radova koji čine uzorak nalaze su na kraju rada kao prilog (Prilog 1).

Među autorima prikupljenih radova pojavljuju se 274 osobe. Imena svih autora s frekvencijom njihova pojavljivanja navedena su u prilogu (Prilog 2). Najveći broj njih pojavljuje se samo jednom kao autor. Najčešće se kao autor analiziranih radova pojavljuje doc. dr. sc. D. Karlović koji se pojavljuje kao (ko)autor u četrnaest od 158 analiziranih radova. Analizom zastupljenosti muških i ženskih autora analiziranih radova utvrđeno je da se žene češće pojavljuju kao autori radova. Točnije, žene su zastupljene u 60,5% slučajeva kao autorice radova, dok su muškarci zastupljeni u 39,5% slučajeva. Broj autora pojedinog rada kreće se od najmanje jedne do najviše sedam osoba, a u najvećem broju slučajeva (24,5%) rad su pisala tri autora (M=2,94; SD= 1,624).

Autori radova iz uzorka dolaze iz 87 različitih ustanova. Za tri autora nije navedena ustanova, s obzirom da se u dva slučaja radi o studentima kao autorima, a u jednom slučaju navedeno je samo zanimanje autora. Osim ustanova koje se nalaze u Republici Hrvatskoj, pojavljuje se i šest ustanova koje se nalaze u stranim državama (BiH, Srbija i UK).

Kao ustanova iz koje dolazi najveći broj autora radova iz ovog uzorka ističe se Klinički bolnički centar „Sestre milosrdnice“. Ova ustanova, točnije klinike i zavodi te ustanove, pojavljuju se kao ustanova iz koje dolazi autor ukupno 117 puta. Ovako velik broj zasigurno je povezan s ranije navedenim podatkom da je autor najvećeg broja radova iz uzorka upravo jedan od djelatnika te ustanove. Osim njega, među četiri najviše zastupljena

autora još su dva djelatnika te ustanove (prof. dr. sc. Z. Zoričić i doc. dr. sc. A. Matošić). Naime, Klinika za psihijatriju, alkoholizam i druge ovisnosti još je početkom šezdesetih godina prošlog stoljeća postala posebno prepoznatljiva te je preuzela vodeću ulogu na području alkoholizma (i drugih ovisnosti) na području Hrvatske i bivše Jugoslavije, ali i ovog dijela Europe (Jukić, 2010).

Iako u znatno manjem broju, ističu se još tri zdravstvene ustanove kao one iz kojih dolaze autori radova iz uzorka. To su Psihijatrijska bolnica Vrapče (N=40), Neuropsihijatrijska bolnica „Dr. Ivan Barbot“ u Popovači (N=34) i Psihijatrijska bolnica "Sveti Ivan" u Zagrebu (N=24). Osim zdravstvenih ustanova, među zastupljenijim ustanovama autora nalazi se i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (N=35). Ovakav odnos upućuje na zaključak da se poremećajima i problemima vezanima za alkohol pristupa uglavnom kao zdravstvenom problemu, a manje kao društvenoj devijaciji. Ostale ustanove manje su zastupljene, a većina njih pojavljuje se samo jednom. To je razumljivo budući da je isti trend bio prisutan i kod analize zastupljenosti autora. Ovakav odnos u skladu je s navodom Bloomfielda i suradnika (2013) da mjerenje zlouporabe alkohola i ovisnosti korijene uglavnom ima u psihijatrijskim, epidemiološkim i istraživanjima javnog zdravstva, a tek onda u sociološkim istraživanjima. Popis svih ustanova nalazi se u prilogu na kraju rada (Prilog 3).

2.3. Instrument

Instrument koji je korišten kreiran je za potrebe ovog istraživanja. Njime su prikupljeni podaci o naslovu rada, časopisu u kojem je rad objavljen te godini u kojoj je objavljen. Prikupljeni su i podaci o broju autora radova, imenima, prezimenima i spolu autora te ustanovama u kojima djeluju. Time je dobiven odgovor na pitanje kojim su stručnjacima i znanstvenicima, te strukama općenito, problemi vezani za alkohol u interesu. Također su za svaki rad upisane ključne riječi, fokus, kategorija i područje rada. Fokus se odnosio na određivanje je li fokus rada na alkoholu ili nije, odnosno bavi li se rad neposredno alkoholom ili se alkohol analizira u funkciji nekog drugog problema. Rad je određen kao onaj kojemu je fokus na alkoholu ukoliko se već u naslovu može iščitati da se radi o problemima vezanima za alkohol ili o ovisnosti općenito (pod uvjetom da ona uključuje i ovisnost o alkoholu) te oni radovi kojima je cilj rada vezan za alkohol ili ovisnost općenito (ako uključuje i ovisnost o alkoholu). Radovi kojima fokus nije na alkoholu su oni koji ne zadovoljavaju prethodno

navedene kriterije. Kategorija rada određena je u odnosu na to kako je u časopisu kategoriziran rad koji je analiziran.

Područje rada određivano je na način da je nakon čitanja rada autorica procjenjivala kojim se područjem, od sedam ponuđenih, rad dominantno bavi. Kategorije koje je bilo moguće odabrati su:

1. Prevalencija, incidencija, procjene, obrasci i obilježja konzumenata vezani uz konzumiranje alkohola;

2. Povezanost/razlike alkohola i drugog, predviđanje, rizični i zaštitni čimbenici;

3. Posljedice alkohola (individualna, obiteljska, radna, društvena razina);

4. Društvena reakcija (zakoni, politike, strategije, aktivnosti, programi, intervencije);

5. Evaluacijske studije;

6. Mehanizmi konzumiranja alkohola i njegovi učinci: neurobiološke, farmakološke i bihevioralne studije, istraživanja etiologije i razvoja problema vezanih uz alkohol;

7. Metodološka pitanja: načini istraživanja problema vezanih uz alkohol.

Ove kategorije preuzete su uglavnom iz istraživanja droga koje je provela europska agencija European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA) (Moreira i sur., 2012).

Radovi su često imali više od jednog cilja, pa su u više slučajeva zadovoljavali kriterije za više od jednog područja, ali se autorica u tim slučajevima opredjelila za jedno koje najviše odgovara konkretnom radu. S obzirom na to, dodijeljeno područje predstavlja subjektivnu procjenu autorice.

Za izvorne znanstvene radove, ali i za stručne i pregledne radove koji su uključivali empirijsko istraživanje, određeni su znanstveni pristup, metoda znanstvenog istraživanja, cilj istraživanja, populacija, veličina, vrsta, dob i spol uzorka, instrumenti korišteni u istraživanju, istraživačka pitanja i hipoteze, zaključak, ograničenja istraživanja i preporuke. Na varijabli „znanstveni pristup“ određivano je radi li se kvantitativnom pristupu, kvalitativnom pristupu, ili rad sadrži kombinaciju oba pristupa, odnosno kombinirani pristup („mix metoda“). Kao metoda znanstvenog istraživanja upisana je metoda kojom su obrađeni podaci u radu. U

slučaju da je u radu primijenjeno više metoda, upisana je svaka od njih. U slučajevima kada metode nisu bile navedene, autorica je prema prikazanim rezultatima odredila metodu/e. Za varijablu „cilj znanstvenog rada“ upisan je cilj koji je naveo autor analiziranog rada.

Također je opisana i populacija koja je obuhvaćena istraživanjem. Za varijablu „veličina uzorka“ upisane su veličine svih uzoraka u odnosu na koje su prikazani rezultati. Za varijablu „vrsta uzorka“ upisana je vrsta probabilističkog, odnosno neprobabilističkog uzorka ovisno o načinu na koji je formiran uzorak. I ovdje je bilo slučajeva gdje vrsta uzorka i uzorkovanje nije opisano. Tada je vrsta uzorka određivana na temelju dostupnih informacija u radu. Tako je uzorak određen kao prigodni ukoliko se radilo o ispitanicima koji su autoru analiziranog rada bili dostupni s obzirom na mjesto njegova rada. Tu se uglavnom radilo o pacijentima koje je ispitivao autor koji je zaposlen u ustanovi u kojoj su oni hospitalizirani. Uzorak je određen kao namjerni ukoliko je cilj rada „zahtijevao“ određeni uzorak koji će moći odgovoriti na cilj. S obzirom na to, uzorci djece i mladih s problemima u ponašanju uglavnom su određeni kao namjerni uzorci, budući da su autore zanimala neka njihova obilježja. Varijabla „spol uzorka“ odnosi se na podatak o tome jesu li u uzorku žene, muškarci, ili i jedni i drugi. Za varijablu „dob uzorka“ upisan je raspon dobi ispitanika, srednja vrijednost i standardna devijacija. Ukoliko ovi podaci nisu bili navedeni, upisano je ono što je navedeno. Za neke uzorke varijable spola i dobi nisu bile primjenjive. To su uzorci koje čine članci, dokumentacije i slično.

Za varijablu „instrument“ osim naziva svih instrumenata korištenih u radu i radnji koje su poduzete (npr. biomedicinska mjerenja), upisan je i podatak o broju varijabli koje se odnose na alkohol za one radove koji nemaju fokus na alkoholu. Ukoliko su u radu bila određena istraživačka pitanja i hipoteze, one su bile upisane u odgovarajuće varijable. Za varijablu „zaključak znanstvenog rada“ bilo je potrebno upisati dio zaključka koji se odnosi na alkohol ili rezultat koji se odnosi na alkohol. Ako su u radu navedene preporuke koje se odnose na alkohol i ukoliko su navedena ograničenja istraživanja, to je upisano u varijable koje se odnose na preporuke i ograničenja.

Za pregledne i stručne radove upisani su cilj i zaključak rada (ili preporuka) koji se odnosi na alkohol. Za neke pregledne i stručne radove nije bio naveden cilj. U tom slučaju je na temelju pročitanog rada definiran cilj koji odgovara konkretnom radu. Za prikaze bolesnika ukratko je opisan slučaj u odnosu na dosad navedene varijable ukoliko je to bilo primjenjivo za konkretan rad.

2.4. Način prikupljanja i obrade podataka

Kako bi se istražila kvantiteta interesa za probleme u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola bilo je potrebno prikupiti radove u kojima su analizirani takvi problemi. To je učinjeno na način da su analizirani časopisi Alcoholism and psychiatry research, Socijalna psihijatrija, Kriminologija i socijalna integracija, Društvena istraživanja, Ljetopis socijalnog rada, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu te Policija i sigurnost. Ovi znanstveni časopisi odabrani su jer pokrivaju discipline koje se bave različitim problemima vezanima za alkohol. Te su discipline medicina, kriminologija, sociologija, pravo, psihijatrija. Iako EMCDDA (Moreira i sur., 2012). navodi ove discipline u kontekstu multidisciplinarnog pristupa istraživanjima vezanima za droge, iste možemo primijeniti i na istraživanja vezana za alkohol. Analizirani su svi brojevi objavljeni u periodu od 2005. do 2014. godine. U nastavku se daje prikaz analiziranih časopisa.

Časopis Alcoholism and Psychiatry Research je časopis namijenjen znanstvenicima i liječnicima koji se bave temeljnim i kliničkim ispitivanjima svih disciplina koje se odnose na psihijatrijske bolesti ili ovisnosti, kao i na normalno ljudsko ponašanje, uključujući biološke, okolišne, psihološke, socijalne i epidemiološke čimbenike. Osnovan je 1965 kao Alcoholism, Journal on Alcoholism and Related Addictions, a prvi glavni i odgovorni urednik je Vladimir Hudolin. Od 2015. godine volumena 51 časopis mijenja ime u Alcoholism and Psychiatry Research, Journal on Psychiatric Research and Addictions. Časopis pokriva područja biomedicine i zdravstva, temeljnih medicinskih znanosti, kliničkih medicinskih znanosti, javnog zdravstva i zdravstvene zaštite, stomatologije, farmacije, drugih grana kliničke medicine, društvenih znanosti, psihologije, odgojnih znanosti te socijalne djelatnosti. Časopis izlazi dva puta godišnje, a izdavač časopisa je Klinika za psihijatriju, Klinički bolnički centar Sestre milosrdnice.

Časopis Socijalna psihijatrija objavljuje znanstvene, stručne i pregledne radove, prikaze bolesnika, lijekova i metoda, osvrte, novosti, prikaze knjiga, pisma uredništvu i druge priloge iz područja socijalne psihijatrije i srodnih struka. Radovi se tiskaju na hrvatskom ili engleskom jeziku. Časopis izlazi četiri puta godišnje te pokriva područja biomedicine i zdravstva, kliničkih medicinskih znanosti i psihologije. Izdavač časopisa je Medicinska naklada.

Časopis Kriminologija i socijalna integracija namijenjen je objavljivanju znanstvenih radova iz područja kriminologije, penologije i problema u ponašanju na način koji u središte

zanimanja stavlja osobe i socijalne skupine koje manifestiraju ne samo formalno kriminalno ponašanje nego i probleme u ponašanju u cjelini. Časopis se bavi problemima u socijalnom ponašanju osoba svih dobnih skupina, dakle, djece, maloljetnika i punoljetnih osoba. S jednakom pažnjom časopis se bavi problemima etiologije i fenomenologije te prevencije, sprječavanja i suzbijanja kriminalnog ponašanja odnosno problema u ponašanju u cjelini. Časopis nastoji okupiti što širi krug istaknutih znanstvenika koji djeluju u brojnim sveučilišnim i drugim institucijama u Republici Hrvatskoj i izvan nje. Uredništvo objavljuje tekstove koji će zadovoljiti širok krug korisnika ne samo u znanstvenim krugovima, nego posebno stručnjaka u službama i institucijama socijalne skrbi, prosvjete, zdravstva, pravosuđa i unutarnjih poslova. Časopis izlazi dva puta godišnje i pokriva područje društvenih znanosti. Izdavač časopisa je Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Društvena istraživanja je časopis za opća društvena pitanja koji njeguje potpunu tematsku i disciplinarnu otvorenost. Stoga se u njemu objavljuju radovi iz različitih društvenih i humanističkih disciplina (sociologije, psihologije, politologije, psihijatrije, povijesti, prava, ekonomije, demografije, lingvistike itd.), ali i radovi koji preskaču granice pojedinačnih disciplina. Časopis izlazi četiri puta godišnje, a pokriva područja društvenih znanosti, ekonomije, prava, politologije, sociologije, psihologije, demografije, humanističkih znanosti te povijesti. Izdavač časopisa je Institut društvenih znanosti „Ivo Pilar“.

Ljetopis socijalnog rada problematizira suvremene spoznaje o teoriji i metodologiji te o obrazovanju u području socijalnog rada. Također objavljuje tekstove iz svih područja primjene socijalnog rada te srodnih područja značajnih za razumijevanje i djelotvornije provođenje socijalnih intervencija. Uz izvorne radove u časopisu se objavljuju i prijevodi odabranih tekstova koji su od posebnog značaja za razumijevanje suvremenog socijalnog rada, informacije, prikazi stručnih skupova te knjiga i časopisa iz polja socijalnih djelatnosti i ostalih društveno-humanističkih znanosti od značaja za socijalni rad. Časopis pokriva područja društvenih znanosti i socijalne djelatnosti, a izlazi tri puta godišnje. Izdavač časopisa je Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada.

Časopis Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu objavljuje znanstvene i stručne radove s područja teorije i prakse kaznenog materijalnog, procesnog i izvršnog prava, međunarodnog kaznenog prava, srodnih znanosti (kriminologije, kriminalistike, penologije, viktimologije) te pomoćnih disciplina (sudske medicine, sudske i socijalne psihologije, sudske

psihijatrije). Pokriva područja društvenih znanosti i prava. Izdavač časopisa je Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, a časopis izlazi dva puta godišnje.

Časopis Policija i sigurnost objavljuje recenzirane znanstvene i stručne radove iz područja policije i policijske znanosti, kriminalistike, kaznenog materijalnog, procesnog i izvršnog prava, međunarodnog javnog i kaznenog prava, nacionalne sigurnosti, kriminologije, penologije, viktimologije, sudske medicine, forenzične psihologije i psihijatrije kao i srodnih grana (npr. povijest policije, forenzična antropologija, kriminalistička statistika i sl.). Također objavljuje radove koji ne podliježu recenzijskom postupku u rubrikama: *Iz prakse za praksu, Policijsko postupanje i sudska praksa, Pogledi i mišljenja te Prikazi i osvrti.* Izdavač časopisa je Ministarstvo unutarnjih poslova RH, Policijska akademija, a časopis izlazi četiri puta godišnje.

Iz ovih časopisa odabrani su radovi koji analiziraju s alkoholom povezane probleme i poremećaje. Takvim radovima definirani su ponajprije oni koji u naslovu, sažetku ili u ključnim riječima sadrže pojam „alkohol“ ili probleme vezane za alkohol. Nadalje, odabrani su i radovi koji sadrže istraživanja u kojima je alkohol, odnosno problemi vezani za alkohol, jedna od varijabli, ili kategorija kada se radi o kvalitativnim istraživanjima, te ukoliko je rezultat za varijablu koja se odnosi na alkohol naveden i odnosi se isključivo na alkohol. Uključeni su i radovi u kojima je autor naveo zaključak koji se odnosi na ovisnost, ukoliko je jasno da je riječ o ovisnosti o alkoholu. Od radova koji ne sadrže empirijsko istraživanje (pregledni radovi, prikazi i neki od stručnih radova), nakon uključivanja onih radova koji pojam „alkohol“, odnosno probleme vezane za alkohol sadrže u naslovu, sažetku i/ili ključnim riječima, uključeni su i oni koji sadrže podnaslov o alkoholu/problemima vezanim za alkohol ili u zaključku govore o alkoholu/problemima vezanim za alkohol.

U analizu nisu uključeni radovi u kojima se ispitivao problem vezan za alkohol, ali nije naveden taj rezultat, već samo rezultat za varijablu koje je alkohol dio, te ako se problem vezan za alkohol ispitivao zajedno s nekim drugim problemom (na primjer, zlouporaba alkohola/drugih ovisnosti) pri čemu nije poznato koliko se rezultat odnosi na alkohol. Ukoliko podatak koji se odnosi na alkohol nije bio povezan s ciljem istraživanja ili ako u kvalitativnom istraživanju autor nije interpretirao izjavu koja se odnosi na alkohol, rad je također bio isključen. Premda je jedan od primarnih kriterija za uključivanje radova bilo postojanje pojma alkohol ili problema vezanih za njega u sažetku, postojale su i iznimke.

Tako rad nije bio uključen ako je alkohol spomenut u sažetku, ali se rad nije bavio alkoholom ili problemima vezanim za alkohol.

Nakon prikupljanja svih radova koji su zadovoljavali navedene kriterije, radovi su detaljno analizirani u odnosu na definirane varijable. Rezultati su obrađeni deskriptivnom statistikom za varijable kod kojih je to bilo moguće. Varijable koje nije bilo moguće obraditi na taj način, sažete su i interpretirane.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

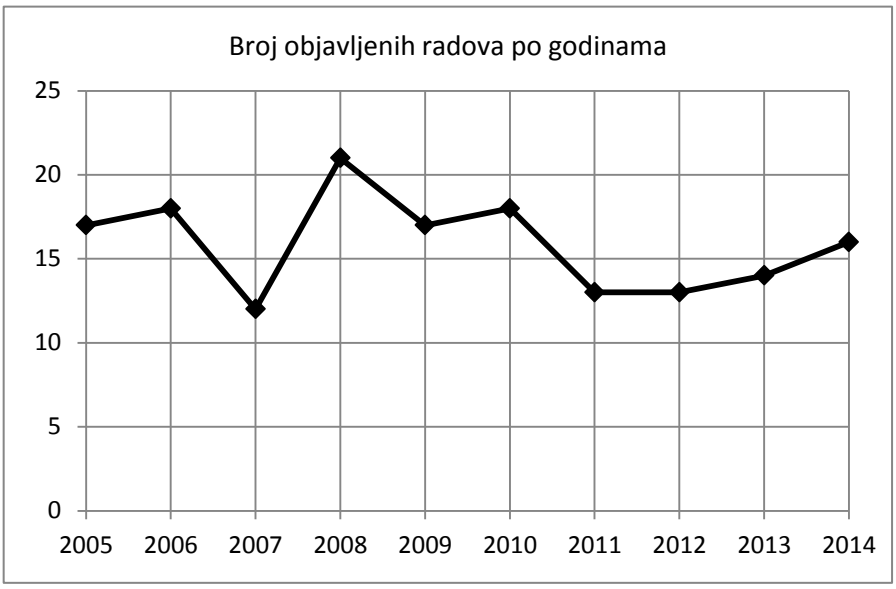
3.1. Opća obilježja analiziranih radova

Iz tablice 1 vidljivo je da je najveći broj radova objavljen u časopisu Alcoholism and Psychiatry Research. Ovakav rezultat mogao se i očekivati s obzirom da su bolesti ovisnosti primarno područje bavljenja ovog časopisa te i sam naziv časopisa upućuje na to da je usmjeren na probleme vezane za alkohol. Značajan dio analiziranih radova objavljen je i u časopisu Socijalna psihijatrija što također nije neobično s obzirom na blisko područje pokrivanja ova dva časopisa. Među tri časopisa koji imaju najveći interes za probleme vezane za alkohol nalazi se i časopis Kriminologija i socijalna integracija. Ovi podaci u skladu su s onima koji su dobiveni prikazom institucija iz kojih dolaze autori analiziranih radova. Radovi iz preostala četiri časopisa zastupljeni su svaki s manje od 10% u uzorku.

Tablica 1. Analizirani časopisi

Naziv časopisa	Frekvencija	Postotak (%)
Alcoholism and Psychiatry Research	54	34,0
Društvena istraživanja	7	4,4
Kriminologija i socijalna integracija	25	15,7
Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu	15	9,4
Ljetopis socijalnog rada	12	7,5
Policija i sigurnost	8	5,0
Socijalna psihijatrija	38	23,9
Ukupno	159	100,0

Analizom zastupljenosti radova po godinama u desetogodišnjem razdoblju, niti u jednoj godini nije utvrđeno značajno povećanje ili smanjenje broja objavljenih radova koji analiziraju s alkoholom povezane poremećaje i probleme (Graf 1). Najveći broj radova objavljen je 2008. godine (N=21), a najmanji 2007. (N=12).

Graf 1. Broj objavljenih radova po godinama

Analiza ključnih riječi omogućuje uvid u kontekst u kojem se problemi vezani za alkohol izučavaju. Pojavljuju se ukupno 552 ključne riječi, uz napomenu da u pojedinim radovima nisu određene ključne riječi. U najvećem broju slučajeva pojmovi se pojavljuju samo jednom do dva puta kao ključna riječ, a 17 pojmova pojavljuje se više puta. Najčešće se kao ključne riječi pojavljuju pojmovi koji su izravno vezani za alkohol. Pojam „alkoholizam“ ima najvišu frekvenciju i pojavljuje se 20 puta kao ključna riječ. Sljedeći pojam sa najvišom frekvencijom je „ovisnost o alkoholu“ koji se pojavljuje 19 puta. Među tri najčešće ključne riječi, uz dvije već navedene, nalazi se i pojam „adolescenti“ sa frekvencijom pojavljivanja 10.

Ostali pojmovi pojavljuju se rijeđe. Riječ „obitelj“ je u osam slučajeva ključna riječ, „alkohol“, „Hrvatska“ i „ovisnost/i“ pojavljuju se po sedam puta, pojam „mladi“ šest puta, „depresija“, „prevencija“ i „pušenje“ po pet puta, pojmovi „klub/ovi liječenih alkoholičara“, „rizična ponašanja“, „rizični i zaštitni čimbenici“ i „samopoštovanje“ pojavljuju se svaki po četiri puta, a „apstinencija“ i „sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja“ tri puta. Među ovim pojmovima mogu se prepoznati rizične skupine za konzumiranje alkohola, obitelj kao ključni čimbenik za razvoj ovisnosti, posljedice te reakcije na ovisnost. Nije neobično da se, osim već navedenih, 45 puta kao ključne riječi pojavljuju pojmovi koji se odnose na specifične probleme vezane za alkohol ili sredstva ovisnosti. Pregled svih ključnih riječi s frekvencijama nalazi se u prilogu na kraju rada (Prilog 4).

Radovi koji su u fokusu imali probleme vezane za alkohol uglavnom su oni koji u naslovu sadrže riječ alkohol ili ovisnost. Takvih radova, kojima su problemi vezani za alkohol bili primarni interes, ima 48,4%, nasuprot 51,6% radova kojima fokus nije na alkoholu. Takav rezultat mogao bi biti vezan za velik udio radova iz uzorka koji su objavljeni u časopisu Alcoholism and psychiatry research budući da je ovo područje jedno od primarnih interesa tog časopisa.

Među radovima u analiziranom uzorku postoje slučajevi u kojima je u stručnom ili preglednom radu prikazano istraživanje. S druge strane, postoje radovi koji su označeni kao izvorni znanstveni radovi, a nisu sadržavali empirijsko istraživanje. Ovdje je u obzir uzeta originalna kategorizacija rada. Kao što je vidljivo iz tablice 2, najviše je radova koji su označeni kao izvorni znanstveni radovi. Nakon izvornih, značajan je broj stručnih i preglednih radova. S obzirom na ovakav rezultat može se očekivati značajan broj novih spoznaja u području problema vezanih za alkohol na temelju provedenih istraživanja.

Tablica 2. Kategorija rada

Kategorija rada	Frekvencija	Postotak (%)
Izvorni znanstveni rad	68	42,8
Pregledni rad	35	22,0
Prethodno priopćenje	5	3,1
Prikaz slučaja	7	4,4
Stručni rad	44	27,7
Ukupno	159	100,0

Prilikom opisa instrumenta navedeno je da su kategorije u nekim varijablama određivane prema subjektivnoj procjeni autorice. Kao što je vidljivo iz tablice 3, najviše je radova ispitivalo povezanost alkohola i drugog, što ubraja i rizične i zaštitne čimbenike za pijenje. Sljedeće područje koje je visoko zastupljeno bavilo se društvenim reakcijama na probleme vezane za alkohol, uključujući zakone, politike, strategije, aktivnosti, programe i intervencije.

Tablica 3. Područje rada

Područje rada	Frekvencija	Postotak (%)
1. Prevalencija konzumiranja alkohola/obilježja konzumenata	15	9,4
2. Povezanost alkohola i drugog	69	43,4
3. Posljedice alkohola	20	12,6
4. Društvena reakcija	42	26,4
5. Evaluacijske studije	2	1,3
6. Mehanizmi konzumiranja i učinci	10	6,3
7. Metodološka pitanja	1	,6
Ukupno	159	100,0

U nastavku rada se prikazuju rezultati analize radova u kojima su prikazana provedena istraživanja. Ukupno su bila 102 takva rada.

3.2. Istraživački radovi

Kod istraživačkih radova analizirao se istraživački pristup koji je mogao biti kvantitativni, kvalitativni ili kombinirani. U najvećem broju radova primijenjuje se kvantitativni pristup. Točnije, u 87,3% radova primijenjena je kvantitativna metodologija. Kvalitativni pristup koristi se u 6,9%, a mješoviti u 5,9% radova.

U 102 rada pojavljuje se 14 različitih metoda ili kombinacija metoda. Najčešće se radi o komparativnoj metodi, i to u 29,4% slučajeva. Analiza sadržaja primijenjena je u 15,7% slučajeva. Korelacijska metoda i prikaz deskriptivnih podataka primijenjeni su u jednakom postotku, svaki u 11,8% radova. Kombinacija korelacijske i komparativne metode primijenjena je tek nešto manje, odnosno u 10,8% radova. U ostalim radovima primijenjene su različite kombinacije metoda ili kvalitativna analiza. Nijedna od tih kombinacija ne pojavljuje se više od šest puta. Svi podaci za varijablu „metoda znanstvenog istraživanja“ nalaze se u prilogu na kraju rada (Prilog 5).

3.2.1. Ciljevi istraživačkih radova

S obzirom da su među radovima zamijećena neka zajednička obilježja s obzirom na područje interesa ili ciljanu populaciju, ciljevi radova bit će grupirani prema tim obilježjima. Na temelju ciljeva doznajemo što je bio interes autora u pojedinom radu. Radovi kojima su problemi vezani za alkohol bili u fokusu, daju odgovor na pitanje što autore zanima u vezi alkohola. Kada su u pitanju radovi koji analiziraju s alkoholom povezane probleme u funkciji proučavanja nekog drugog problema, doznajemo više o širini problema vezanih za alkohol, budući da su takvi problemi prisutni i u radovima u kojima oni nisu primarni interes.

Jedna od grupa su ciljevi koji su se odnosili na rizične čimbenike za alkohol. Tako se, na primjer, ispitivao učinak anksiozne osjetljivosti na motivaciju za konzumiranje cigareta i alkohola (Živčić-Bećirević i Smojver Ažić, 2008) te razlike u istaknutosti različitih motiva za konzumaciju s obzirom na učestalost konzumiranja sredstava ovisnosti i sociodemografskih karakteristika konzumenata (Glavak Tkalić i sur., 2013a). Ispitivani su i obiteljski rizični i zaštitni čimbenici kod mladih nekonzumenata i učestalih konzumenata sredstava ovisnosti (Mihić i sur., 2013), kao i uloga medija u objašnjenju rizičnih ponašanja adolescenata (Livazović, 2012), te se nastojalo utvrditi podskupine posebno ugroženih mladih nezaposlenih osoba (Bašić i sur., 2009).

Od radova u kojima je ispitivana prevalencija konzumacije alkohola u redovnoj populaciji djece i mladih, neki su istraživali samo pojavu konzumacije alkohola, neki su obuhvatili više sredstava ovisnosti, a neki su istraživali pijenje kao jedno od rizičnih ponašanja. Ta su ponašanja ispitivana u odnosu na dob, spol, školski uspjeh, privrženost školi, vjerojatnost discipliniranja za ta ponašanja od strane roditelja, prisutnost alkoholizma u obitelji, podložnost vršnjačkom pritisku, samopoštovanje, interpersonalnu orijentaciju, rizične i zaštitne čimbenike na strani pojedinca i u različitim okruženjima te znanstveno studijsko područje (npr. Mardešić i Mirošević, 2005; Vrselja i sur., 2009; Tripković i sur., 2014; Forko i Lotar, 2012; Pejnović Franelić i sur., 2013; Ferić Šlehan i sur., 2008; Nikčević-Milković i Rupčić, 2014; Čelan i sur., 2006). Jedan od radova imao je za cilj istražiti uporabu sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske te usporediti te podatke s prevalencijom u drugim europskim zemljama (Glavak Tkalić i sur., 2013b). Izraženost problema ovisnosti o alkoholu istraživala se i putem ispitivanja stavova građana. Ciljevi tih radova odnosili su se na ispitivanje razlika u percepciji zajednice od strane mladih i njihovih roditelja (Ferić Šlehan i Kranželić, 2008), samopercepciju rizika i potreba u zajednici i eventualnih razlika u percepciji

između različitih skupina ispitanika (Bašić i sur., 2008), rizika s kojima se susreću učenici koji pohađaju osnovnu školu (Horvat, 2012), kao i odnos dobi, spola, uporabe sredstava ovisnosti i stavova prema uporabi (Maričić i sur., 2013).

Konzumacija alkohola pojavila se i kao obilježje ponašanja mladih s problemima u ponašanju. U radovima u kojima su se kao ispitanici pojavili korisnici različitih institucija namijenjenih djeci i mladima s problemima u ponašanju, ispitivana je konzumacija alkohola i cigareta, atribuiranje vlastitog delinkventnog ponašanja te prisutnost rizika i snaga (npr. Maurović, 2011; Ratkajec i Jeđud, 2009; Lesjak i sur., 2008; Ricijaš, 2009; Radetić-Paić, 2010).

Neki su radovi istraživali prisutnost alkoholizma među skupinama pacijenata s psihijatrijskim poremećajima. Ispitivana je prevalencija zlouporabe sredstava ovisnosti i utjecaj zlouporabe na kliničku sliku bolesti i oporavak kod bolesnika s prvom slikom psihotičnog maha bolesti (Kovak-Mufić i sur., 2009), prisutnost komorbiditeta i utjecaj izloženosti stresnim situacijama na komorbiditet u osoba s PTSP-om (Jukić i sur., 2005), radna sposobnost osoba oboljelih od PTSP-a sa ili bez komorbiditeta (Anton i sur., 2006), utjecaj socijalnog stresa na promjenu učestalosti prijama u psihijatrijsku bolnicu (Kezić i sur., 2005), doprinos psihološke čvrstoće, samopoštovanja, traumatizacije i sociodemografskih obilježja mentalnom zdravlju ratom traumatiziranih osoba (Kraljević i Ajduković, 2010) te rizični čimenici za razvoj tjelesnih bolesti i prisutnost kriterija za metabolički sindrom u shizofrenih bolesnika (Vlatković i sur., 2014).

Osim ovih poremećaja (pretežno PTSP-a), ispitivani su i suicid i kockanje. Autore je zanimao intenzitet depresivnosti i suicidnosti u ovisnika o alkoholu, njihova korelacija i utjecaj socio-demografskih faktora na suicidnost i depresivnost (Zoričić i sur., 2005), stopa suicida počinjenih zbog ovisnosti o alkoholu ili akutne intoksikacije alkoholom s obzirom na karakteristike suicida, socio-demografske podatke i regionalnu raspodjelu suicida (Škrtić i sur., 2011) te razlike u učestalosti pokušaja suicida s obzirom na glavnu otpusnu dijagnozu, spol, dob i način pokušaja suicida (Totić i sur., 2011). Ovisnost o alkoholu pojavljivala se i u komorbiditetu s kockanjem u istraživanjima koja su za cilj imala ispitati aspekte problematičnog sportskog kockanja i povezanost sportskog klađenja s impulzivnim traženjem uzbuđenja (Zajc i Jokić-Begić, 2009), odnosno prikazati na koji su način povezani različiti čimbenici i uspjeh u programu liječenja ovisnika o kockanju (Bagarić i Paštar, 2012). Osim toga, cilj jednog rada bila je usporedba ovisnika o igrama na sreću i ovisnika o alkoholu u

odnosu na socio-demografska obilježja kako bi se pokušalo odgovoriti imaju li obje ovisnosti iste, odnosno slične rizične čimbenike i posljedice (Ilić i sur., 2009).

U radovima koji su upućivali na određene karakteristike ovisnika o alkoholu, ispitivana je uzročno-posljedična veza između pojave i razvoja alkoholizma i osobnih i drugih čimbenika kao i različita obilježja obiteljskih odnosa ovisnika o alkoholu (Potkonjak i sur., 2006), te veza između pušenja, pijenja alkohola i obilježja konzumiranja tih sredstava i kvalitete života, kao i moderatorski učinak različitih motiva za konzumaciju na tu vezu (Kaliterna Lipovčan i sur., 2013). Neka od istraživanja koja su se provodila sa osobama ovisnima o alkoholu odnosila su se na određivanje koncentracije ioniziranog i ukupnog magnezija u serumu i limfocitima (npr. Ruljančić i Rumenjak, 2007; Vidrih i sur., 2008; Vidrih i sur., 2011) te N-acetil-beta-D-glukozaminidaze (Vidrih i sur., 2010), utvrđivanje promjena u koncentraciji u serumu elemenata u tragu (Matošić i sur., 2008), serumskih lipida i lipoproteina (Matošić i sur., 2007) te korelaciju koncentracije laktata u plazmi i koncentracije alkohola u krvi (Francěski i sur., 2010).

U kontekstu posljedica alkohola istraživano je utječe li alkoholom izazvana cerebelarna degeneracija na disanje u mirovanju (Mirošević i Kardum, 2009), koje se oralne promjene najčešće javljaju kod osoba koje se liječe od ovisnosti o alkoholu (Savić Pavičin i sur., 2010), postoje li razlike u samopoštovanju između pacijenata ovisnika i kontrolnih ispitanika i kakav je utjecaj oralnog zdravlja na socijalnu sferu i kvalitetu života (Jelić i sur., 2014) te kolika je učestalost primjene alkohola u trudnoći i kongenitalnih malformacija kod djece koja su tijekom prenatalnog razvoja bila izložena djelovanju alkohola (Erić i sur., 2008).

Određen broj istraživanja odnosio se na kaznena djela kao problem vezan za konzumaciju ili ovisnost o alkoholu. Radovi u ovom području za cilj su imali analizu općih kriminoloških varijabli koje karakteriziraju počinitelje kaznenih djela ubojstva i pokušaja ubojstva članova obitelji (Pavliček i sur., 2012); analizu korelata ubojstava intimnih partnera (Dundović, 2008); analizu sudske prakse na uzorku pravomoćnih sudskih odluka za kazneno djelo ubojstva (kao i teškog, kvalificiranog te pokušaja ubojstva) (Mittermayer, 2007); analizu sudsko-medicinskih obdukcijskih zapisnika ubojstava (Jančić i sur., 2014); analizu kriminoloških i kriminalističkih karakteristika ubojstva i pokušaja ubojstva policijskih službenika (Pavliček i sur., 2011); te utvrđivanje portreta i uzroka zločina i uloge policije prema stavu medija (Borovec, 2012). Nadalje, u radovima se istraživala zastupljenost počinitelja obiteljskog nasilja među psihijatrijskim bolesnicima i analizirala su se njihova

psihijatrijska i socijalna obilježja i neke kriminološke varijable (Mužinić i sur., 2008); analiziralo se u kojoj se mjeri podaci koji se evidentiraju u dokumentima u prijavljenim slučajevima nasilja nad djecom u centrima za socijalnu skrb podudaraju sa Smjernicama za prikupljanje i sustav praćenja zlostavljanja djece (Ogresta i sur., 2012) te su se utvrđivale karakteristike počinitelja i žrtve kaznenog djela zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe (Marinović i sur., 2010).

Alkohol se kao kriminogeni čimbenik može prepoznati i u istraživanjima koja su za cilj imala utvrditi psihodinamske karakteristike ega i psihopatološke karakteristike osobnosti alkoholičara s obzirom na vrstu kaznenog djela (npr. Žarković Palijan i sur., 2007a; Žarković Palijan i sur., 2007b); ispitati postojanje značajnih razlika u osobnim i kriminološkim obilježjima smanjeno ubrojivih počinitelja kaznenih djela s obzirom na to je li preporučena sigurnosna mjera (Buzina i sur., 2009); evaluirati kriterije za procjenu smanjene ubrojivosti i neubrojivosti i kriterija za preporučivanje mjera sigurnosti (Goreta i sur., 2007); te ispitati zastupljenost dijagnoze ovisnosti kao komorbiditetne dijagnoze u zatvorenika s izrečenom sigurnosnom mjerom obveznog psihijatrijskog liječenja (Sušić i sur., 2013a). Osim toga, ispitivan je doprinos osobina zatvorenika objašnjenju učestalosti njihove prijašnje kriminalne aktivnosti i mogućnosti predviđanja budućeg kriminalnog povrata (Šarić, 2006); utvrđivani su socio-demografski i kriminološki čimbenici koji utječu na tijek prilagodbe izdržavanju zatvorske kazne (Farkaš i Žakman-Ban, 2006); kao i značajke i specifičnosti penološkog tretmana žena (Šućur i Žakman-Ban, 2005). U odnosu na alternativne sankcije ispitivane su karakteristike osoba obuhvaćenih stručnim tretmanom u okviru tih sankcija (Rajić, 2005) te postojanje razlike između zaštitnog nadzora uz uvjetnu osudu i rada za opće dobro na slobodi s obzirom na vrstu izrečene sankcije (Kokić Puce i Kovčo Vukadin, 2006).

Radovi vezani za temu prometa za ciljeve su imali utvrditi kretanje udjela prometnih nesreća koje su uzrokovali alkoholizirani vozači u ukupnom broju prometnih nesreća u RH (Žarković Palijan i sur., 2013a); prikazati stanje sigurnosti cestovnog prometa s aspekta prometnih nezgoda (Horvat, 2005); prikazati problematiku i rješenja utvrđivanja identiteta osobe koja je upravljala vozilom u vrijeme prometne nesreće s teško ozlijeđenim i smrtno stradalim osobama (npr. Kokot, 2009; Kokot, 2010); te istražiti zadržavanje počinitelja u istražnom centru (Mittermayer, 2008).

Posljedice prekomjernog pijenja zahvaćaju i one koji se zbog svoje profesije susreću s ovisnom osobom, što je prepoznato u istraživanjima koja su za cilj imala dobiti uvid u

doživljaj i iskustvo pružanja udomiteljske skrbi osobama s duševnim smetnjama iz perspektive udomitelja (Lakija i Barišec, 2014); ispitati izvore i znakove profesionalnog stresa i činitelje zaštite u suočavanju sa stresom socijalnih radnika zaposlenih u psihijatrijskim bolnicama i klinikama (Ogresta i Rusac, 2007); istražiti područja poteškoća u radu, obrazovne potrebe i potrebe za podrškom voditelja mjera stručne pomoći roditeljima (Ajduković i Laklija, 2014); utvrditi kako stručnjaci percipiraju očeve iz obitelji prema kojima se provodi mjera Nadzora nad izvršenjem roditeljske skrbi (Sladović Franz i Branica, 2010); te ispitati pojavu sindroma sagorijevanja kod djelatnika koji rade s liječenim alkoholičarima (Pražetina, 2005).

U velikom broju radova alkoholizam članova obitelji ispitivan je kao rizični čimbenik nekog problema ili pojave. Ciljevi nekih od radova odnosili su se na utvrđivanje poremećenosti odnosa u obitelji (Mikšaj-Todorović i sur., 2006), socijalno patoloških ponašanja članova obitelji (npr. Butorac i Mikšaj-Todorović, 2006; Sičić i Mužinić, 2008), osobnih i obiteljskih svojstava (Ricijaš, 2005), rizika i zaštitnih mehanizama (Maurović i sur., 2014) te postojanja nekog psihijatrijskog problema kod roditelja (Dodig-Ćurković, 2009) maloljetih delinkvenata i drugih skupina mladih s eksternaliziranim i internaliziranim problemima u ponašanju. U skupinama ovisnika o drogama ispitivan je utjecaj negativnog emocionalnog odnosa s ocem na pojavu ovisnosti (Ivandić Zimić i Jukić, 2011), razlike u obiteljskim čimbenicima i obilježjima psihosocijalnog razvoja s obzirom na spol ovisnika (Ivandić Zimić, 2011a) te eventualno postojanje podgrupa ovisnika s obzirom na prisutnost obiteljskih i drugih rizičnih čimbenika (Ivandić Zimić, 2011b).

Osim što su se obiteljski čimbenici ispitivali kod specifičnih grupa (mladih s problemima u ponašanju te ovisnicima o drogama), oni su ispitivani i kod opće populacije mladih. U skupini adolescenata istraživano je kako na pojavu pušenja i pijenja, agresivnog ponašanja te ostalih oblika rizičnog i delinkventnog ponašanja utječe pojava pušenja i pijenja kod roditelja te drugi obiteljski čimbenici (sociodemografski i klinički) (npr. Nicea Gruber i sur., 2007; Tripković i sur., 2010; Vrselja i Glavak Tkalić, 2011). Alkoholizam roditelja pojavio se kao varijabla i u istraživanju koje je prikazalo obilježja primjene načela najboljeg interesa djeteta i načela poštovanja mišljenja djeteta kod donošenja odluke o povjeravanju djeteta u kontekstu postupka razvoda braka roditelja (Laklija i sur., 2005).

Nekoliko radova odnosilo se na liječenje alkoholizma. Za cilj su imali prikazati važnost rehabilitacijskog programa temeljenog na apstinenciji, evaluirati proces sazrijevanja,

apstinenciju i promjenu obiteljskog sustava u Klubovima liječenih alkoholičara (KLA) (Marušić i Maravić, 2008); utvrditi promjene u intenzitetu žudnje kod pacijenata koji su nakon stacionarnog liječenja nastavili liječenje ambulantno (Matošić i sur., 2006a); dobiti uvid u specifičnosti primjene različitih vrsta savjetovanja u KLA i njihove praktične učinkovitosti u procesima promjene i resocijalizacije članova kluba (Brlek i sur., 2014); ispitati eventualne promjene u samopoštovanju ovisnika o alkoholu u funkciji dužine liječenja (Maroević i sur., 2011); ispitati povezanost socijalne podrške i lokusa kontrole s trajanjem apstinencije (Blagojević-Damašek i sur., 2012); te utvrditi vrstu i intenzitet motivacije u liječenih ovisnika o alkoholu i onih koji se nisu željeli liječiti (Vučić Peitl, 2006). Utvrđivala se i učinkovitost suzbijanja zlouporabe alkohola i vožnje u alkoholiziranom stanju (Golub i sur., 2008). Jedno istraživanje odnosilo se na političku reakciju na probleme vezane za alkohol, a za cilj je imalo utvrditi usklađenost politika o psihoaktivnim tvarima i ovisničkom ponašanju (Jerković i sur., 2013).

Radovi koji su se bavili zastupljenošću teme alkoholizma u literaturi analizirali su sadržaj priloga prvog poslijeratnog časopisa s područja socijalnog rada u Hrvatskoj (Švenda Radeljak, 2006); strukturu objavljenih radova, njihove autore, ključne riječi, tehnička obilježja i popis literature u časopisu "Socijalna psihijatrija" (Begić, 2012); strukturu zdravstveno-prosvjetnih poruka, tematsku orijentiranost, načine na koji se zdravstveno-prosvjetna poruka predstavlja i najčešće upotrebljavane riječi u prezentiranju zdravstveno-prosvjetnoga sadržaja (Dugac i sur., 2005) te stupanj u kojem članci u tiskanim medijima prikazuju osobe s duševnim smetnjama na stigmatizirajući način (Vukušić Rukavina i sur., 2010).

3.2.2. Istraživački uzorci

Vrijednosti na varijabli „uzorak“ razlikuju se od rada do rada. Samo četiri opisa uzorka ponavljaju se po dva do četiri puta. Radi se očito o većim istraživanjima čiji su pojedini dijelovi prikazani u više radova. Iako se ostali opisi uzoraka razlikuju, moguće ih je podijeliti u nekoliko skupina sličnih obilježja. Uzorke, dakle, čine pacijenti, sa ili bez kontrolne skupine, počinitelji kaznenih djela ili prekršaja, mladi s problemima u ponašanju i problemima mentalnog zdravlja, učenici osnovnih i srednjih škola, mladi i odrasli članovi zajednice, osobe određenih profesija i građani Hrvatske. Uzorak u nekim slučajevima čine članci ili dokumentacije. Obilježja četiriju uzoraka nisu odgovarala niti jednoj od navedenih skupina. To su uzorci studenata, nezaposlenih mladih, osoba koje se klade u sportskim kladionicama te trudnica.

Gledano prema navedenim skupinama, najveći dio istraživanja (28,4%) proveden je na uzorku pacijenata, uglavnom ovisnicima o alkoholu, sa ili bez kontrolne skupine. Nakon pacijenata slijede počinitelji kaznenih djela i prekršaja (14,7%), zatim srednjoškolci i učenici osnovne škole (12,7%), razne dokumentacije (11,8%) te mladi s problemima u ponašanju i problemima mentalnog zdravlja (10,8%). Udio ostalih skupina je ispod 6%.

Vrijednost varijable „veličina uzorka“ kreće se od najmanje 5 do najviše 15387 (M=868,95; SD=2057,621). U dva slučaja veličina uzorka nije navedena. U nekim istraživanjima rezultati su bili prikazani u odnosu na različite vrste uzoraka, primjerice dokumentaciju i stručnjake, ili za događaje/kaznena djela, počinitelje tih kaznenih djela i žrtve.

Istraživanja se u ovom uzorku provode na različitim vrstama probabilistički i neprobabilistički uzorkovanih grupa ispitanika. Kao što je to i inače slučaj, s obzirom na zahtjevnost i cijenu ispitivanja reprezentativnih uzoraka, i istraživanja prikazana u radovima u uzorku provode se uglavnom na nereprezentativnim uzorcima. Neprobabilistički uzorci koriste se u 82,3% radova, a probabilistički u 17,7% radova. Zato većinu rezultata ovih istraživanja nije moguće generalizirati na cjelokupnu populaciju. Daleko su najviše zastupljeni namjerni (39,2%) i prigodni uzorci (38,3%). Ipak, ovdje treba uzeti u obzir da u nekim radovima vrsta uzorka nije bila određena i da su tada uzorci određivani prema procjeni autorice ovog rada. Pritom je uzorak određen ili kao prigodni ili kao namjerni, jer se s obzirom na podatke dostupne u analiziranom radu nije moglo sa sigurnošću utvrditi da se radi o drugim vrstama uzorka. Zastupljenost uzoraka prema vrsti prikazana je u tablici 4.

Tablica 4. Vrsta uzorka

Vrsta uzroka	Frekvencija	Postotak (%)
Dvoetapni probabilistički	1	1,0
Jednostavni slučajni	4	3,9
Klaster uzorak	1	1,0
Kvotni	4	3,9
Namjerni	40	39,2
Prigodni	39	38,3
Reprezentativni	3	2,9
Stratificirani	8	7,8
Tehnika snježne grude	1	1,0
Višeetapni	1	1,0
Ukupno	102	100,0

Muškarci i žene bili su ispitanici istraživanja u 56,9% radova. U 11,8% radova ispitivani su samo muškarci. Samo žene bile su ispitanice u tri rada. U jedanaest radova korišteni su uzorci članaka ili dokumentacije te nije bilo moguće dati odgovor na ovu varijablu. U istom broju radova spol ispitanika nije konkretno naveden. U preostalih sedam radova uzorak je obuhvaćao dokumentaciju i slične sadržaje, ali su rezultati prikazani i za osobe na koje se odnosila dokumentacija ili su uz analizu dokumentacije ispitivani i stručnjaci. Od toga su u tri rada ispitanici bili muškarci i žene, u jednom radu samo muškarci, a u tri rada spol nije naveden.

Vrijednosti na varijabli dob su raznolike. Obilježje dobi ponavlja se dva do četiri puta u slučajevima kada se radi o istim ispitanicima, to jest o radovima koji su dijelovi nekog većeg istraživanja. Ostali slučajevi podudaranja dobi ispitanika u različitim radovima su posljedica toga što se radi o uzorcima učenika, a oni se uglavnom nalaze u jednakom rasponu dobi, ili su posljedica slučajnosti. U četrnaest radova dob nije navedena, a u jedanaest radova radi se o uzorcima za koje nije primjenjivo određivati dob (tj. o dokumentima, časopisima i sličnome). Iako su vrijednosti dobi raznolike, moguće je utvrditi udio radova koji ispituje mlađu populaciju. U 23 rada (22,5%) ispitanici su bile mlade osobe u dobi od najviše 22,5 godine. Ostale uzorke nije primjenjivo grupirati u skupine budući da se rasponi dobi previše razlikuju.

3.2.3. Korišteni instrumenti

Najviše korišteni instrumenti su MKB-10 (13 puta) i DSM-IV (8 puta). U osam istraživanja provedena su različita biomedicinska mjerenja u svrhu prikupljanja podataka. Ostali instrumenti koji su korišteni više puta su European Model Questionnaire (EMQ) (N=4), Upitnik za ispitivanje motivacije za konzumaciju alkohola (DMQ-R) (N=3), Upitnik za određivanje razine intervencije i vođenje slučaja (UZORI/VS) (N=3). Dva puta su korišteni CTC upitnik za djecu i mlade (Comunities That Care Youth Survey), Kratka forma upitnika ovisnosti o alkoholu (SADD), Skala samoiskaza o rizičnom i antisocijalnom ponašanju (SRAP), Upitnik o vašoj zajednici, Strukturirani upitnik povijesti zlouporabe alkohola, Eysenckov upitnik ličnosti (EPQ), Rosenbergova ljestvica samopoštovanja (RSE) te stomatološki pregled. Breitenfeld (2010b) kao vrijedne upitnike za utvrđivanje alkoholizma navodi MAST (Michigan Alcohol Screening Test), CAGE (prema početnim slovima Cut, Annoyed, Guiltty, Eye-opener), MMPI (Minnesota multifazični inventar ličnosti) i AUDIT (Alcohol Use Disorders Identification Test), a također i laboratorijske testove. Svjetska istraživanja također koriste DSM-IV i MKB-10 kriterije te CAGE i AUDIT. Instrumentima CAGE i AUDIT u svjetskim istraživanjima zamjera se precjenjivanje prevalencije (Rehm i sur., 2009), a u istraživanjima iz uzorka koriste se svaki po jednom. Instrument AUDIT, te CAGE kao manje opsežan instrument, ujedno su instrumenti koji se, uz ostale, u zadnje vrijeme dominantno upotrebljavaju u populacijskim istraživanjima alkohola (Bloomfield i sur., 2013).

U 22 rada korišten je instrument konstruiran za istraživanje u kojem je primijenjen. U 18 radova upitnik se ne koristi. U radovima u kojima se koristi instrument, najčešće se koristi samo jedan. Manje je radova koji koriste dva, tri ili četiri instrumenta, a samo dva rada koriste sedam različitih instrumenata. U radovima kojima alkohol nije u fokusu, instrumenti sadrže jednu do tri varijable koje se odnose na alkohol, a samo u dva rada instrumenti sadrže četiri, odnosno devet varijabli koje se odnose na alkohol. Mali broj varijabli upućuje na to da se u većini radova kojima problemi vezani za alkohol nisu primarni interes, ti problemi ispituju tek usputno. Ipak su i takva istraživanja u interesu ovog rada jer ukazuju na to da se alkohol može nalaziti u podlozi mnogih problema i pojava.

3.2.4. Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja navedena su u samo devetnaest radova. Istraživačka pitanja koja se odnose na probleme vezane za alkohol postavljena su u šest radova, odnosno u svim onim radovima u kojima su navedena pitanja, a fokus rada je na alkoholu. U tim radovima ispituje se utjecaj pijenja alkohola od strane roditelja kao čimbenika za rizično i delinkventno ponašanje djeteta (Vrselja i Glavak Tkalić, 2011); kao i utjecaj drugih obiteljskih rizičnih i zaštitnih čimbenika na konzumiranje sredstava ovisnosti kod mladih (Mihić i sur., 2013); prednosti savjetovanja kao metode pomoći osobama ovisnima o alkoholu (Brlek i sur., 2014); mijenjanje samopoštovanja liječenih alkoholičara ovisno o fazi liječenja (Maroević i sur, 2011); razlike među počiniteljima kaznenih djela ovisno o prisutnosti alkoholizma kod njih (Dundović, 2008); te postojanje zadovoljavajućeg zakonodavnog i strateškog okvira u području psihoaktivnih sredstava (Jerković i sur., 2013). Ostala istraživačka pitanja navedena su u prilogu na kraju rada (Prilog 6).

3.2.5. Istraživačke hipoteze

Hipoteze su postavljene u nešto većem broju nego istraživačka pitanja. Konkretno, 30 analiziranih radova ima definirane hipoteze. Autori analiziranih radova pretpostavljaju da alkoholičari počinitelji krvnih delikata imaju slabiji ego te više neprijateljskih, depresivnih i anksioznih osobina ličnosti od onih koji su počinili druge vrste kaznenih djela (npr. Žarković Palijan i sur., 2007a; Žarković Palijan i sur, 2007b); da cerebelarna degeneracija utječe na disanje u mirovanju (Mirošević i Kardum, 2009); da izraženija anksiozna osjetljivost pojačava motivaciju za konzumiranje sredstava ovisnosti (Živčić-Bećirević i Smojver Ažić, 2008); da stopa suicida počinjenih zbog ovisnosti o alkoholu i alkoholne intoksikacije prati regionalnu raspodjelu ukupne stope suicida (odnosno, da će stopa suicida uvjetovana alkoholom biti niža u mediteranskom dijelu zemlje) (Škrtić i sur., 2011); da kod ovisnika o alkoholu postoji hipomagnezemija (Vidrih i sur; 2011); da je konzumiranje sredstava ovisnosti roditelja povezano sa štetnim konzumiranjem tih sredstava kod srednjoškolaca (Nicea Gruber i sur., 2007); da negativni obiteljski kontekstualni čimbenici značajno doprinose objašnjenju rizičnog i delinkventnog ponašanja adolescenata te da postoji medijatorski doprinos roditeljskih odgojnih metoda na odnos između te dvije pojave (Vrselja i Glavak Tkalić, 2011); da učestali konzumenti sredstava ovisnosti percipiraju više rizičnih i manje zaštitnih čimbenika vezanih za obitelj (Mihić i sur., 2013); da kod ovisnika o alkoholu postoji veća

razina depresije i suicidalnosti nego kod kontrolne skupine i da je ona pod utjecajem čimbenika vezanih konzumaciju alkohola i nekih obilježja ovisnika (Zoričić i sur., 2005), te da konzumacija sredstava ovisnosti utječe na kvalitetu života uz medijatorski utjecaj motiva za konzumiranje na odnos konzumiranja sredstava ovisnosti i kvalitete života (Kaliterna Lipovčan i sur., 2013).

S obzirom na broj i raznolikost hipoteza radova kojima problemi vezani za alkohol nisu u fokusu i budući da nisu važne za cilj ovog rada, one neće biti ovdje navedene. U odnosu na te hipoteze značajno je ipak da se u hipotezama dvaju rada spominje alkoholizam roditelja kao rizični čimbenik. Sve hipoteze prikazane su u tablici koja se nalazi u prilogu (Prilog 7).

3.2.6. Zaključci istraživačkih radova

Zaključci istraživanja analiziranih radova mogu se grupirati na isti način kao i ciljevi, ovisno o tome koji se aspekt problema vezanog za alkohol u radu istražuje. S obzirom na velik broj rezultata dobivenih istraživanjima, bit će prikazani samo značajniji rezultati i oni koji se pojavljuju u više radova.

Istraživanja u kojima je ispitivana motivacija za konzumaciju alkohola pokazala su da ljudi najčešće piju s ciljem druženja i podizanja raspoloženja, što upućuje na to da je pijenje povezano s manje rizičnim motivima (Živčić-Bećirević i Smojver Ažić, 2008). U istraživanju na reprezentativnom uzorku najzastupljenijim se pokazao motiv podizanja raspoloženja, a najmanje zastupljenim motiv konformiranja (Glavak Tkalić i sur., 2013a). Obiteljski rizični čimbenici neadekvatnih obiteljskih pravila i neadekvatnih stavova roditelja prema asocijalnom ponašanju i prema korištenju sredstava ovisnosti (Mihić i sur., 2013), sklonost negativnim medijskim sadržajima (Livazović, 2012) te nezaposlenost (Bašić i sur., 2009), prema rezultatima nekih od analiziranih istraživanja, rizični su čimbenici kod mladih koji konzumiraju alkohol. Iste čimbenike Breitenfeld i Kuzman (2010) smatraju onima koji doprinose pojavi pijenja, a kao važne ističu nepovoljan utjecaj roditeljskog odgoja i društvene razloge pijenja. Manzardo i suradnici (2008) smatraju da ne postoji objašnjenje koje bi obuhvatilo sve okolnosti i motive.

Na temelju devet radova koji se pretežno bave prevalencijom konzumiranja alkohola može se zaključiti da je konzumiranje alkohola visoko zastupljeno u srednjoškolskoj

populaciji. Konzumacija alkohola se u nekim istraživanjima pokazala kao najčešće rizično ponašanje u mladih (Nikčević-Milković i Rupčić, 2014). Postotak srednjoškolaca koji konzumiraju alkohol prema ovim istraživanjima kreće se od 32% do 92% (npr. Čelan i sur., 2006; Ferić Šlehan i sur., 2008). Posebnim problemom pokazala se pojava ekscesivnog pijenja (Mardešić i Mirošević, 2005). Ova zabrinutost je opravdana s obzirom da unosom velike količine alkohola u kratkom vremenu počinje većina problema vezanih za pijenje (Manzardo, 2008). Konzumacija alkohola jedno je od područja u kojem je prisutna visoka razina podložnosti vršnjacima (Forko i Lotar, 2012), a kao najvažniji razlog za pijenje u mladih pokazalo se potiskivanje zabrinutosti (Tripković i sur., 2014). Velik postotak studenata također konzumira alkohol, te kod njih velik problem predstavlja vožnja pod utjecajem alkohola (Pejnović Franelić i sur., 2013), dok je među učenicima osnovne škole konzumiranje alkohola manje zastupljeno (Vrselja i sur., 2009). Istraživanje na reprezentativnom uzorku građana Hrvatske pokazalo je da je većina odraslih pila alkohol tijekom života (Glavak Tkalić i sur., 2013b). Budući da su prikazana istraživanja obuhvatila gotovo sve populacije, odnosno djecu osnovnoškolske dobi, srednjoškolce te opću populaciju, može se na temelju njih potvrditi da je konzumacija alkohola doista široko raširena pojava. I dok se kod populacije odraslih takvo ponašanje uglavnom može tolerirati, budući da tek kod određenog dijela njih pijenje izaziva negativne posljedice, kod djece i mladih svaka konzumacija alkohola predstavlja rizično ponašanje radi kojeg je potrebno intervenirati. Razlog je i taj što usvajanje navika i načina pijenja u mladosti utječe na odnos prema akoholu i konzumaciju u odrasloj dobi (Breitenfeld i Kuzman, 2010).

Na potrebu za intervencijom upućuju i istraživanja percepcije građana i mladih osoba o dostupnosti alkohola među mladima. Ta su istraživanja ukazala na problem tolerancije odraslih na konzumaciju alkohola kod mladih. Odnosno, prema rezultatima ovih istraživanja ispitanici smatraju da će susjedi rjeđe prijaviti policiji kada je netko pod utjecajem alkohola i da će prodavači rjeđe provjeravati dob mladih (Bašić i sur., 2008). Istraživanjem se pokazalo i to da osobe koje konzumiraju alkohol povezuju manje rizika s uporabom sredstava ovisnosti od nekonzumenata i bivših konzumenata alkohola, te imaju permisivnije stavove prema legalizaciji marihuane i heroina (Maričić i sur., 2013). Izloženost psihoaktivnim sredstvima roditelji i djeca smatraju jednim od dva najveća problema zdravom odrastanju učenika (Horvat, 2012), a mladi procjenjuju alkohol i drogu dostupnijima nego što to procjenjuju njihovi roditelji (Ferić Šlehan i Kranželić, 2008).

Pet radova koji su ispitivali konzumiranje alkohola među djecom i mladima koji se nalaze u sustavu intervencija za djecu i mlade čine zasebnu kategoriju. Izraženost prekomjernog pijenja razlikuje se među grupama ispitanika, ali veći dio ovih rezultata upućuje da je prekomjerno pijenje prisutnije kod mladih u većem riziku. Konkretno, rizičniji mladi (oni s izrečenom odgojnom mjerom, nasuprot onih upućenih u tretman temeljem socijalno-zaštitnih intervencija ili obiteljsko-pravnih mjera kao i oni koji su počinili veći broj kaznenh djela) alkohol uzimaju redovito i kronično i značajnije atribuiraju svoje delinkventno ponašanje alkoholu (npr. Ratkajec i Jeđud, 2009; Lesjak i sur., 2008; Ricijaš, 2009). S druge strane, u jednom od radova je konzumiranje alkohola interpretirano kao „snaga ispitanika" budući da su autori rada alkohol prepoznali kao „lakše sredstvo ovisnosti" (Maurović, 2011).

Osim što samostalno predstavlja poremećaj, alkoholizam se pojavljuje u komorbiditetu s drugim poremećajima. Neka od istraživanja koja su ukazala na tu povezanost, pokazala su da je zlouporaba alkohola prisutna kod otprilike 10% pacijenata s dijagnozom akutnog i prolaznog psihotičnog poremećaja (Kovak Mufić i sur., 2009) i osoba s dijagnozom PTSP-a (Anton i sur., 2006), dok oko 35% pacijenata s dijagnozom shizofrenije ima iskustva s konzumacijom alkohola (Vlatković i sur., 2014). Veza između alkohola i suicida se također pokazala važnom. Razina depresivnosti i suicidnosti bila je značajno viša u skupini ovisnika o alkoholu u odnosu na kontrolnu skupinu ispitanika koji nisu ovisni o alkoholu (Zoričić i sur., 2005). Uz to, alkoholizam se pokazao kao jedan od osam najčešćih motiva počinjenja suicida u Hrvatskoj (Škrtić, 2011). Budući da je u dva rada, od tri vezana za suicid, alkohol u fokusu rada, vjerojatno je da autori prepoznaju doprinos alkohola problemu suicida. Važnost prepoznavanja suicidnosti kod osoba ovisnih o alkoholu povezana je s činjenicom da je suicid među vodećim uzrocima smrti u svijetu, a alkoholizam jedna od vodećih dijagnoza među uzrocima suicida (Marčinko, 2010). Povezanost ovisnosti o kockanju i konzumacije, odnosno ovisnosti o alkoholu ispituju autori dvaju radova, a kao važan rezultat može se istaknuti taj da je terapijski uspjeh liječenja ovisnosti o kockanju slabiji kod ovisnika o kockanju koji su ovisni i o alkoholu (Bagarić i Paštar, 2012).

Buljan i suradnici (2010) kao psihijatrijske poremećaje koji se najčešće nalaze u komorbiditetu s alkoholizmom navode poremećaje prouzročene drugim sredstvima ovisnosti, antisocijalne poremećaje osobnosti, poremećaje raspoloženja, anksiozne poremećaje, poremećaje hranjenja (kod žena) i shizofreniju, a važnom smatraju i povezanost alkoholizma i agresivnosti. Rehm i suradnici (2015) su ustanovili da su osobe kojima je dijagnosticirana ovisnost o alkoholu u odnosu na one bez dijagnoze ovisnosti imale značajno niži

socioekonomki status, bile su češće nezaposlene, češće su pušile, češće su imale komorbiditetnu fizičku bolest ili psihički poremećaj te su imale više razine ozbiljnog duševnog stresa.

Radovi koji su usmjereni na posljedice alkoholizma odnose se većinom na zdravlje ovisnika. Kod alkoholičara je veća zastupljenost oralnih oboljenja (Savić Pavičin i sur., 2010) i oni su manje zadovoljni izgledom svojih zubiju, što utječe na nisko samopoštovanje (Jelić i sur., 2014). U ovisnika o alkoholu mogu biti prisutni klinički znakovi i simptomi cerebelarnog oboljenja koji utječu na promjene u respiratornom sustavu (Mirošević i Kardum, 2009). Korištenje alkohola u trudnoći dovodi do malformacija fetusa i novorođenčadi (Erić i sur., 2008).

U ovoj kategoriji ne postoje istraživanja o djelovanju alkohola na jetra iako je ovaj organ prepoznat kao onaj koji najviše stradava uslijed prekomjerne konzumacije alkohola (Manzardo i sur., 2008). U radovima ove kategorije zastupljen je tek manji broj kliničkih sindroma i patoloških promjena koji nastaju kao posljedica djelovanja alkohola. Kao komplikacije koje nastaju uslijed alkoholizma Tomašić i suradnici (2010) navode alkoholnu bolest jetre s njenim različitim manifestacijama (asimptomatska masna jetra, alkoholni hepatitis i ciroza jetre), akutnu i kroničnu upalu gušterače, ostale gastroenterološke komplikacije alkoholizma, hematološke manifestacije alkoholizma, alkoholnu kardiomiopatiju, endokrinološke komplikacije alkoholizma, pulmološke komplikacije alkoholizma, mišićne bolesti te poremećaje koji nastaju uslijed pothranjenosti.

Radovi koji se odnose na psihičke i socijalne posljedice alkoholizma pokazali su da osobe koje umjereno piju imaju viši stupanj kvalitete života od osoba koje piju često, ali kvaliteta života osoba koje piju ovisi i o motivu za konzumaciju alkohola (motiv suočavanja negativno je povezan s kvalitetom života) (Kaliterna Lipovčan i sur., 2013) te da alkoholizam člana obitelji narušava odnose i komunikaciju u obitelji (Potkonjak i sur., 2006), a utječe i na druge osobne i socijalne probleme (ugled, ambicije, samopouzdanje, financijske probleme...) (Vučić Peitl i sur., 2006). U usporedbi s kompulzivnim kockarima, ovisnici o alkoholu češće iskazuju agresivnost (Ilić i sur., 2009). Doprinos umjerenog pijenja višoj kvaliteti života proizlazi vjerojatno iz činjenice da male količine alkohola pozitivno djeluju na neke aspekte fizičkog i psihičkog zdravlja, na što su ukazali Manzardo i suradnici (2008).

Istraživanja koja su ispitivala koncentraciju različitih biomarkera u organizmu alkoholičara pokazala su da osobe ovisne o alkoholu pokazuju snižene koncentracije

magnezija u odnosu na osobe koje ne pokazuju ovisnost o alkoholu (npr. Vidrih i sur., 2008; Vidrih i sur., 2011) i da prestanak pijenja alkohola mijenja metabolizam lipida i lipoproteina u alkoholičara (Matošić i sur., 2007) te upućuju na to da su bolesnici intoksicirani alkoholom pod rizikom razvoja acidoze mliječnom kiselinom (Franćeski i sur., 2010).

Značajan broj radova (N=24) upućuje na doprinos alkohola počinjenju kaznenih djela i prekršaja. Kada se radi o određenoj vrsti kaznenog djela, najčešće su to kaznena djela ubojstva, nasilja u obitelji te ona vezana za sigurnost u prometu. Prisutnost dijagnoze ovisnosti o alkoholu među počiniteljima teškog ubojstva, nasilja u obitelji, prijetnji, silovanja, pedofilije i uzrokovanja požara prema istraživanju provedenom na Odjelu forenzičke psihijatrije Zatvorske bolnice u Zagrebu kretala se od 65-83% (Sušić i sur., 2013a). Alkohol se pokazao važnim kriminogenim čimbenikom kod počinjenja nasilja u obitelji (Mužinić i sur., 2008) te zapuštanja i zlostavljanja djece (Marinović i sur., 2010), ubojstva i pokušaja ubojstva u obitelji (Pavliček i sur., 2012), ubojstva ili pokušaja ubojstva policijskih službenika (Pavliček i sur., 2011) na što upućuju rezultati o udjelu počinitelja koji su ovisni o alkoholu ili su djelo učinili u alkoholiziranom stanju. Značajan rezultat je taj da je kod 41,1% počinitelja nasilja nad djecom u obitelji bila prisutna zlouporaba alkohola (Ogresta i sur., 2012). Počinitelji ubojstva intimnih partnera koji su ovisnici o alkoholu djelo češće čine samostalno, češće ne priznaju djelo i manje su kritični prema počinjenom djelu od apstinenata i društvenih potrošača alkohola koji su počinili isto kazneno djelo (Dundović, 2008). Da je alkohol značajan kriminogeni čimbenik pokazuju i istraživanja prema kojima je mjera sigurnosti liječenja od ovisnosti o alkoholu često izricana mjera, kako uz zatvorsku kaznu (Šućur i Žakman-Ban, 2005), tako i uz uvjetnu osudu sa zaštitnim nadzorom (npr. Rajić, 2005; Kokić Puce i Kovčo Vukadin, 2006). Osim toga, problemi vezani za alkohol značajan su prediktor ranije osuđivanosti (Šarić, 2006) i čimbenik prilagodbe zatvorskim uvjetima (Farkaš i Žakman-Ban, 2006). Istraživanja koja su ispitivala razlike među alkoholičarima počiniteljima pojedinih vrsta kaznenog djela i onih koji nisu počinitelji kaznenog djela pokazala su da alkoholičari počinitelji kaznenog djela imaju snažniji ego od alkoholičara koji nisu počinitelji kaznenog djela (Žarković Palijan i sur., 2007b), dok psihopatološke varijable nisu razlikovale alkoholičare počinitelje i one koji nisu počinitelji kaznenog djela (Žarković Palijan i sur., 2007a). Analizirana istraživanja pokazuju i da alkoholizam ima značajan utjecaj na smanjenje ubrojivosti počinitelja kaznenog djela (npr. Goreta i sur., 2007; Buzina i sur., 2009) čime je još više naglašena ugroženost sigurnosti drugih osoba uslijed ovisnosti ili konzumiranja

alkohola. Alkohol se nalazi u podlozi najmanje polovice svih ubojstava u SAD-u, budući da su napadač ili žrtva, ili oboje bili pod utjecjem alkohola (Manzardo i sur., 2008).

Alkoholiziranost je ispitivana kao čimbenik prometnih nesreća i/ili prekršaja. Značajan podatak je taj da se udio prometnih nesreća pod utjecajem alkohola u ukupnom broju prometnih nesreća u razdoblju od 2004 do 2011 godine kreće u rasponu od 11,6% do 18,4% i da alkoholiziranost povećava vjerojatnost ozljeda sudionika u prometnim nesrećama te osobito vjerojatnost smrti (Žarković Palijan i sur., 2013a)**.** Kao važan problem kod prometnih nesreća prouzročenih od strane alkoholiziranih vozača javlja se napuštanje mjesta događaja prometne nesreće (npr. Kokot, 2009; Kokot, 2010). Breitefield (2010c) predstavlja znanstvene rezultate o udvostručenju vjerojatnosti pogibije u prometu kod 0.5gr/‰ alkohola u krvi u odnosu na trijezno stanje i smanjenju oštrine vida, pažnje, refleksa, kvalitete sluha, drugih funkcija te defanzivnosti već kod 0,2 gr/‰ alkohola u krvi.

Sljedeća grupa radova koja je izdvojena kao zasebna tema su radovi u kojima se alkoholizam članova obitelji pokazao rizičnim čimbenikom za različite probleme ispitanika. U gotovo polovici radova iz ove grupe ispitivana je prisutnost alkoholizma roditelja kod maloljetnih delinkvenata, te one djece i mladih koji se nalaze u odgojnim ustanovama ili u tretmanu na odjelu dječje psihijatrije. Prisutnost alkoholizma jednog od roditelja, najčešće oca, kreće se u ovim istraživanjima od najmanje 11% do najviše 35,2% (npr. Butorac i Mikšaj-Todorović, 2006; Dodig-Ćurković i sur., 2009; Maurović i sur., 2014), te često predstavlja jedan od najprisutnijih i najznačajnijih rizičnih čimbenika internaliziranih i eksternaliziranih problema u ponašanju djece i mladih koji su bili ispitanici u ovim istraživanjima (npr. Ricijaš, 2005; Sičić i Mužinić, 2008). Alkoholizam roditelja pokazao se i kao prediktor agresivnosti (Tripković i sur., 2010) te rizičnog i delinkventnog ponašanja (Vrselja i Glavak Tkalić, 2011) djeteta u istraživanjima koja su uključivala redovnu školsku populaciju. Također, pijenje oca i majke povećava vjerojatnost da će i dijete piti (Nicea Gruber i sur., 2007). Alkoholizam u obitelji predstavlja i rizik za pojavu ovisnosti o drogama, na što ukazuju tri istraživanja iz uzorka ovog rada (npr. Ivandić Zimić, 2011a; Ivandić Zimić, 2011b; Ivandić Zimić i Jukić, 2011). U svrhu zaštite najboljeg interesa djeteta u postupku razvoda braka roditelja, u slučaju alkoholizma roditelja moguće je tražiti promjenu odluke suda o tome s kojim će roditeljem dijete živjeti te ostalim sadržajima roditeljske skrbi (Laklija i sur., 2005).

Radovi koji su se pretežno bavili liječenjem ovisnosti o alkoholu, pokazali su učinkovitost farmakoterapije (konkretno lijekova dizulfirama i naltreksona) u smanjenju žudnje (Matošić i sur., 2006a) te utjecaj iskustva i obrazovanja terapeuta, sudjelovanja starijih članova koji apstiniraju i uključenosti obitelji alkoholičara na motivaciju alkoholičara i ustrajanje u apstinenciji (Marušić i Maravić, 2008). Duljoj apstinenciji doprinosi i postojanje unutarnjeg lokusa kontrole vezanog za uzimanje alkohola (Blagojević-Damašek i sur., 2012). U radu klubova liječenih alkoholičara najviše se koristi grupno savjetovanje, zatim obiteljsko i individualno savjetovanje tijekom kojih se najčešće obrađuju teme povezane s problematikom obiteljskih i partnerskih odnosa te odnosa osobe prema samoj sebi (Brlek i sur., 2014). Samopouzdanje ovisnika raste protekom vremena liječenja (Maroević i sur., 2011). Problemi koji nastaju kao posljedica alkoholizma motiviraju ovisnike za liječenje, a najveću ulogu među njima imaju zdravstveni problemi (Vučić Peitl i sur., 2006). U skladu s ovim su i rezultati istraživanja Rehma i suradnika (2015) koje je pokazalo da osobe koje traže tretman imaju jače izraženu ovisnost, konzumiraju veće količine alkohola te češće imaju psihički i fizički (uglavnom cirozu jetre) komorbiditet, a najčešćim razlogom za odbijanje tretmana pokazao se stav pacijenta da im pijenje i posljedice vezane za pijenje ne predstavljaju problem. Klub liječenih alkoholičara smatra se presudnim za povratak bivšeg ovisnika u društvenu zajednicu (Breitenfeld i Kuzman, 2010).

S obzirom na ulogu koju imaju stručnjaci u radu s osobama koje su ovisne o alkoholu, problem predstavlja profesionalno sagorijevanje koje se razvilo kod trećine stručnih djelatnika prema rezultatima jednog istraživanja (Pražetina, 2005). I druge osobe koje se u svom radu susreću s ovisnicima o alkoholu (socijalni radnici zaposleni u psihijatrijskim bolnicama i klinikama, voditelji mjere nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi te udomitelji koji skrbe o osobama s duševnim smetnjama), rad s ovisnicima o alkoholu prepoznaju kao izvor stresa i otežavajuću okolnost (npr. Ogresta i Rusac, 2007; Sladović Franz i Branica, 2010; Ajduković i Laklija, 2014; Laklija i Barišec, 2014).

Jedino istraživanje koje se odnosi na društveni odgovor na probleme vezane za alkohol u vidu strategije pokazalo je da kreatori i provoditelji politika procjenjuju visokim stupanj usklađenosti zakonskih propisa i pridržavanja međunarodnih konvencija koji se odnose na alkohol, a da glavni nedostatak strateškog okvira predstavlja činjenica nepostojanja važećeg akcijskog plana koji bi osigurao punu implementaciju, procjenu potrebnih financijskih sredstava i praćenje provedbe Strategije. Preprekom u provedbi prevencije ovisnosti o alkoholu sudionici istraživanja vide ambivalentnost u interesima države prema sprečavanju

ovisnosti budući da država dobiva prihode od poreza na prodaju alkohola (Jerković i sur., 2013). Ekonomski ciljevi štete zdravstvenim ciljevima i na svjetskoj razini. Trgovinski ugovori članica Svjetske trgovinske organizacije nisu u skladu s mjerama SZO-a usmjerenima na sprečavanje štetne uporabe alkohola, odnosno sprečavanje oglašavanja i distribucije alkohola (Gould, 2005; prema Casswell i Thamarangsi, 2009).

Rad koji se odnosi na temu interesa za alkoholizam budući da daje podatke o tome koliko se problemi vezani za alkohol pojavljuju kao tema članaka i zdravstveno-prosvjetnih djela, pokazao je da je ovisnost o alkoholu predmet velikog udjela članaka s temom duševnih smetnji u tiskanim medijima (Vukušić Rukavina i sur, 2010).

3.2.7. Istraživačke preporuke

U 85 radova autori navode preporuke. Od toga, preporuke 49 radova odnose se na alkohol, dok ostale nisu u interesu ovoga rada. Većina preporuka vezanih uz alkohol može se svrstati u dvije kategorije: prevenciju i tretman.

Preporuke vezane za prevenciju ukazuju na važnost početka preventivnog djelovanja u osnovnoj školi i intenziviranja pri prijelazu u srednju školu (Nikčević-Milković i Rupčić, 2014), nastavka programa u srednjoj školi uz detekciju i provođenje selektivnih programa (npr. Mardešić i Mirošević, 2005; Čelan i sur., 2006) i savjetovališnog rada za rizične adolescente (Radetić-Paić, 2010); te važnost evaluacije i unapređenja programa (Nikčević-Milković i Rupčić, 2014). Programima za roditelje i obitelji potrebno je jačati roditeljske vještine i kvalitetu odnosa u obitelji (Ferić Šlehan i sur., 2008). Smanjenje dostupnosti psihoaktivnih tvari mladima neophodan je korak u prevenciji (Ferić Šlehan i Kranželić, 2008). Programe treba usmjeriti na rizične skupine (muškarce, mlađe osobe i djecu ovisnika) (npr. Lesjak i sur, 2008; Maričić i sur., 2013), individualizirati ih s obzirom na dob, spol i bračni status korisnika (Glavak Tkalić i sur., 2013a), organizirati programe u primarnom okruženju korisnika (Mihić i sur., 2013) i obuhvatiti njima različita sredstva ovisnosti budući da konzumacija jednog sredstva ovisnosti vodi u konzumaciju drugog (Maričić i sur, 2013), te djelovati na motive za konzumiranje sredstava (Živčić-Bećirević i Smojver Ažić, 2008). Potrebna je koordinacija i povezivanje različitih intervencija (Butorac i Mikšaj-Todorović, 2006) te organiziranje kampanje za borbu protiv korištenja sredstava ovisnosti u zajednici (Maričić i sur., 2013). Preporučeno je i izbjegavanje primjene alkohola u tudnoći (Erić i sur., 2008).

U odnosu na tretman ovisnika o alkoholu autori analiziranih radova naglašavaju važnost dijagnosticiranja ovisnosti u ranom stadiju (Zoričić i sur., 2005), pri čemu važnu ulogu ima određivanje ukupnih katalitičkih koncentracija NAGA i katalitičkih koncentracija njenih izoenzima (Vidrih i sur., 2010). U tretmanu korisnika treba obratiti pozornost na mnogostruku ulogu žudnje (Matošić i sur., 2006a), te podržavati apstinenciju (Marušić i Maravić, 2008). Potrebno je prepoznati važnu ulogu lokusa kontrole i socijalne podrške u održavanju apstinencije (Blagojević-Damašek i sur., 2012). S obzirom na široku primjenu savjetovanja u tretmanu ovisnosti bilo bi korisno ispitati učinkovitost te metode te dodatno educirati voditelje klubova liječenih alkoholičara (Brlek i sur., 2014). U tretmanu treba djelovati i na obiteljske odnose (Potkonjak i sur., 2006). Posebna rizična skupina ovisnika o alkoholu su alkoholičari koji imaju nisku razinu kvalitete života (Kaliterna Lipovčan i sur., 2013). Njima treba posvetiti posebnu pozornost te raditi na smanjenju stigmatiziranosti ovisnika (Vukušić Rukavina i sur., 2010). Važno je i što prije otkriti postojeća oralna oboljenja povezana s prekomjernim pijenjem i istovremeno uklanjati štetne posljedice alkohola i ovisnost o alkoholu te obratiti pozornost na kombinaciju propisanih lijekova (Savić Pavičin i sur., 2010). Pravodobnim i adekvatnim liječenjem alkoholizma, koje se provodi paralelno s izdržavanjem kazne zatvora u okviru sigurnosne ili zaštitne mjere moguće je prevenirati počinjenje kaznenih djela i kriminogeni recidiv (npr. Farkaš i Žakman-Ban, 2006; Šarić, 2006; Sušić i sur., 2013a). S ciljem povećanja sigurnosti sudionika prometa potrebno je djelovati na smanjenje broja alkoholiziranih vozača, a jedan od načina je zadržavanje i pritvor alkoholiziranih počinitelja prometnih prekršaja (npr. Mittermayer, 2008; Kokot, 2010).

3.2.8. Istraživačka ograničenja

Najčešće prepoznata metodološka ograničenja odnose se na mogućnost davanja socijalno poželjnih odgovora od strane ispitanika zbog primjene metode samoiskaza kod prikupljanja podataka te ograničenja koja se tiču obilježja uzorka ispitanika. Uzorak je najčešće nedovoljne veličine, previše homogen s obzirom na ispitivano svojstvo, nereprezentativan te pristran. Ograničenja vezana za uzorak mogla su se pretpostaviti budući da su uzorci najčešće bili prigodni i namjerni. Ipak, problem selekcije, odnosno pristranosti prepoznat je i kod formiranja stratificiranog uzorka budući da nisu obuhvaćeni teško dostupni ispitanici (beskućnici, zatvorenici...).

Upitna valjanost i pouzdanost podataka bila je prepoznata u nekim istraživanjima u kojima se koristio samo jedan izvor podataka te ako je mogla doći do izražaja subjektivnost procjenjivača. U nekim istraživanjima ograničenje predstavlja upotreba malog broja ispitivanih varijabli i izostavljanje onih varijabli koje su prepoznate kao važne za istraživanu pojavu. Nedostupnost potrebnih podataka i uspoređivanje podataka iz nekomparabilnih izvora predstavlja još jedno ograničenje. U odnosu na instrument prisutne su nezadovoljavajuće mjerne karakteristike i nedostatan broj čestica koje pokrivaju određeni problem. Zapažena je i nemogućnost utvrđivanja kauzalnih odnosa kao posljedica korištenja transverzalnog nacrta nasuprot longitudinalnom. Zbog toga se vrijednost rezultata u nekim slučajevima procjenjuje slabom.

Uz ove, za pojedine radove navedena su još neka ograničenja. Navedena ograničenja su istaknuta jer se pojavljuju u više radova i zbog toga upućuju na potrebu za oprezom pri korištenju rezultata istraživanja, ali i na aspekte u kojima je potrebno unaprijediti buduća istraživanja. U 64 rada ograničenja istraživanja nisu navedena.

3.3. Pregledni radovi

3.3.1. Ciljevi preglednih radova

Ciljeve preglednih radova (ne ubrajajući one pregledne radove koji su analizirani u prethodnom poglavlju budući da prikazuju istraživanja) također je moguće grupirati oko nekoliko područja. Unutar 33 rada najčešće je riječ o liječenju ovisnosti o alkoholu, a sljedeću najbrojniju skupinu čine radovi koji govore o alkoholičarima kao počiniteljima kaznenih djela. Ostale teme zastupljene su u manjem broju.

Radovi koji se mogu svrstati u kategoriju onih koji govore o riziku za ovisnost o alkoholu daju pregled rezultata psihologijskih istraživanja koja ukazuju na prediktore zlouporabe i ovisnosti o drogama i alkoholu i njihove interakcijske odnose (Butorac, 2010) i prikaz problema vezanih za zlouporabu sredstava ovisnosti kod glazbenika (Breitenfeld i sur., 2008) te ukazuju na utjecaj stresa i njegovih posljedica na svakodnevni život i rad policijskih službenika (Glavina i Vukosav, 2011). Neki radovi usmjereni su na problem pijenja kod žena te nude prikaz rizičnih čimbenika i karakteristika pijenja u žena ovisno o periodu života (Kovač i sur., 2014) kao i prikaz specifičnosti pijenja žena ovisnica o alkoholu i problema društvene stigme ženskog prekomjernog pijenja te potrebe za tretmanima prilagođenima

ženama ovisnicama o alkoholu (Torre i sur., 2010). Ciljevi se odnose i na prikaz djelovanja psihoaktivnih supstancija na mozak (Samošćanec i sur., 2005) te osvrt na neke teorijske i metodološke probleme s kojima se sociokibernetika suočava u objašnjenju alkoholizma i drugih ovisnosti (Halmi i Golik-Gruber, 2010).

Kao i u izvornim znanstvenim radovima, i ovdje je prisutna kategorija koja se odnosi na kaznena djela. Ti radovi prikazuju etiološke modele koji objašnjavaju problematiku serijskih ubojstava (Natour i Jandrić, 2006); različite poglede na agresiju i nasilje (Jukić i Savić, 2014); ulogu prekršajnog sudovanja u suzbijanju nasilja u obitelji (Oset, 2014); psihičke procese i stanja koji dovode do umanjenja ili odsutnosti mogućnosti rasuđivanja, razumijevanja stvari i okolnosti i usmjeravanja vlastitog postupanja kod kaznenih djela počinjenih u prometu (Zorić, 2012); predispozicije za razvoj kriminalnog i delinkventnog ponašanja maloljetnika i interpretaciju delinkventnog ponašanja putem teorije prisile (Škrtić i sur., 2008); te kroz prikaz slučaja ukazuju na problem ne pridavanja dovoljne važnosti recidivu kaznenog djela u razumijevanju psihopatologije, planiranju i osmišljavanju tretmana (Kovač i sur., 2006). Kada se radi o komorbiditetu s nekim drugim poremećajima, ciljevi radova su dati uvid u motivacijske i psihološke faktore koji djeluju na namjerno izazivanje požara (Žarković Palijan i sur., 2013b) te prikazati značenje patološkog kockanja, dileme oko naziva te dijagnostičke i klasifikacijske modele (Bagarić i sur., 2010).

Određeni broj radova odnosi se i na različite aspekte liječenja. Oni prikazuju rad Dnevne bolnice za alkoholizam (Orešković i sur., 2013a); predstavljaju bio-psiho-socijalni model liječenja i rehabilitacije tijekom provođenja sigurnosne mjere obveznog psihijatrijskog liječenja (Sušić i sur., 2014); prikazuju nastanak i razvoj Klinike za psihijatriju Kliničkog bolničkog centra "Sestre milosrdnice" (Buljan, 2014); kao i nastanak i razvoj kluba liječenih alkoholičara, njihove uloge, ciljeva i načina djelovanja te organizacije klubova liječenih alkoholičara u Hrvatskoj (Zoričić i sur., 2006); prikazuju ulogu mjere obveznog liječenja u retenciji bolesnika (Orešković i sur., 2013b); kao i dosadašnje spoznaje upotrebe quetiapina u liječenju ovisnika o alkoholu (Vukić i sur, 2011); te "Harm reduction" pristup i prednosti umjerenog pijenja kao terapijske opcije za osobe s problemom pijenja (Torre i Zoričić, 2009); analiziraju problematiku izvršenja sigurnosnih mjera medicinskog karaktera u hrvatskom zatvorskom sustavu s aspekta zaštite prava zatvorenika s duševnim smetnjama (Pleić, 2014); te ukazuju na važnost integracije psihoterapijskih i farmakoterapijskih postupaka u liječenju bolesti ovisnosti (Bundalo-Vrbanac i sur., 2012).

Neki radovi prikazuju kreativne metode u liječenju ovisnosti. Konkretno, radovi prikazuju mogućnosti liječenja glazbom, književnošću, pantomimom, dramskim pristupom i pokretom u okviru alkohologije (Jagetić i sur., 2007); daju pregled opće biblioterapije, neke njene specifičnosti, intencije, postavke bazirane na drugim metodama i tehnikama (Lecher Švarc i Radovančević, 2011); prikazuju suvremene mogućnosti glazbene terapije u socijalnoj psihijatriji, napose u suzbijanju alkoholizma (Jagetić i sur, 2005); prikazuju prednosti art terapije u liječenju ovisnika o alkoholu i mogućnosti stjecanja uvida u probleme ovisnika kroz analizu crteža (Halužan, 2012); te opisuju iskustva liječenja psihijatrijskih bolesnika i ovisnika, naročito alkoholičara i ovisnika o drogama, pomoću pantomime (Jagetić i sur., 2006).

U kontekstu politike, analizirani radovi bave se liječenjem alkoholizma kao javnozdravstvenog problema (Potkonjak i sur., 2005); nude smjernice za osmišljavanje i provedbu učinkovitih preventivnih strategija (Mihić i Bašić, 2008); ukazuju na kompleksnost problema povezanih s pijenjem alkohola među hrvatskom mladeži (Zoričić i sur., 2008); te analiziraju problematiku pojave pijenja alkohola kod mladih u Hrvatskoj, s posebnim naglaskom na nužnost osmišljavanja učinkovite strategije prevencije tog problema na nacionalnoj te na lokalnim razinama (Mihić, 2008).

3.3.2. Zaključci preglednih radova

I zaključke je moguće prikazati na način da slijede podjelu koja je učinjena za ciljeve. U odnosu na rizične čimbenike istaknuta je potreba za istraživanjima kognitivnih, afektivnih i bihevioralnih aspekata zlouporabe i ovisnosti o psihoaktivnim tvarima (Butorac, 2010). Neki su radovi djelatnike policije i glazbenike istaknuli kao rizične skupine za zlouporabu alkohola (npr. Glavina i Vukosav, 2011; Breitenfeld i sur., 2008), budući da zlouporaba alkohola predstavlja maladaptivni način suočavanja sa stresom vezanim za njihovu profesiju. Breitenfeld i Kuzman (2010) rizičnim skupinama s obzirom na profesiju smatraju konobare, menadžere te fizičke radnike. Naglašena je specifičnost pijenja u žena iz čega proizlazi potreba za istraživanjima u području rizičnih čimbenika za pijenje kod žena (Torre i sur., 2010) te se ukazalo na postojanje rizičnih faktora tipičnih za određeni period života žene (Kovač i sur., 2014). Istraživanja su neophodan temelj za izradu programa liječenja alkoholizma koji će biti primjereni ženama, budući da dosadašnji programi koji su učinkoviti za muškarce, nisu prilagođeni ženama. Osnovna razlika je da se žene više opiju od iste

količine alkohola, te trpe teže posljedice na zdravlje od manje količine konzumiranog alkohola od muškaraca (Manzardo i sur., 2008). Ukazalo se na korisnost teorije kompleksnosti u opisivanju procesa alkoholizma (Halmi i Golik-Gruber, 2010), a djelovanje alkohola na mozak objašnjeno je promijenjenim djelovanjem neurotransmitora na središnji živčani sustav koje izaziva ugodu (Samošćanec i sur., 2005).

U kontekstu komorbiditetnih poremećaja autori pišu o češćem javljanju poremećaja povezanih s uzimanjem alkohola kod patoloških kockara nego u općoj populaciji (Bagarić i sur., 2010). Osim toga, alkohol predstavlja i čimbenik koji pridonosi podmetanju požara (Žarković Palijan i sur., 2013b), počinjenju serijskih ubojstava (Natour i Jandrić, 2006) i kaznenih djela u prometu (Zorić, 2012). Alkoholizam je u tri rada prikazan kao rizični čimbenik za nasilje (npr. Jukić i Savić, 2014), osobito prema članovima obitelji (npr. Kovač i sur., 2006; Oset, 2014), a pojavljuje se i kao rizični čimbenik za razvoj kriminalnog ponašanja članova cijele obitelji (Škrtić i sur., 2008).

Radovi koji govore o programima prevencije i intervencije šalju poruku da je potrebno ponuditi različite modele intervencije prilagođene specifičnim karakteristikama i potrebama korisnika (Potkonjak i sur., 2005); da obitelj treba biti uključena u program (Mihić i Bašić, 2008); da djecu treba na vrijeme uključiti u preventivne programe te programe provoditi na njima primjeren način (Zoričić i sur., 2008); te da je za učinkovit program potrebno da u njegovoj izradi sudjeluju oni koji najviše poznaju problematiku ovisnosti, odnosno stručnjaci (Mihić, 2008).

Liječenje alkoholizma je tema zastupljena s najviše radova u skupini preglednih radova. Općenito se može zaključiti da resocijalizacija i rehabilitacija alkoholičara predstavljaju glavni cilj liječenja (Orešković i sur., 2013a). Ovi se ciljevi postižu primjenom različitih vrsta terapija, ponajprije kombinacijom farmakoterapije i pojedinim oblicima psihoterapije (npr. Bundalo-Vrbanac i sur., 2012; Sušić i sur., 2014), a ključni element u liječenju su klubovi liječenih alkoholičara (Zoričić i sur., 2006). Autori prikazuju i pristup umjerenog pijenja koji je rizičniji za povratak prekomjernom pijenju, ali za neke ovisnike predstavlja privlačniji cilj (Torre i Zoričić, 2009). Kako bi se ovisnicima o alkoholu ponudio tretman primjeren njihovim potrebama i mogućnostima, razvijaju se različiti oblici terapije kao što je primjena pantomime, art terapije, glazbene terapije, biblioterapije i druge rekreativno-kulturne metode (npr. Jagetić i sur., 2005; Jagetić i sur., 2006; Jagetić i sur., 2007; Lecher Švarc i Radovančević, 2011; Halužan, 2012). Ove alternativne metode terapije

nadopunjuju grupnu i individualnu psihoterapiju. Osim terapijsko-rehabilitacijskog, one imaju i odgojno-obrazovni učinak (Beitenfeld, 2010d).

Kada se liječenje alkoholičara provodi u sklopu zatvorske kazne ili kao prisilno liječenje, prepreka učinkovitosti terapije može biti manjak motivacije za liječenje (Orešković i sur., 2013b). Izazov predstavlja i zaštita prava zatvorenika prema kojima se primijenjuje prisilno liječenje, zbog čega je potrebno zakonski regulirati sve postupke tretmana vezane uz izvršenje sigurnosnih mjera (Pleić, 2014).

3.4. Stručni radovi

3.4.1. Ciljevi stručnih radova

Stručni radovi koji su upućivali na postojanje rizičnih skupina za prekomjerno pijenje, za ciljeve su imali opis zdravstvenih problema europskih klasičnih skladatelja (Žuškin i sur., 2007); predstavljanje evaluacije dokaza o povezanosti kreativnosti i sredstava ovisnosti (posebice alkohola) (Orešković i Bodor, 2010); prikazati najvažnije teorije kojima se objašnjava nastanak stresa kod pojedinca, različite oblike prevencije i suočavanja sa stresom i specifičnosti stresa u policijskom zanimanju (Vukosav i Rebrović, 2006); te prikazati važnost međusobnih odnosa policijskih službenika te primjerenih odnosa i komunikacije s javnošću (Kalem, 2014).

U kontekstu posljedica alkoholizma za druge osobe, u radovima se prikazuju aktivnosti udruge Centar za žene i projekata koje udruga provodi (Poredoš Lavor, 2009); te problem manipulacije djecom (Hercigonja Novković i sur., 2012); te se razmatraju bitni čimbenici koji utječu na pravilan izbor pacijenata za grupnu psihoterapiju psihoza (Restek-Petrović i sur., 2007).

Radovi koji se odnose na liječenje alkoholizma prikazuju iskustva profesionalnog djelovanja u klubovima liječenih alkoholičara kroz perspektivu psihosocijalnog pristupa (Miljenović, 2010); prikazuju rad Kluba liječenih alkoholičara "Kašina-Centar", neke poteškoće u radu i obilježja članova Kluba (Maloić, 2007); analiziraju počinitelje kaznenih i prekršajnih djela upućene na provođenje zaštitne mjere i mjere sigurnosti (Jukić, 2013); te prikazuju bolesnika koji je uz kaznu zatvora imao izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja i osvrt na zakonom propisane postupke prema osobama s psihičkim poremećajima koje su počinile neko protupravno djelo (Sušić i sur., 2013b).

Ciljevi radova koji su usmjereni na strateški odgovor na prekomjerno pijenje odnose se na prikaz raširenosti, posljedica i rizičnih čimbenika pijenja na poslu i društvenih odgovora na taj problem (Torre i sur., 2009); senzibiliziranje stručne psihijatrijske i sudske javnosti za problem upuštanja nepsihijatara u forenzično psihijatrijsko vještačenje (Jukić, 2009); prikaz stanja zdravstvene zaštite i zdravlja zatvorske populacije te mjera kojima bi se trebalo odgovoriti na zamjećene nedostatke (Sušić, 2009); prikaz Hrvatskog nacionalnog programa "Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj upravi i samoupravi" (Poredoš Lavor i Kovač, 2008); prikaz aktivnosti Ureda pravobraniteljice za djecu na unapređenju propisa i zaštite prava djece (Filipović, 2009); te ukazivanje na važnost provođenja preventivnih mjera u borbi protiv ovisnosti (Buljan, 2010).

3.4.2. Zaključci stručnih radova

I u skupini stručnih radova nalaze se radovi koji umjetnike, konkretno slikare i skladatelje, te policijske djelatnike (npr. Vukosav i Rebrović, 2006) predstavljaju kao osobe kod kojih postoji visok rizik za štetnu uporabu alkohola. S obzirom na sadržaj njihova posla, za policijske djelatnike neprimjerena je bilo kakva konzumacija alkohola tijekom dužnosti (Kalem, 2014). U umjetnika je ovisnost o alkoholu česta pojava te razarajuće djeluje na umjetničke potencijale (npr. Žuškin i sur., 2007; Orešković i Bodor, 2010).

Kao područja pogodna za provođenje programa prevencije štetnog konzumiranja alkohola navode se obiteljsko okruženje, škola i zajednica (npr. Buljan, 2010; Poredoš Lavor i Kovač, 2008), ali i radno mjesto koje omogućuje neposredan nadzor i pravovremeno reagiranje na problem pijenja (Torre i sur., 2009). Prevenciju pijenja kod djece i mladih moguće je jačati i izmjenama zakonodavnog uređenja u tom području (Filipović, 2009).

S obzirom na već navedenu važnost klubova liječenih alkoholičara u liječenju ovisnika o alkoholu, stručnjaci iz prakse ističu potrebu za ulaganjem napora u proširivanje mreže klubova (Maloić, 2007). Tretman putem klubova liječenih alkoholičara treba odgovarati na potrebe pojedinca, njegovog obiteljskog sustava te cijele grupe liječenih alkoholičara. Načelo suradnog odnosa i poštivanje prava na samoodređenje korisna su sredstva za postizanje tog cilja, a daljnje unapređenje moguće je ostvariti uvođenjem kreativnih tehnika u tretman te kontinuiranom evaluacijom programa (Miljenović, 2010). Liječenje ovisnosti osoba kod kojih je alkoholizam pogodovao počinjenju kaznenog djela, između ostalog, predstavlja i sredstvo

postizanja svrhe kažnjavanja počinitelja (Sušić i sur., 2013b), a usmjeravanje posebne pažnje na tretman ovisnika o alkoholu definirano je kao jedan od operativnih ciljeva strategije razvoja zdravstvene zaštite zatvorenika (Sušić, 2009). U jednom od radova ističe se kako je neprimjereno i potencijalno opasno da netko drugi osim liječnika psihijatra određuje je li alkoholizam pogodovao počinjenju kaznenog djela (Jukić, 2009).

U radovima koji upućuju na utjecaj alkohola na druge osobe (osim onih koji konzumiraju alkohol) piše se o tome da roditeljska manipulacija djecom predstavlja rizični čimbenik za alkoholizam u odrasloj dobi (Hercigonja Novković i sur., 2012) i da su problemi vezani uz alkoholizam jedan od najčešćih razloga zlostavljanja koji su navodile korisnice savjetovališta koje su bile žrtve zlostavljanja (Poredoš Lavor, 2009).

3.5. Prikaz slučajeva

Prikazi konkretnih pacijenata pružili su uvid u složenu povezanost alkohola i nekih bolesti. U analiziranim radovima alkoholizam je prikazan kao čimbenik koji povećava rizik za pojavu karcinoma dojke (Marković-Glamočak i sur., 2005), bruksizma (Badel i sur., 2006) te bolesti kože rosacee (Golik-Gruber i sur., 2005). I drugi izvori potvrđuju da konzumacija više od tri pića tjedno povećava vjerojatnost razvoja karcinoma dojke u žena (Manzardo i sur., 2008). S ciljem sprečavanja razvoja bolesti ili liječenja razvijene bolesti potrebna je apstinencija od alkohola. Prikazan je poguban utjecaj alkohola na kreativni potencijal na slučaju umjetnika - slikara (Bodor i sur., 2010). Prikazani pacijenti alkoholizam su razvili pod utjecajem različitih nepovoljnih okolnosti. Nepovoljni uvjeti odrastanja uz postojanje obiteljskog herediteta alkoholizma i zlostavljanja od strane roditelja (Matošić i sur., 2006b) te izloženost mobbingu (Nicea Gruber i Golik-Gruber, 2005) mogu dovesti do toga da osoba razvije ovisnost o alkoholu. Dugoročne pogubne posljedice alkoholizma prikazane su na primjeru majke koja je, istraumatizirana zlostavljenjem od strane roditelja alkoholičara, u odrasloj dobi počinila ubojstvo svog petomjesečnog djeteta (Dobi-Babić i Katalinić, 2008).

4. ZAKLJUČAK

Alkohol predstavlja jedan od najčešćih rizičnih faktora za bolesti, invaliditet i smrt. Osim fizičkih i psihičkih bolesti za osobu koja konzumira alkohol, posljedice alkohola očituju se i u obliku namjernih i nenamjernih fizičkih i psihičkih povreda osoba koje se nalaze u okolini konzumenta te ekonomske i socijalne štete za cjelokupno društvo. Problemi povezani s alkoholom nisu karakteristični samo za osobe kod kojih je očito da prekomjerno konzumiraju alkohol, odnosno one koje nazivamo alkoholičarima ili ovisnicima. Oni se mogu razviti i kod osoba koje piju umjereno te mogu biti prisutni i kod osoba koje ne piju: članova obitelji, nerođene djece, osoba u radnom okruženju, slučajnih prolaznika. Unatoč svemu navedenome, konzumiranje alkohola je u društvu široko prihvaćeno.

Cilj rada bila je analiza određenog broja hrvatskih znanstvenih časopisa u periodu od 10 godina kako bi se utvrdila kvantiteta i kvaliteta interesa za probleme u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola.

Među autorima analiziranih radova se prema broju radova u čijoj su izradi sudjelovali ističe nekoliko autora koji djeluju na Kliničkom bolničkom centru „Sestre milosrdnice“. Među njima se najviše istaknuo doc. dr. sc. D. Karlović. Navedena ustanova svakako je dala najveći doprinos kvantiteti radova u području problema i poremećaja vezanih za alkohol u ispitivanom razdoblju. Osim nje, značajan doprinos su dale i Psihijatrijska bolnica Vrapče, Neuropsihijatrijska bolnica „Dr. Ivan Barbot“ i Psihijatrijska bolnica "Sveti Ivan", ali i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu kao jedina od istaknutih ustanova koja ne djeluje u zdravstvenom području. Odnos muških i ženskih autora radova je dva naprema tri.

Kao što se moglo i pretpostaviti s obzirom na naziv časopisa, najveći broj radova u području problema i poremećaja vezanih za alkohol objavljeno je u časopisu Alcoholism and Psychiatry Research. Nije neobična ni veća zastupljenost radova iz časopisa Socijalna psihijatrija. Na temelju prethodno navedenog može se zaključiti da je područje problema i poremećaja vezanih za alkohol bilo pretežno u interesu znanstvenika koji djeluju u zdravstvu. U odnosu na godinu objavljivanja rada, nije prisutan niti pad niti rast interesa za probleme i poremećaje vezane za alkohol u ispitivanom razdoblju. Kao ključne riječi najčešće se pojavljuju pojmovi vezani za alkohol.

Podjednak je broj radova kojima je alkohol u fokusu i onih kojima fokus nije na alkoholu, s nešto većim udjelom onih s fokusom na alkoholu. Najveći broj radova kategoriziran je kao izvorni znanstveni rad, a ako se uzmu u obzir radovi koji prikazuju istraživanje iako su kategorizirani drukčije, u uzorku analiziranih radova nalazi se 102 istraživanja. Radovi su se pretežno bavili povezanošću alkohola i nekih drugih pojava te društvenom reakcijom na probleme vezane za alkohol.

Najveći broj istraživanja odnosi se na ispitivanje povezanosti alkohola s kaznenim djelima i prekršajima te upućuje na to da je alkohol značajan kriminogeni čimbenik. Mjera sigurnosti liječenja od ovisnosti o alkoholu često se primijenjuje prema počiniteljima kaznenih djela i prekršaja što nadalje upućuje na utjecaj konzumacije alkohola na ubrojivost počinitelja. Istaknut je i utjecaj alkoholiziranosti na pojavu prometnih nesreća s obzirom da one predstavljaju veliku opasnost za sigurnost ljudi. Alkoholizam roditelja pokazao se značajnim rizičnim čimbenikom za probleme u ponašanju, delinkventno ponašanje, agresivnost, rizična ponašanja te ovisnost o drogama kod djece. Osobe ovisne o alkoholu predstavljaju skupinu korisnika s kojima je stručnjacima teže raditi. Konzumiranje alkohola često je prisutno kod djece i mladih s problemima u ponašanju, osobito onih rizičnijih. Ovisnost o alkoholu česta je komorbiditetna dijagnoza kod osoba s shizofrenijom, psihotičnim poremećajem, PTSP-om, ovisnika o kockanju te osobito onih koji su pokušali ili počinili suicid. Konzumiranje alkohola, osobito ekscesivno pijenje visoko je zastupljeno među srednjoškolcima, a većina odraslih također pije. Pokazalo se da ljudi najviše piju s ciljem druženja i podizanja raspoloženja te da su među rizičnim čimbenicima za pijenje najznačajniji obiteljski rizični čimbenici. Roditelji i djeca vide izloženost psihoaktivnim sredstvima i njihovu dostupnost kao probleme za zdravo odrastanje djece. Alkohol ostavlja posljedice na osobu koja ga konzumira, pretežno na fizičko zdravlje i kvalitetu života, ali i na njegovu obitelj. Za učinkovitost liječenja ovisnika o alkoholu važna je primjena farmakoterapije te psihosocijalne terapije u okviru KLA. Uključenost obitelji, iskustvo terapeuta i unutarnji lokus kontrole doprinose uspjehu tretmana. Postojanje zdravstvenih problema u ovisnika povećava vjerojatnost da će se uključiti u tretman. Politika koja se odnosi na problem pijenja pokazuje nedostatke u provedbi.

Najveći broj preglednih radova odnosio se na liječenje alkoholizma, a ukazali su na to da rehabilitacija i resocijalizacija alkoholičara predstavljaju glavni cilj liječenja, što se postiže kombinacijom farmakoterapije i psihoterapije, a sve više i alternativnim pristupima tretmanu te sudjelovanjem u KLA koji predstavlja ključni element u liječenju. Istaknuta je potreba za

istraživanjima u području rizičnih čimbenika za zlouporabu i ovisnost o alkoholu, osobito rizičnih čimbenika za pijenje kod žena te izradom programa tretmana primjerenih ženama. Kao rizične skupine za prekomjerno pijenje istaknuli su se djelatnici policije i glazbenici. I u preglednim radovima alkohol je prikazan kao kriminogeni čimbenik za kaznena djela kao što su podmetanje požara, serijska ubojstva, prometna kaznena djela te nasilje, osobito prema članovima obitelji. Za programe prevencije pijenja bitno je da su prilagođeni potrebama korisnika, da uključuju obitelj te da djeca budu na vrijeme uključena u takve programe.

Među stručnim radovima najzastupljeniji su oni koji se odnose na prevenciju i strategije. Prema tim radovima, programe prevencije i liječenja treba provoditi u obiteljskom okruženju, u školi, u zajednici, na radnom mjestu, u zatvoru, a jačati ih treba zakonodavnim uređenjem. Tretman putem KLA treba odgovarati na potrebe pojedinca, njegovog obiteljskog sustava te cijele grupe liječenih alkoholičara, a potrebno je raditi i na proširivanju mreže klubova.

U prikazima slučajeva, alkoholizam je predstavljen kao rizični čimbenik za pojavu karcinoma dojke, bruksizma te bolesti kože rosacee. Razvoju alkoholizma kod prikazanih bolesnika pogodovao je obiteljski hereditet, nepovoljni odgojni uvjeti i izloženost mobingu. Prikazan je i primjer majke koja je, istraumatizirana zlostavljenjem od strane roditelja alkoholičara, u odrasloj dobi počinila ubojstvo svog petomjesečnog djeteta.

Velik broj radova u uzorku može upućivati na velik interes za probleme u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola. Ipak, velik udio radova nije se primarno bavio ovim problemima, te su i spoznaje koje proizlaze iz njih oskudne. Problemi povezani s alkoholom u tim su radovima ispitivani zajedno s nekim drugim pojavama, što upućuje da autore ovi problemi zanimaju tek usputno, kao jedna od ispitivanih pojava. Istraživanja se pretežno provode na malim i neprobabilističkim uzorcima, zbog čega, i kada je riječ o radovima kojima su problemi vezani za alkohol primarni interes, dobivene spoznaje ne omogućuju neke važnije zaključke.

Ograničenje ovog istraživanja predstavlja nedovoljno objektivno određivanje kriterija za uključivanje radova u uzorak, zbog čega su u obradu ušli radovi koji ne donose značajne spoznaje na području alkohologije. Osim toga, istraživanje je obuhvatilo samo sedam časopisa, iako bi radovi o problemema u vezi s prekomjernim konzumiranjem alkohola mogli biti objavljeni i u drugim znanstvenim časopisima. Prisutan je i utjecaj subjektivne procjene autorice na određivanje varijabli koje nisu bile određene u analiziranom radu.

S obzirom da u uzorku nije bio niti jedan rad iz područja evaluacijskih studija koje je bilo jedno od ponuđenih kategorija na varijabli područje rada, bilo bi korisno da daljnja istraživanja obuhvate i ovo područje. Evaluacijske studije programa prevencije i tretmana važna su za unapređenje tih programa. Moglo bi se reći da je i područje metodoloških pitanja zapostavljeno s obzirom da se mali broj radova odnosio na to područje. Osim toga, potrebna su istraživanja koja bi uključivala više probabilističke uzorke ispitanika, kako bi se dobili rezultati koji bi bili u većoj mjeri primjenjivi.

Prikazane spoznaje upućuju na potrebu usmjeravanja pažnje na obitelj u cilju prevencije i redukcije s alkoholom povezanih problema budući da su članovi obitelji često prikazivani kao oni koji snose posljedice konzumiranja alkohola nekog od članova, bilo u obliku doživljenog nasilja ili razvoja problema u ponašanju, pa i konzumacije alkohola, kod mlađih članova. S obzirom na zastupljenost konzumacije alkohola u srednjoškolaca, opravdano je provoditi programe prevencije u školi, koji bi trebali biti prilagođeni potrebama pojedinca, uključivati obitelj te početi u što ranijoj dobi. Programi liječenja trebali bi primijenjivati različite metode (farmakoterapiju, psihoterapiju i različite kreativne metode) te uključivati obitelj. U svrhu uspješnije resocijalizacije ovisnika potrebno je razvijati i širiti mrežu klubova liječenih alkoholičara. Na političkoj razini osobito je potrebno raditi na smanjenju dostupnosti alkohola mladima i povećanju sigurnosti prometa.

5. LITERATURA

1. Ajduković, M., Laklija, M. (2014). Doživljaj poteškoća u radu voditelja mjera stručne pomoći roditeljima u nadležnosti centara za socijalnu skrb. Kriminologija i socijalna integracija, 22(1), 47-75.

2. Anton, S., Mrđenović, S., Braš, M. (2006). Utjecaj komorbiditeta na radnu sposobnost oboljelih od posttraumatskog stresnog poremećaja. Socijalna psihijatrija, 34(2), 81-86.

3. Badel, T., Kocijan Lovko, S., Pandurić, J., Keros, J. (2006). Bruxism and alcoholism: a clinical report. Alcoholism, 42(2), 85-92.

4. Bagarić, A., Maroević, S., Mandić, A., Šalamon, S., Paštar, Z., Spajić, B., Tenčić, N. (2010). Patološko kockanje. Socijalna psihijatrija, 38(3), 184-189.

5. Bagarić, A., Paštar, Z. (2012). Liječenje ovisnika o kockanju - faktori koji utječu na terapijski uspjeh. Socijalna psihijatrija, 40(1), 46-56.

6. Bašić, J., Ferić Šlehan, M., Kranželić, V. (2009). Najugroženije skupine nezaposlenih mladih u RH: preliminarni podaci projekta »Socijalna uključenost i strategije življenja nezaposlenih mladih u Hrvatskoj i Sloveniji u europskom kontekstu«. Ljetopis socijalnog rada, 16(1), 111-131.

7. Bašić, J., Novak, M., Grozić-Živolić, S. (2008). Percepcija rizika i potreba zajednice: percepcija građana i ključnih ljudi u istarskoj županiji. Kriminologija i socijalna integracija, 16(2), 85-96.

8. Begić, D. (2012). Analiza članaka objavljenih u časopisu „Socijalna psihijatrija“ u razdoblju od 2001. do 2011. godine. Socijalna psihijatrija, 40(1), 76-80.

9. Blagojević-Damašek, N., Frencl, M., Pereković, V., Čavajda, Z., Kovaček, M. (2012). Locus of control, social support and alcoholism. Alcoholism, 48(1), 5-12.

10. Bloomfield, K., Hope, A., Kraus, L. (2013). Alcohol survey measures for Europe: A literature review. Drugs: education, prevention and policy, 20(5), 348-360.

11. Bodor, D., Orešković, A., Mihanović, M. (2010). Utjecaj ovisnosti o alkoholu na kreativi izričaj umjetnika - prikaz bolesnika. Socijalna psihijatrija, 38(1), 85-88.

12. Borovec, K. (2012). Studija slučaja kroz analizu medijskog sadržaja - zločin Ivana Korade. Kriminologija i socijalna integracija, 20(2), 1-13.

13. Breitenfeld, D. (2010a). Alkoholni poremećaji. U D. Wőlfl (Ur.) Alkoholizam: sprječavanje, liječenje, oporavak/ PIPA: O Problemima Izazvanim Pijenjem Alkohola (str. 32-38). Rijeka

14. Breitenfeld, D. (2010b). Proširenost alkoholizma. U D. Wőlfl (Ur.) Alkoholizam: sprječavanje, liječenje, oporavak/ PIPA: O Problemima Izazvanim Pijenjem Alkohola (str. 124-135). Rijeka

15. Breitenfeld, D. (2010c). Nestručni prosvjed protiv trijezne vožnje. U D. Wőlfl (Ur.) Alkoholizam: sprječavanje, liječenje, oporavak/ PIPA: O Problemima Izazvanim Pijenjem Alkohola (str. 95-99). Rijeka

16. Breitenfeld, D. (2010d). Rekreativno-kulturološki postupci u alkohologiji. U D. Wőlfl (Ur.) Alkoholizam: sprječavanje, liječenje, oporavak/ PIPA: O Problemima Izazvanim Pijenjem Alkohola (str. 185-192). Rijeka

17. Breitenfeld, D., Kuzman, M. (2010). Alkoholni problemi - alkohol i alkoholizam. U D. Wőlfl (Ur.) Alkoholizam: sprječavanje, liječenje, oporavak/ PIPA: O Problemima Izazvanim Pijenjem Alkohola (str. 16-31). Rijeka

18. Breitenfeld, D. i suradnici (2010). Javno zdravstveni aspekt utjecaja alkohola na kardiovaskularni sustav. U D. Wőlfl (Ur.) Alkoholizam: sprječavanje, liječenje, oporavak/ PIPA: O Problemima Izazvanim Pijenjem Alkohola (str. 70-73). Rijeka

19. Breitenfeld, D., Thaller, V., Perić, B., Jagetić, N., Hadžić, D., Breitenfeld, T. (2008). Substance abuse in performing musicians. Alcoholism, 44(1), 37-42.

20. Brlek, I., Berc, G., Milić Babić, M. (2014). Primjena savjetovanja kao metode pomoći u klubovima liječenih alkoholičara iz perspektive socijalnih radnika. Socijalna psihijatrija, 42(1), 62-70.

21. Buljan, D. (2010). Fight against addiction. Alcoholism, 46(2), 85-92.

22. Buljan, D. (2014). Psychiatric Clinic Historic overview and projections for future. Alcoholism and psychiatry research, 50(1), 35-47.

23. Buljan, D., Kovak-Mufić, A., Gašpar, V., Ljubičić, R. (2010). Psihijatrijski komorbiditet alkoholizma (dvojne dijagnoze). Alcoholism, 46(Supplement1), 89-112.

24. Bundalo-Vrbanac, D., Buljan, D., Peitl, V., Gelo, J. (2012). Integrating psychotherapy and pharmacotherapy in treatment of substance dependence. Alcoholism, 48(2), 107-117.

25. Butorac, K. (2010). Neka obilježja osobnosti kao prediktivni čimbenici zlouporabe i ovisnosti o drogama i alkoholu. Kriminologija i socijalna integracija, 18(1), 79-98.

26. Butorac, K., Mikšaj-Todorović, L. (2006). Ispitivanje razlika u kvaliteti odnosa u obitelji maloljetnih delikvenata u prijeratnom i poslijeratnom razdoblju. Kriminologija i socijalna integracija, 14(1), 1-11.

27. Buzina, N., Goreta, M., Jukić, V., Peko Čović, I., Jolić, I., Krajačić, R. (2009). Razvojno-psihološka, psihosocijalna i kriminološka obilježja počinitelja kaznenih djela s preporučenom psihijatrijskom mjerom sigurnosti. Socijalna psihijatrija, 37(4), 165-174.

28. Casswell, S., Thamarangsi, T. (2009). Reducing harm from alcohol: call to action. Lancet, 373(9682), 2247-2257.

29. Commission of the European Communities (2006). Communication from the Commission to the Council, the European Parliament, the European economic and social Committee and the Committee of the regions: An EU strategy to support Member States in reducing alcohol related harm http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52006DC0625&from=EN pristupljeno 6.8.2016.

30. Čelan, J., Nicea Gruber, E., Golik-Gruber, V., Velić, I., Moravek, D. (2006). Istraživanje uporabe i korelacije legalnih i ilegalnih psihoaktivnih tvari u srednjoškolaca. Socijalna psihijatrija, 34(2), 67-75.

31. Dobi-Babić, R., Katalinić, S. (2008). Infanticide - consequence of long-term alcoholism. Alcoholism, 44(1), 43-48.

32. Dodig-Ćurković, K., Ćurković, M., Požgain, I., Degmečić, D., Filaković, P. (2009). Samodestruktivni oblici ponašanja u adolescentnoj dobi - obiteljsko naslijeđe kao rizični čimbenik. Socijalna psihijatrija, 37(1), 43-49.

33. Dugac, Ž., Kern, J., Majdančić, Ž. (2005). Zdravstveno-prosvjetne publikacije (1872.–1938.) – analiza sadržaja aplikacijom SPAD-T. Društvena istraživanja, 14(4-5), 867-883.

34. Dundović, D. (2008). Ubojstva intimnih partnera i alkohol. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(1), 177-203.

35. Ercegović, E., Milošević, M. (2012). Prekomjerno pijenje alkohola i radna sposobnost u muškaraca. Sigurnost, 54(2), 127-135.

36. Erić, M., Vučković, N., Leppee, M., Čulig, J., Krivokuća, D. (2008). Alcohol Abuse During Pregnancy. Alcoholism, 44(2), 107-113.

37. European Commission (2010) Eurobarometer: EU citizens' attitudes towards alcohol, Special Eurobarometer 331 http://ec.europa.eu/health/alcohol/docs/ebs_331_en.pdf pristupljeno 5.7.2016

38. Farkaš, R., Žakman-Ban, V. (2006). Obilježja procesa prilagodbe zatvorskim uvjetima zatvorenika/zatvorenica s obzirom na sociodemografske i kriminološke osebujnosti. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 957-990.

39. Ferić Šlehan, M., Kranželić, V. (2008). Procjena rizičnih i zaštitnih čimbenika u zajednici: razlike između percepcije mladih i njihovih roditelja. Kriminologija i socijalna integracija, 16(1), 33-43.

40. Ferić Šlehan, M., Mihić, J., Ricijaš, N. (2008). Rizična ponašanja mladih i njihova percepcija očekivanih posljedica za rizična ponašanja od strane roditelja. Kriminologija i socijalna integracija, 16(2), 47-59.

41. Filipović, G. (2009). Iskustva iz prakse - inicijative Ureda pravobraniteljice za djecu u području zakonskog uređenja prava djece. Ljetopis socijalnog rada, 16(3), 659-680.

42. Forko, M., Lotar, M. (2012). Izlaganje adolescenata riziku na nagovor vršnjaka - važnost percepcije sebe i drugih. Kriminologija i socijalna integracija, 20(1), 35-47.

43. Franćeski, T., Karlović, D., Kovak-Mufić, A., Madžarac, V., Torre, R. (2010). The Correlation of Concentration of Plasma Lactates and Blood Alcohol Concentration in Patients Acutely Intoxicated by Alcohol. Alcoholism, 46(1), 3-8.

44. Glavak Tkalić, R., Sučić, I., Dević, I. (2013a). Motivation for Substance Use: Why Do People Use Alcohol, Tobacco and Marijuana?. Društvena istraživanja, 22(4), 601-625.

45. Glavak Tkalić, R., Miletić, G., Sakoman, S. (2013b). Prevalence of Substance Use Among the General Population: Situation in Croatia and Comparison with Other European Countries. Društvena istraživanja, 22(4), 557-578.

46. Glavina, I., Vukosav, J. (2011). Stres u policijskoj profesiji. Policija i sigurnost, 20(1), 32-46.

47. Golik-Gruber, V., Buljan, M., Nicea Gruber, E., Juriša, A. (2005). Comorbidity of rosacea and alcoholism - case report. Alcoholism, 41(1), 53-57.

48. Golub, I., Breitenfeld, D., Jagetić, N., Breitenfeld,T. (2008). Učinkovito suzbijanje zlouporabe alkohola kod alkoholiziranih vozača. Socijalna psihijatrija, 36(4), 208-211.

49. Goreta, M., Peko Čović, I., Buzina, N., Krajačić, R., Jukić, V. (2007). Indikacije za forenzični tretman smanjeno ubrojivih i neubrojivih počinitelja kaznenih djela (1998.-2002.). Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 14(1), 15-40.

50. Halmi, A., Golik-Gruber, V. (2010). Sociocybernetics and chaos theory – new possibilities for understanding alcoholism and related addictions. Alcoholism, 46(1), 25-37.

51. Halužan, M. (2012). Art therapy in the treatment of alcoholics. Alcoholism and psychiatry research, 48(2), 99-105.

52. Hercigonja Novković, H., Buljan Flander, G., Kocijan Hercigonja, D. (2012). Roditeljska manipulacija djecom - oblik emocionalnog zlostavljanja. Socijalna psihijatrija, 40(2), 151-156.

53. Horvat, M. (2012). Istraživanje rizika od nasilja i zlouporabe sredstava ovisnosti kao osnova za kreiranje školskog preventivnog programa. Kriminologija i socijalna integracija, 20(2), 59-72.

54. Horvat, R. (2005). Policija i sigurnost cestovnog prometa - uloga i prekršajno kažnjavanje. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 12(2), 541-572.

55. Ilić, S., Zoričić, Z., Torre, R. (2009). Differences in socio-demographic factors related to compulsive gambling and alcohol addiction. Alcoholism, 45(2), 107-114.

56. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar (2012). Zlouporaba sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske - Istraživačko izvješće http://nijd.uredzadroge.hr/wp-content/uploads/2012/05/Zlouporaba_sredstava_ovisnosti_zavrsno_izvjesce_Pilar.pdf pristupljeno 8.8.2016.

57. Ivandić Zimić, J. (2011a). Žene ovisnice – razlike u obilježjima obitelji i obilježjima psihosocijalnog razvoja između žena i muškaraca ovisnika o drogama. Kriminologija i socijalna integracija, 19(2), 57-71.

58. Ivandić Zimić, J. (2011b). Rizični čimbenici za pojavu ovisnosti o drogama s naglaskom na čimbenike u obiteljskom okruženju. Kriminologija i socijalna integracija, 19(1), 65-80.

59. Ivandić Zimić, J., Jukić, V. (2011). Emocionalni odnos s ocem kao čimbenik rizika u etiologiji pojave ovisnosti o drogama. Socijalna psihijatrija, 39(2), 75-85.

60. Jagetić, N., Breitenfeld, D., Matošić, A., Breitenfeld, T., Mikula, I., Golub, I. (2007). Recreative-cultural treatment in alcohology. Alcoholism, 43(1), 51-55.

61. Jagetić, N., Breitenfeld, D., Thaller, V., Prstačić, M., Vrbanić, V., Bergovec, M., Martinović, D. (2005). Contemporary possibilities of music therapy in social psychiatry and alcohology. Alcoholism, 41(2), 107-111.

62. Jagetić, N., Breitenfeld, D., Zoričić, Z., Biočić, I., Živković-Korotaj, J., Galoić-Cigit, B. (2006). Group Therapy Using Pantomime Play. Alcoholism, 42(2), 79-84.

63. Jančić, M., Marinović, D., Kovačević, D., Žarković Palijan, T. (2014). Analiza sudsko-medicinskih obdukcija žrtava ubojstva u riječkoj regiji od 2006. do 2010. godine. Policija i sigurnost, 23(2), 140-155.

64. Jelić, B., Vukić, V., Peco, M., Vojnović, D., Zoričić, Z. (2014). Influence of oral health status on self esteem in patients with mental disorders – patients addicted to alcohol. Alcoholism and psychiatry research, 50(2), 83-92.

65. Jerković, D., Vugrinec, L., Petković, Ž. (2013). Procjena koherentnosti politika o nekim psihoaktivnim tvarima i ovisničkom ponašanju u Republici Hrvatskoj. Kriminologija i socijalna integracija, 21(2), 113-126.

66. Jukić, V. (2009). Nepsihijatri kao forenzično psihijatrijski vještaci. Socijalna psihijatrija, 37(2), 91-99.

67. Jukić, V. (2010). Psihijatrija Kliničke bolnice „Sestre milosrdnice“ u kontekstu hrvatske psihijatrije. Alcoholism, 46(Supplement1), 9-18.

68. Jukić, V. (2013). Psihijatrijsko-pravni aspekt nasilničkog ponašanja i model organizacije provođenja liječenja nasilnika. Socijalna psihijatrija, 41(3), 184-196.

69. Jukić, V., Kozumplik, O., Herceg, M. (2005). Posttraumatski stresni poremećaj i značajke komorbiditeta u stradalnika Domovinskog rata. Socijalna psihijatrija, 33(4), 183-189.

70. Jukić, V., Savić, A. (2014). Psihološko-psihijatrijski aspekt nasilja. Socijalna psihijatrija, 42(2), 102-108.

71. Kalem, D. (2014). Međusobni odnosi i poslovno ponašanje policijskih službenika. Policija i sigurnost, 23(2), 156-181.

72. Kaliterna Lipovčan, L., Brkljačić, T., Tadić, M. (2013). Tobacco Consumption, Alcohol Intake Frequency and Quality of Life: Results from a Nationally Representative Croatian Sample Study. Društvena istraživanja, 22(4), 627-649.

73. Kezić, S., Babić, G., Mayer, N. (2005). Utjecaj čimbenika socijalne dezintegracije na učestalost prijma u psihijatrijskoj bolnici „Sveti Ivan“. Socijalna psihijatrija, 33(3), 122-126.

74. Kokić Puce, Z., Kovčo Vukadin, I. (2006). Izvršavanje alternativnih sankcija u Republici Hrvatskoj. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 745-794.

75. Kokot, I. (2009). Utvrđivanje identiteta vozača kod cestovnih prometnih nesreća. Policija i sigurnost, 18(3), 313-331.

76. Kokot, I. (2010). Kriminalističko istraživanje napuštanja mjesta događaja prometne nesreće sa smrtnim posljedicama i teško ozlijeđenim osobama. Policija i sigurnost, 19(4), 387-402.

77. Kovač, A., Kovčo Vukadin, I., Zoričić, Z., Peco, M., Vukić, V. (2014). Characteristics of female drinking by age. Alcoholism and psychiatry research, 50(1), 49-62.

78. Kovač, M., Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Jurlina, M. (2006). Alcoholism and Criminal Responsibility. Alcoholism, 42(2), 69-77.

79. Kovak Mufić, A., Karlović, D., Jagodić, T., Kostanjšak, L., Katinić, K., Vidrih, B. (2009). Substance Abuse in Patients Hospitalized with First-episode Psychosis. Alcoholism, 45(1), 17-25.

80. Kraljević, R., Ajduković, D. (2010). Doprinos nekih osobina ličnosti, traumatizacije i sociodemografskih obilježja objašnjenju aktualnog mentalnog zdravlja ratom traumatiziranih osoba. Socijalna psihijatrija, 38(4), 233-244.

81. Laklija, M., Barišec, A. (2014). Iskustvo udomiteljstva odraslih osoba s duševnim smetnjama iz perspektive udomitelja. Socijalna psihijatrija, 42(1), 50-61.

82. Laklija, M., Pećnik, N., Sarić, R. (2005). Zaštita najboljeg interesa djeteta u postupku razvoda braka roditelja. Ljetopis socijalnog rada, 12(1), 7-38.

83. Lecher Švarc, V., Radovančević, LJ. (2011). Biblioterapijska metoda psihoterapije. Socijalna psihijatrija, 39(2), 86-93.

84. Lesjak, B., Čusek, M., Bogadi, M. (2008). Ovisnost o nikotinu, zlouporaba alkohola i delinkventno ponašanje adolescenata Odgojnog doma Ivanec. Socijalna psihijatrija, 36(1), 33-37.

85. Livazović, G. (2012). Povezanost medija i rizičnih ponašanja adolescenata. Kriminologija i socijalna integracija, 20(1), 1-22.

86. Maloić, S. (2007). Udruga kao sudionik lokalne zajednice u prevladavanju društvenih problema - klub liječenih alkoholičara "Kašina-Centar". Kriminologija i socijalna integracija, 15(1), 55-66.

87. Manzardo, A.M., Goodwin, D.W., Campbell J.L., Penick, E.C., Gabrielli, W.F., Jr (2008). Alcoholism: thefacts. New York: Oxford University Press Inc.

88. Marčinko, D. (2010). Alkoholizam i sucidalnost. Alcoholism, 46(Supplement1), 43-49.

89. Mardešić, V., Mirošević, M. (2005). Addictive substances and young population of Split. Alcoholism, 41(1), 17-24.

90. Maričić, J., Sučić, I., Šakić, V. (2013). Risk Perception Related To (Il)licit Substance Use and Attitudes Towards Its' Use and Legalization – the Role of Age, Gender and Substance Use. Društvena istraživanja, 22(4), 579-599.

91. Marinović, D., Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Kovač, M. (2010). Kazneno djelo zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe u praksi Općinskog suda u Rijeci. Policija i sigurnost, 19(4), 431-446.

92. Marković-Glamočak, M., Golik-Gruber, V., Bakula-Vlaisavljević, T. (2005). Alcohol and Breast Cancer – Case Report. Alcoholism, 41(2), 99-105.

93. Maroević, S., Medak, J., Čapalija, M., Medak, D., Bagarić, A. (2011). Procjena samopoštovanja u početnoj i kasnijoj fazi liječenja alkoholizma. Socijalna psihijatrija, 39(2), 94-98.

94. Marušić, S., Maravić, A. (2008). Characteristics of Group Therapy in Clubs of Treated Alcoholics. Alcoholism, 44(2), 67-78.

95. Matošić, A., Karlović, D., Samošćanec, K., Marušić, S., Kovak-Mufić, A., Vidrih, B. (2008). Changes of serum trace elements during three weeks of abstinence from alcoholic beverages in patients with alcohol dependence. Alcoholism, 44 (1), 3-10.

96. Matošić, A., Karlović, D., Vrkić, N., Marušić, S., Kovak-Mufić, A., Martinac, M., Potkonjak, J. (2007). Serum lipids and lipoproteins changes during three weeks of abstinence in patients with alcohol dependence. Alcoholism, 43(2), 81-89.

97. Matošić, A., Marušić, S., Martinac, M., Vidrih, B., Karlović, D., Potkonjak, J. (2006a). Craving as an indicator of psychopharmacotherapy efficiency. Alcoholism, 42(2), 53-60.

98. Matošić, A., Marušić, S., Martinac, M., Vidrih, B., Karlović, D., Zoričić, Z. (2006b). Alcoholism in identical twins. Alcoholism, 42(1), 93-99.

99. Maurović, I. (2011). Snage djece i mladih u riziku pri ulasku u sustav intervencija: specifičnosti obzirom na spol. Kriminologija i socijalna integracija, 19(2), 11-26.

100. Maurović, I., Križanić, V., Klasić, P. (2014). Od rizika do sreće: otpornost adolescenata u odgojnim ustanovama. Kriminologija i socijalna integracija, 22(2), 1-24.

101. Mihić, J. (2008). Prevencija pijenja alkohola kod mladih - formulacija politike na lokalnoj razini i iskustva istarske županije. Kriminologija i socijalna integracija, 16(2), 61-72.

102. Mihić, J., Bašić, J. (2008). Preventivne strategije - eksternalizirani poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja djece i mladih. Ljetopis socijalnog rada, 15(3), 445-471.

103. Mihić, J., Musić, T., Bašić, J. (2013). Obiteljski rizični i zaštitni čimbenici kod mladih nekonzumenata i konzumenata sredstava ovisnosti. Kriminologija i socijalna integracija, 21(1), 49-63.

104. Mikšaj-Todorović, L., Ricijaš, N., Singer, M. (2006). Razlike u obiteljskim prilikama maloljetnih delinkvenata s obzirom na poremećenost odnosa u obitelji. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 1035-1050.

105. Miljenović, A. (2010). Iskustva iz prakse - psihosocijalni pristup i alkoholizam: iskustvo rada u klubovima liječenih alkoholičara. Ljetopis socijalnog rada, 17(2), 281-294.

106. Mirošević, M., Kardum, G. (2009). The influence of alcohol-induced cerebellar atrophy on respiratory rhytms at rest. Alcoholism, 45(2), 81-93.

107. Mittermayer, O. (2007). Presude na županijskom sudu u Zagrebu za kazneno djelo ubojstva i teškog ubojstva od 1998. do 2002. godine. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 14(1), 77-140.

108. Mittermayer, O. (2008). Institut zadržavanja - primjena u Istražnom centru Županijskog suda u Zagrebu u 2007. godini. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(1), 107-141.

109. Moreira, M., Gyarmathy, V. A., Nilson, M. (2012). Drug-related research in Europe: recent developments and future perspectives. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

110. Mužinić, L., Jukić, V., Herceg, M., Majdančić, Ž., Križaj, A. (2008). Psihijatrijski bolesnik i nasilje u obitelji. Socijalna psihijatrija, 36(1), 23-28.

111. Natour, E., Jandrić, A. (2006). Etiologija serijskih ubojstava. Kriminologija i socijalna integracija, 14(1), 51-65.

112. Nicea Gruber, E., Čelan, J., Golik-Gruber, V., Agius, M., Murphy, S. (2007). The relationship between having smoking or drinking parents and the occurrence of smoking or drinking in their adolescent children. Alcoholism, 43(1), 25-35.

113. Nicea Gruber, E., Golik-Gruber, V. (2005). Primjena tehnika kognitivno-bihevioralne psihoterapije u održavanju alkoholne apstinencije i tretmanu depresivnosti u bolesnika izloženog mobingu i stigmi alkoholičara (kognitivna konceptualizacija slučaja). Socijalna psihijatrija, 33(3), 139-144.

114. Nikčević-Milković, A., Rupčić, A. (2014). Procjena rizičnih i zaštitnih čimbenika u svrhu planiranja prevencije problema u ponašanju djece i mladih. Ljetopis socijalnog rada, 21(1), 105-122.

115. Ogresta, J., Rimac, I., Ajduković, M., Skokandić, L. (2012). Analiza obilježja prijavljenih događaja nasilja nad djecom u obitelji evidentiranih u centrima za socijalnu skrb. Ljetopis socijalnog rada, 19(3), 439-477.

116. Ogresta, J., Rusac, S. (2007). Izvori profesionalnog stresa socijalnih radnika zaposlenih u psihijatriji. Socijalna psihijatrija, 35(1), 3-12.

117. Orešković, A., Bodor, D. (2010). Addictions and Art. Alcoholism, 46(1), 9-13.

118. Orešković, A., Bodor, D., Mimica, N., Milovac, Ž., Glavina, T. (2013b). Coerced addiction treatment: How, when and whom?. Alcoholism and psychiatry research, 49(2), 107-114.

119. Orešković, A., Mihanović, M., Mimica, N., Bodor, D., Petrov, B. (2013a). Day care for alcoholism in psychiatric hospital »Sveti Ivan« 2004.–2012. Alcoholism and psychiatry research, 49(2), 115-122.

120. Oset, S. (2014). Prekršajnopravna zaštita od nasilja u obitelji. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 21(2), 579-618.

121. Pavliček, J., Ljubin Golub, T., Kondor Langer, M. (2011). Kriminološke i kriminalističke karakteristike ubojstava i pokušaja ubojstva policijskih službenika. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 18(2), 739-753.

122. Pavliček, J., Milivojević Antoliš, L., Matijević, A. (2012). Neke rodne karakteristike počinitelja ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 19(2), 917-934.

123. Pejnović Franelić, I., Zoričić, Z., Kern, J., Kolarić, B. (2013). Problem drinking in first–year students at the University of Zagreb. Alcoholism and psychiatry research, 49(1), 3-13.

124. Pleić, M. (2014). Izvršenje sigurnosnih mjera obveznog psihijatrijskog liječenja i obveznog liječenja od ovisnosti s aspekta zaštite prava zatvorenika s duševnim smetnjama. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 21(2), 467-508.

125. Poredoš Lavor, D. (2009). Centar za žene "Adela" Sisak. Ljetopis socijalnog rada, 16(1), 153-163.

126. Poredoš Lavor, D., Kovač, M. (2008). Iskustva iz prakse - program »Zdrave županije«. Ljetopis socijalnog rada, 15(1), 151-156.

127. Potkonjak, J., Ivančić, I., Zdunić, D., Karlović, D., Matošić, A. (2006). Alcoholic and his family. Alcoholism, 42(1), 23-33.

128. Potkonjak, J., Thaller, V., Golik-Gruber, V., Karlović, D., Marušić, S. (2005). Alcoholism - a public health issue. Alcoholism, 41(2), 73-85.

129. Pražetina, I. (2005). Burnout Syndrome in Professional Workers who Deal with Treated Alcoholics. Alcoholism, 41(2), 87-98.

130. Radetić-Paić, M. (2010). Specifični rizici i potrebe djece i mladeži s poremećajima u ponašanju grada Pule. Kriminologija i socijalna integracija, 18(1), 13-23.

131. Rajić, S. (2005). Izvršavanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rad za opće dobro na slobodi - Alternativne sankcije u RH - stanje i perspektive. Kriminologija i socijalna integracija, 13(1), 119-132.

132. Ratkajec, G., Jeđud, I. (2009). Razlike u procjeni razina rizika između dvije skupine korisnika institucionalnog tretmana. Kriminologija i socijalna integracija, 17(2), 1-14.

133. Rehm, J., Allamani, A., Elekes, Z., Jakubczyk, A., Manthey, J., Probst, C., Struzzo, P., Della Vedova, R., Gual, A., Wojnar, M. (2015). Alcohol dependence and treatment utilization in Europe – a representative cross-sectional study in primary care. BMC Family Practice, 16(90), 1-9.

134. Rehm, J., Mathers, C., Popova, S., Thavorncharoensap, M., Teerawattananon, Y., Patra, J. (2009). Global burden of disease and injury and economic cost attributable to alcohol use and alcohol-use disorders. Lancet, 373(9682), 2223-2233.

135. Rehm, J., Zatonksi, W., Taylor, B., Anderson, P. (2011). Epidemiology and alcohol policy in Europe. Addiction, 106(Supplement1), 11-19.

136. Restek-Petrović, B., Orešković-Krezler, N., Mihanović, M. (2007). Selekcija pacijenata za grupnu psihoterapiju psihoza. Socijalna psihijatrija, 35(3), 133-139.

137. Ricijaš, N. (2005). Obilježja maloljetnika koji izvršavaju kaznu maloljetničkog zatvora u Republici Hrvatskoj. Kriminologija i socijalna integracija, 13(1), 89-105.

138. Ricijaš, N. (2009). Atribuiranje vlastitog delinkventnog ponašanja nisko rizičnih i visoko rizičnih maloljetnih delinkvenata. Kriminologija i socijalna integracija, 17(1), 13-26.

139. Ruljančić, N., Rumenjak, V. (2007). Total and ionized magnesium levels in serums with ethanol content and in chronic alcoholics. Alcoholism, 43(1), 15-23.

140. Samošćanec, K., Papić Futač, D., Samošćanec, S., Topić, E. (2005). Brain effects of pychoactive subtances. Alcoholism, 41(1), 43-51.

141. Savić Pavičin, I., Karlović, D., Buljan, D. (2010). Alcoholism and oral health. Alcoholism, 46(2), 93-100.

142. Shield, K.D., Kehoe, T., Gmel, G., Rehm M.X., Rehm, J. (2012). Societal burden of alcohol. U P. Anderson, L. Møller i G. Galea (Ur.) Alcohol in the European Union, consumption, harm and policy approaches (str. 10-28). Copenhagen: World Health Organization, Regional office for Europe

143. Sičić, M., Mužinić, L. (2008). Faktori rizika kod pojave samoozljeđivanja djece i mladih. Ljetopis socijalnog rada, 15(1), 49-68.

144. Sladović Franz, B., Branica, V. (2010). Percepcija stručnjaka o očevima u provedbi nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi. Ljetopis socijalnog rada, 17(1), 93-108.

145. Sušić, E. (2009). Strategija organizacije zdravstvene zaštite zatvorenika. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 16(1), 99-115.

146. Sušić, E., Nicea Gruber, E., Guberina Korotaj, B. (2014). Bio-psycho-social model of treatment and rehabilitation of addicts during the conduction of safety measure of obligatory psychiatric treatment in prison hospital Zagreb. Alcoholism and psychiatry research, 50(2), 93-109

147. Sušić, E., Nicea Gruber, E., Guberina Korotaj, B., Aščić, R., Marković, B. (2013b). Osoba sa psihičkim poremećajem počinitelj protupravnih djela u zatvorskom sustavu - prikaz slučaja i pregled zakonskih propisa koji reguliraju postupanje. Socijalna psihijatrija, 41(4), 245-255.

148. Sušić, E., Nicea Gruber, E., Kovačić, I., Šuperba, M. (2013a). Komorbiditetne dijagnoze kod osoba koje uz zatvorsku kaznu imaju i izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja na odjelu forenzičke psihijatrije zatvorske bolnice Zagreb. Socijalna psihijatrija, 41(3), 164-173.

149. Šarić, J. (2006). Individualizacija kažnjavanja u fazi izvršavanja kazne zatvora. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 867-878.

150. Škrtić, D., Karlović, R., Milivojević Kruljac, L. (2008). Alcohol dependence – one of the causes of the entire family criminal activities. Alcoholism, 44(2), 79-93.

151. Škrtić, D., Milivojević, L., Karlović, R. (2011). Epidemiological Study of Suicide in Croatia (2004.-2009.) - Motive Alcohol Dependence. Alcoholism, 47(1), 29-41.

152. Šućur, Z., Žakman-Ban, V. (2005). Značajke života i tretmana žena u zatvoru. Društvena istraživanja, 14(6), 1055-1079.

153. Švenda Radeljak, K. (2006). Časopis Socijalni rad - prvih 10 godina (1960.-1969.). Ljetopis socijalnog rada, 13(1), 115-132.

154. Tomašić, V., Virović Jukić, L., Duvnjak, M. (2010). Internističke komplikacije alkoholizma. Alcoholism, 46(Supplement1), 163-170.

155. Torre, R., Zoričić, Z. (2009). Harm reduction approach and therapeutic option of moderate drinking for individuals with drinking problems. Alcoholism, 45(2), 115-125.

156. Torre, R., Zoričić, Z., Orešković, A. (2009). Rad, radno mjesto i pijenje alkoholnih pića. Socijalna psihijatrija, 37(4), 216-221.

157. Torre, R., Zoričić, Z., Orešković, A. (2010). Žene ovisne o alkoholu – specifičosti pijenja i tretmana. Socijalna psihijatrija, 38(3), 190-196.

158. Totić, M., Mužinić, L., Jukić, V. (2011). Obilježja pacijenata hospitaliziraih u psihijatrijsku bolnicu Vrapče zbog pokušaja suicida. Socijalna psihijatrija, 39(1), 53-58.

159. Tripković, M., Frančišković, T., Marković, H., Paradžik, L., Andrić, A. (2014). Alcohol consumption among adolescents in the City of Zagreb and the presence of alcohol drinking among their parents. Alcoholism and psychiatry research, 50(1), 3-12.

160. Tripković, M., Grčić, N., Marković, H., Zečević, I. (2010). Obiteljski čimbenici povezani s agresivnošću kod adolescenata. Socijalna psihijatrija, 38(3), 202-208.

161. Vidrih, B., Karlović, D., Matošić, A. (2008). Serum Levels of Magnesium in Alcohol Addicts. Alcoholism, 44(1), 11-17.

162. Vidrih, B., Karlović, D., Matošić, A. (2010). Serum Concentration of N-Acetyl-β-D-glucosaminidase in Alcohol Addicts. Alcoholism, 46(2), 77-84.

163. Vidrih, B., Karlović, D., Matošić, A., Vrkić, N. (2011). The Level of Ionic and Total Magnesium in Serum and Lymphocytes in Alcohol Addicts. Alcoholism, 47(2), 99-110.

164. Vlatković, S., Živković, M., Šagud, M., Mihaljević-Peleš, A. (2014). Metabolički sindrom u shizofreniji: prepoznavanje i mogućnosti prevencije. Socijalna psihijatrija, 42(2), 114-122.

165. Vrselja, I., Glavak Tkalić, R. (2011). Odnos između rizičnog i delinkventnog ponašanja, nekih obiteljskih kontekstualnih čimbenika i roditeljskih odgojnih metoda. Kriminologija i socijalna integracija, 19(1), 51-62.

166. Vrselja, I., Sučić, I., Franc, R. (2009). Rizična i antisocijalna ponašanja mlađih adolescenata i privrženost školi. Društvena istraživanja, 18(4-5), 739-762.

167. Vučić Peitl, M., Torić, I., Habibović, F., Peitl, V. (2006). Značenje motivacije u liječenju alkoholne ovisnosti. Socijalna psihijatrija, 34(2), 95-100.

168. Vukić, V., Karlović, D., Buljan, D. (2011). Past research and cognitions of quetiapine use in the treatment of alcohol dependence. Alcoholism, 47(1), 43-52.

169. Vukosav, J., Rebrović, A. (2006). Stres menadžment. Policija i sigurnost, 15(3-4), 153-191.

170. Vukušić Rukavina, T., Rojnić Kuzman, M., Brborović, O., Jovanović, N. (2010). Prikaz duševnih smetnji u tiskanim medijima u Hrvatskoj. Socijalna psihijatrija, 38(1), 14-21.

171. Zajc, L., Jokić-Begić, N. (2009). Sportsko klađenje - neke psihosocijalne karakteristike različitih kategorija kockara. Socijalna psihijatrija, 37(4), 180-188.

172. Zorić, J. (2012). Psihofiziološki faktori ubrojivosti počinitelja kaznenih djela u prometu. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 19(1), 255-274.

173. Zoričić, Z., Buljan, D., Karlović, D., Ivančić, I., Katinić, K. (2005). Correlation Between Depressiveness, Suicidality and Sociodemographic Characteristics in the Alcohol Addicts. Alcoholism, 41(1), 3-15.

174. Zoričić, Z., Gašpar, V., Ilić, S. (2008). Problems associated with drinking in young people in Croatia. Alcoholism, 44(1), 29-35.

175. Zoričić, Z., Ivančić, I., Matošić, A. (2006). Importance of the club of treated alcoholics. Alcoholism, 42(1), 35-42.

176. Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Knez Turčinović, M. (2007b). Psychodynamic Characteristics of Ego in Alcoholic Offenders and Non-offenders. Alcoholism, 43(1), 3-13.

177. Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Kovač, M., Knez Turčinović, M., Medak, J. (2007a). Personality Characteristics of Alcoholic Criminal Offenders and Non-offenders. Alcoholism, 43(2), 105-117.

178. Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Kovač, M., Sarilar, M. (2013b). Profili osoba koje podmeću požare. Policija i sigurnost, 22(3), 317-327.

179. Žarković Palijan, T., Saliral, M., Kovačević, D., Kovač, M. (2013a). Alcohol intoxication in drivers in road traffic accidents and violations. Alcoholism and psychiatry research, 49(2), 69-84.

180. Živčić-Bećirević, I., Smojver Ažić, S. (2008). Anksiozna osjetljivost i motivacija za konzumiranje cigareta i alkohola kod adolescenata. Socijalna psihijatrija, 36(4), 161-170.

181. Žuškin, E., Breitenfeld, D., Mustajbegović, J., Pucarin-Cvetković, J., Breitenfeld, T., Majski-Cesarec, S. (2007). Bolesti i stvaralaštvo nekih europskih klasičnh skladatelja. Socijalna psihijatrija, 35(4), 206-210.

182. WHO (2014). Global status report on alcohol and health 2014. World Health Organization. Geneva. http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/msb_gsr_2014_1.pdf?ua=1 pristupljeno 5.7.2016.

183. http://www.who.int/substance_abuse/publications/global_alcohol_report/msb_gsr_2014_2.pdf pristupljeno 5.8.2016.

184. http://www.who.int/substance_abuse/en/WHA32.40.pdf?ua=1 pristupljeno 5.8.2016.

185. http://www.hskla.hr/zz_clanak_2010_12_AKTUALNI_TRENUTAK_ALKOHOLOGIJE.htm pristupljeno 8.8.2016.

6. PRILOZI

Prilog 1. Reference analiziranih radova

Reference anaiziranih radova
1. Ajduković, M., Laklija, M. (2014). Doživljaj poteškoća u radu voditelja mjera stručne pomoći roditeljima u nadležnosti centara za socijalnu skrb. Kriminologija i socijalna integracija, 22(1), 47-75.
2. Anton, S., Mrđenović, S., Braš, M. (2006). Utjecaj komorbiditeta na radnu sposobnost oboljelih od posttraumatskog stresnog poremećaja. Socijalna psihijatrija, 34(2), 81-86.
3. Badel, T., Kocijan Lovko, S., Pandurić, J., Keros, J. (2006). Bruxism and alcoholism: a clinical report. Alcoholism, 42(2), 85-92.
4. Bagarić, A., Maroević, S., Mandić, A., Šalamon, S., Paštar, Z., Spajić, B., Tenčić, N. (2010). Patološko kockanje. Socijalna psihijatrija, 38(3), 184-189.
5. Bagarić, A., Paštar, Z. (2012). Liječenje ovisnika o kockanju - faktori koji utječu na terapijski uspjeh. Socijalna psihijatrija, 40(1), 46-56.
6. Bašić, J., Ferić Šlehan, M., Kranželić, V. (2009). Najugroženije skupine nezaposlenih mladih u RH: preliminarni podaci projekta »Socijalna uključenost i strategije življenja nezaposlenih mladih u Hrvatskoj i Sloveniji u europskom kontekstu«. Ljetopis socijalnog rada, 16(1), 111-131.
7. Bašić, J., Novak, M., Grozić-Živolić, S. (2008). Percepcija rizika i potreba zajednice: percepcija građana i ključnih ljudi u istarskoj županiji. Kriminologija i socijalna integracija, 16(2), 85-96.
8. Begić, D. (2012). Analiza članaka objavljenih u časopisu „Socijalna psihijatrija“ u razdoblju od 2001. do 2011. godine. Socijalna psihijatrija, 40(1), 76-80.
9. Blagojević-Damašek, N., Frencl, M., Pereković, V., Čavajda, Z., Kovaček, M. (2012). Locus of control, social support and alcoholism. Alcoholism, 48(1), 5-12.
10. Bodor, D., Orešković, A., Mihanović, M. (2010). Utjecaj ovisnosti o alkoholu na kreativi izričaj umjetnika - prikaz bolesnika. Socijalna psihijatrija, 38(1), 85-88.
11. Borovec, K. (2012). Studija slučaja kroz analizu medijskog sadržaja - zločin Ivana Korade. Kriminologija i socijalna integracija, 20(2), 1-13.
12. Breitenfeld, D., Thaller, V., Perić, B., Jagetić, N., Hadžić, D., Breitenfeld, T. (2008). Substance abuse in performing musicians. Alcoholism, 44(1), 37-42.
13. Brlek, I., Berc, G., Milić Babić, M. (2014). Primjena savjetovanja kao metode pomoći u klubovima liječenih alkoholičara iz perspektive socijalnih radnika. Socijalna psihijatrija, 42(1), 62-70.
14. Buljan, D. (2010). Fight against addiction. Alcoholism, 46(2), 85-92.
15. Buljan, D. (2014). Psychiatric Clinic Historic overview and projections for future. Alcoholism and psychiatry research, 50(1), 35-47.
16. Bundalo-Vrbanac, D., Buljan, D., Peitl, V., Gelo, J. (2012). Integrating psychotherapy and pharmacotherapy in treatment of substance dependence. Alcoholism, 48(2), 107-117.
17. Butorac, K. (2010). Neka obilježja osobnosti kao prediktivni čimbenici zlouporabe i ovisnosti o drogama i alkoholu. Kriminologija i socijalna integracija, 18(1), 79-98.
18. Butorac, K., Mikšaj-Todorović, L. (2006). Ispitivanje razlika u kvaliteti odnosa u obitelji maloljetnih delikvenata u prijeratnom i poslijeratnom razdoblju. Kriminologija i socijalna integracija, 14(1), 1-11.
19. Buzina, N., Goreta, M., Jukić, V., Peko Čović, I., Jolić, I., Krajačić, R. (2009). Razvojno-psihološka, psihosocijalna i kriminološka obilježja počinitelja kaznenih djela s preporučenom psihijatrijskom mjerom sigurnosti. Socijalna psihijatrija, 37(4), 165-174.
20. Čelan, J., Nicea Gruber, E., Golik-Gruber, V., Velić, I., Moravek, D. (2006). Istraživanje uporabe i

korelacije legalnih i ilegalnih psihoaktivnih tvari u srednjoškolaca. Socijalna psihijatrija, 34(2), 67-75.
21. Dobi-Babić, R., Katalinić, S. (2008). Infanticide - consequence of long-term alcoholism. Alcoholism, 44(1), 43-48.
22. Dodig-Ćurković, K., Ćurković, M., Požgain, I., Degmečić, D., Filaković, P. (2009). Samodestruktivni oblici ponašanja u adolescentnoj dobi - obiteljsko naslijeđe kao rizični čimbenik. Socijalna psihijatrija, 37(1), 43-49.
23. Dugac, Ž., Kern, J., Majdančić, Ž. (2005). Zdravstveno-prosvjetne publikacije (1872.–1938.) – analiza sadržaja aplikacijom SPAD-T. Društvena istraživanja, 14(4-5), 867-883.
24. Dundović, D. (2008). Ubojstva intimnih partnera i alkohol. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(1), 177-203.
25. Erić, M., Vučković, N., Leppee, M., Čulig, J., Krivokuća, D. (2008). Alcohol Abuse During Pregnancy. Alcoholism, 44(2), 107-113.
26. Farkaš, R., Žakman-Ban, V. (2006). Obilježja procesa prilagodbe zatvorskim uvjetima zatvorenika/zatvorenica s obzirom na sociodemografske i kriminološke osebujnosti. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 957-990.
27. Ferić Šlehan, M., Kranželić, V. (2008). Procjena rizičnih i zaštitnih čimbenika u zajednici: razlike između percepcije mladih i njihovih roditelja. Kriminologija i socijalna integracija, 16(1), 33-43.
28. Ferić Šlehan, M., Mihić, J., Ricijaš, N. (2008). Rizična ponašanja mladih i njihova percepcija očekivanih posljedica za rizična ponašanja od strane roditelja. Kriminologija i socijalna integracija, 16(2), 47-59.
29. Filipović, G. (2009). Iskustva iz prakse - inicijative Ureda pravobraniteljice za djecu u području zakonskog uređenja prava djece. Ljetopis socijalnog rada, 16(3), 659-680.
30. Forko, M., Lotar, M. (2012). Izlaganje adolescenata riziku na nagovor vršnjaka - važnost percepcije sebe i drugih. Kriminologija i socijalna integracija, 20(1), 35-47.
31. Franćeski, T., Karlović, D., Kovak-Mufić, A., Madžarac, V., Torre, R. (2010). The Correlation of Concentration of Plasma Lactates and Blood Alcohol Concentration in Patients Acutely Intoxicated by Alcohol. Alcoholism, 46(1), 3-8.
32. Glavak Tkalić, R., Sučić, I., Dević, I. (2013a). Motivation for Substance Use: Why Do People Use Alcohol, Tobacco and Marijuana?. Društvena istraživanja, 22(4), 601-625.
33. Glavak Tkalić, R., Miletić, G., Sakoman, S. (2013b). Prevalence of Substance Use Among the General Population: Situation in Croatia and Comparison with Other European Countries. Društvena istraživanja, 22(4), 557-578.
34. Glavina, I., Vukosav, J. (2011). Stres u policijskoj profesiji. Policija i sigurnost, 20(1), 32-46.
35. Golik-Gruber, V., Buljan, M., Nicea Gruber, E., Juriša, A. (2005). Comorbidity of rosacea and alcoholism - case report. Alcoholism, 41(1), 53-57.
36. Golub, I., Breitenfeld, D., Jagetić, N., Breitenfeld,T. (2008). Učinkovito suzbijanje zlouporabe alkohola kod alkoholiziranih vozača. Socijalna psihijatrija, 36(4), 208-211.
37. Goreta, M., Peko Čović, I., Buzina, N., Krajačić, R., Jukić, V. (2007). Indikacije za forenzični tretman smanjeno ubrojivih i neubrojivih počinitelja kaznenih djela (1998.-2002.). Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 14(1), 15-40.
38. Halmi, A., Golik-Gruber, V. (2010). Sociocybernetics and chaos theory – new possibilities for understanding alcoholism and related addictions. Alcoholism, 46(1), 25-37.
39. Halužan, M. (2012). Art therapy in the treatment of alcoholics. Alcoholism and psychiatry research, 48(2), 99-105.
40. Hercigonja Novković, H., Buljan Flander, G., Kocijan Hercigonja, D. (2012). Roditeljska manipulacija

djecom - oblik emocionalnog zlostavljanja. Socijalna psihijatrija, 40(2), 151-156.
41. Horvat, M. (2012). Istraživanje rizika od nasilja i zlouporabe sredstava ovisnosti kao osnova za kreiranje školskog preventivnog programa. Kriminologija i socijalna integracija, 20(2), 59-72.
42. Horvat, R. (2005). Policija i sigurnost cestovnog prometa - uloga i prekršajno kažnjavanje. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 12(2), 541-572.
43. Ilić, S., Zoričić, Z., Torre, R. (2009). Differences in socio-demographic factors related to compulsive gambling and alcohol addiction. Alcoholism, 45(2), 107-114.
44. Ivandić Zimić, J. (2011a). Žene ovisnice – razlike u obilježjima obitelji i obilježjima psihosocijalnog razvoja između žena i muškaraca ovisnika o drogama. Kriminologija i socijalna integracija, 19(2), 57-71.
45. Ivandić Zimić, J. (2011b). Rizični čimbenici za pojavu ovisnosti o drogama s naglaskom na čimbenike u obiteljskom okruženju. Kriminologija i socijalna integracija, 19(1), 65-80.
46. Ivandić Zimić, J., Jukić, V. (2011). Emocionalni odnos s ocem kao čimbenik rizika u etiologiji pojave ovisnosti o drogama. Socijalna psihijatrija, 39(2), 75-85.
47. Jagetić, N., Breitenfeld, D., Matošić, A., Breitenfeld, T., Mikula, I., Golub, I. (2007). Recreative-cultural treatment in alcohology. Alcoholism, 43(1), 51-55.
48. Jagetić, N., Breitenfeld, D., Thaller, V., Prstačić, M., Vrbanić, V., Bergovec, M., Martinović, D. (2005). Contemporary possibilities of music therapy in social psychiatry and alcohology. Alcoholism, 41(2), 107-111.
49. Jagetić, N., Breitenfeld, D., Zoričić, Z., Biočić, I., Živković-Korotaj, J., Galoić-Cigit, B. (2006). Group Therapy Using Pantomime Play. Alcoholism, 42(2), 79-84.
50. Jančić, M., Marinović, D., Kovačević, D., Žarković Palijan, T. (2014). Analiza sudsko-medicinskih obdukcija žrtava ubojstva u riječkoj regiji od 2006. do 2010. godine. Policija i sigurnost, 23(2), 140-155.
51. Jelić, B., Vukić, V., Peco, M., Vojnović, D., Zoričić, Z. (2014). Influence of oral health status on self esteem in patients with mental disorders – patients addicted to alcohol. Alcoholism and psychiatry research, 50(2), 83-92.
52. Jerković, D., Vugrinec, L., Petković, Ž. (2013). Procjena koherentnosti politika o nekim psihoaktivnim tvarima i ovisničkom ponašanju u Republici Hrvatskoj. Kriminologija i socijalna integracija, 21(2), 113-126.
53. Jukić, V. (2009). Nepsihijatri kao forenzično psihijatrijski vještaci. Socijalna psihijatrija, 37(2), 91-99.
54. Jukić, V. (2013). Psihijatrijsko-pravni aspekt nasilničkog ponašanja i model organizacije provođenja liječenja nasilnika. Socijalna psihijatrija, 41(3), 184-196.
55. Jukić, V., Kozumplik, O., Herceg, M. (2005). Posttraumatski stresni poremećaj i značajke komorbiditeta u stradalnika Domovinskog rata. Socijalna psihijatrija, 33(4), 183-189.
56. Jukić, V., Savić, A. (2014). Psihološko-psihijatrijski aspekt nasilja. Socijalna psihijatrija, 42(2), 102-108.
57. Kalem, D. (2014). Međusobni odnosi i poslovno ponašanje policijskih službenika. Policija i sigurnost, 23(2), 156-181.
58. Kaliterna Lipovčan, L., Brkljačić, T., Tadić, M. (2013). Tobacco Consumption, Alcohol Intake Frequency and Quality of Life: Results from a Nationally Representative Croatian Sample Study. Društvena istraživanja, 22(4), 627-649.
59. Kezić, S., Babić, G., Mayer, N. (2005). Utjecaj čimbenika socijalne dezintegracije na učestalost prijma u psihijatrijskoj bolnici „Sveti Ivan“. Socijalna psihijatrija, 33(3), 122-126.
60. Kokić Puce, Z., Kovčo Vukadin, I. (2006). Izvršavanje alternativnih sankcija u Republici Hrvatskoj. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 745-794.
61. Kokot, I. (2009). Utvrđivanje identiteta vozača kod cestovnih prometnih nesreća. Policija i sigurnost,

18(3), 313-331.
62. Kokot, I. (2010). Kriminalističko istraživanje napuštanja mjesta događaja prometne nesreće sa smrtnim posljedicama i teško ozlijeđenim osobama. Policija i sigurnost, 19(4), 387-402.
63. Kovač, A., Kovčo Vukadin, I., Zoričić, Z., Peco, M., Vukić, V. (2014). Characteristics of female drinking by age. Alcoholism and psychiatry research, 50(1), 49-62.
64. Kovač, M., Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Jurlina, M. (2006). Alcoholism and Criminal Responsibility. Alcoholism, 42(2), 69-77.
65. Kovak Mufić, A., Karlović, D., Jagodić, T., Kostanjšak, L., Katinić, K., Vidrih, B. (2009). Substance Abuse in Patients Hospitalized with First-episode Psychosis. Alcoholism, 45(1), 17-25.
66. Kraljević, R., Ajduković, D. (2010). Doprinos nekih osobina ličnosti, traumatizacije i sociodemografskih obilježja objašnjenju aktualnog mentalnog zdravlja ratom traumatiziranih osoba. Socijalna psihijatrija, 38(4), 233-244.
67. Laklija, M., Barišec, A. (2014). Iskustvo udomiteljstva odraslih osoba s duševnim smetnjama iz perspektive udomitelja. Socijalna psihijatrija, 42(1), 50-61.
68. Laklija, M., Pećnik, N., Sarić, R. (2005). Zaštita najboljeg interesa djeteta u postupku razvoda braka roditelja. Ljetopis socijalnog rada, 12(1), 7-38.
69. Lecher Švarc, V., Radovančević, LJ. (2011). Biblioterapijska metoda psihoterapije. Socijalna psihijatrija, 39(2), 86-93.
70. Lesjak, B., Čusek, M., Bogadi, M. (2008). Ovisnost o nikotinu, zlouporaba alkohola i delinkventno ponašanje adolescenata Odgojnog doma Ivanec. Socijalna psihijatrija, 36(1), 33-37.
71. Livazović, G. (2012). Povezanost medija i rizičnih ponašanja adolescenata. Kriminologija i socijalna integracija, 20(1), 1-22.
72. Maloić, S. (2007). Udruga kao sudionik lokalne zajednice u prevladavanju društvenih problema - klub liječenih alkoholičara "Kašina-Centar". Kriminologija i socijalna integracija, 15(1), 55-66.
73. Mardešić, V., Mirošević, M. (2005). Addictive substances and young population of Split. Alcoholism, 41(1), 17-24.
74. Maričić, J., Sučić, I., Šakić, V. (2013). Risk Perception Related To (Il)licit Substance Use and Attitudes Towards Its' Use and Legalization – the Role of Age, Gender and Substance Use. Društvena istraživanja, 22(4), 579-599.
75. Marinović, D., Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Kovač, M. (2010). Kazneno djelo zapuštanja i zlostavljanja djeteta ili maloljetne osobe u praksi Općinskog suda u Rijeci. Policija i sigurnost, 19(4), 431-446.
76. Marković-Glamočak, M., Golik-Gruber, V., Bakula-Vlaisavljević, T. (2005). Alcohol and Breast Cancer – Case Report. Alcoholism, 41(2), 99-105.
77. Maroević, S., Medak, J., Čapalija, M., Medak, D., Bagarić, A. (2011). Procjena samopoštovanja u početnoj i kasnijoj fazi liječenja alkoholizma. Socijalna psihijatrija, 39(2), 94-98.
78. Marušić, S., Maravić, A. (2008). Characteristics of Group Therapy in Clubs of Treated Alcoholics. Alcoholism, 44(2), 67-78.
79. Matošić, A., Karlović, D., Samošćanec, K., Marušić, S., Kovak-Mufić, A., Vidrih, B. (2008). Changes of serum trace elements during three weeks of abstinence from alcoholic beverages in patients with alcohol dependence. Alcoholism, 44 (1), 3-10.
80. Matošić, A., Karlović, D., Vrkić, N., Marušić, S., Kovak-Mufić, A., Martinac, M., Potkonjak, J. (2007). Serum lipids and lipoproteins changes during three weeks of abstinence in patients with alcohol dependence. Alcoholism, 43(2), 81-89.
81. Matošić, A., Marušić, S., Martinac, M., Vidrih, B., Karlović, D., Potkonjak, J. (2006a). Craving as an

indicator of psychopharmacotherapy efficiency. Alcoholism, 42(2), 53-60.
82. Matošić, A., Marušić, S., Martinac, M., Vidrih, B., Karlović, D., Zoričić, Z. (2006b). Alcoholism in identical twins. Alcoholism, 42(1), 93-99.
83. Maurović, I. (2011). Snage djece i mladih u riziku pri ulasku u sustav intervencija: specifičnosti obzirom na spol. Kriminologija i socijalna integracija, 19(2), 11-26.
84. Maurović, I., Križanić, V., Klasić, P. (2014). Od rizika do sreće: otpornost adolescenata u odgojnim ustanovama. Kriminologija i socijalna integracija, 22(2), 1-24.
85. Mihić, J. (2008). Prevencija pijenja alkohola kod mladih - formulacija politike na lokalnoj razini i iskustva istarske županije. Kriminologija i socijalna integracija, 16(2), 61-72.
86. Mihić, J., Bašić, J. (2008). Preventivne strategije - eksternalizirani poremećaji u ponašanju i rizična ponašanja djece i mladih. Ljetopis socijalnog rada, 15(3), 445-471.
87. Mihić, J., Musić, T., Bašić, J. (2013). Obiteljski rizični i zaštitni čimbenici kod mladih nekonzumenata i konzumenata sredstava ovisnosti. Kriminologija i socijalna integracija, 21(1), 49-63.
88. Mikšaj-Todorović, L., Ricijaš, N., Singer, M. (2006). Razlike u obiteljskim prilikama maloljetnih delinkvenata s obzirom na poremećenost odnosa u obitelji. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 1035-1050.
89. Miljenović, A. (2010). Iskustva iz prakse - psihosocijalni pristup i alkoholizam: iskustvo rada u klubovima liječenih alkoholičara. Ljetopis socijalnog rada, 17(2), 281-294.
90. Mirošević, M., Kardum, G. (2009). The influence of alcohol-induced cerebellar atrophy on respiratory rhytms at rest. Alcoholism, 45(2), 81-93.
91. Mittermayer, O. (2007). Presude na županijskom sudu u Zagrebu za kazneno djelo ubojstva i teškog ubojstva od 1998. do 2002. godine. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 14(1), 77-140.
92. Mittermayer, O. (2008). Institut zadržavanja - primjena u Istražnom centru Županijskog suda u Zagrebu u 2007. godini. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(1), 107-141.
93. Mužinić, L., Jukić, V., Herceg, M., Majdančić, Ž., Križaj, A. (2008). Psihijatrijski bolesnik i nasilje u obitelji. Socijalna psihijatrija, 36(1), 23-28.
94. Natour, E., Jandrić, A. (2006). Etiologija serijskih ubojstava. Kriminologija i socijalna integracija, 14(1), 51-65.
95. Nicea Gruber, E., Čelan, J., Golik-Gruber, V., Agius, M., Murphy, S. (2007). The relationship between having smoking or drinking parents and the occurrence of smoking or drinking in their adolescent children. Alcoholism, 43(1), 25-35.
96. Nicea Gruber, E., Golik-Gruber, V. (2005). Primjena tehnika kognitivno-bihevioralne psihoterapije u održavanju alkoholne apstinencije i tretmanu depresivnosti u bolesnika izloženog mobingu i stigmi alkoholičara (kognitivna konceptualizacija slučaja). Socijalna psihijatrija, 33(3), 139-144.
97. Nikčević-Milković, A., Rupčić, A. (2014). Procjena rizičnih i zaštitnih čimbenika u svrhu planiranja prevencije problema u ponašanju djece i mladih. Ljetopis socijalnog rada, 21(1), 105-122.
98. Ogresta, J., Rimac, I., Ajduković, M., Skokandić, L. (2012). Analiza obilježja prijavljenih događaja nasilja nad djecom u obitelji evidentiranih u centrima za socijalnu skrb. Ljetopis socijalnog rada, 19(3), 439-477.
99. Ogresta, J., Rusac, S. (2007). Izvori profesionalnog stresa socijalnih radnika zaposlenih u psihijatriji. Socijalna psihijatrija, 35(1), 3-12.
100. Orešković, A., Bodor, D. (2010). Addictions and Art. Alcoholism, 46(1), 9-13.
101. Orešković, A., Bodor, D., Mimica, N., Milovac, Ž., Glavina, T. (2013b). Coerced addiction treatment: How, when and whom?. Alcoholism and psychiatry research, 49(2), 107-114.
102. Orešković, A., Mihanović, M., Mimica, N., Bodor, D., Petrov, B. (2013a). Day care for alcoholism in

psychiatric hospital »Sveti Ivan« 2004–2012. Alcoholism and psychiatry research, 49(2), 115-122.
103. Oset, S. (2014). Prekršajnopravna zaštita od nasilja u obitelji. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 21(2), 579-618.
104. Pavliček, J., Ljubin Golub, T., Kondor Langer, M. (2011). Kriminološke i kriminalističke karakteristike ubojstava i pokušaja ubojstva policijskih službenika. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 18(2), 739-753.
105. Pavliček, J., Milivojević Antoliš, L., Matijević, A. (2012). Neke rodne karakteristike počinitelja ubojstava i pokušaja ubojstava u obitelji. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 19(2), 917-934.
106. Pejnović Franelić, I., Zoričić, Z., Kern, J., Kolarić, B. (2013). Problem drinking in first–year students at the University of Zagreb. Alcoholism and psychiatry research, 49(1), 3-13.
107. Pleić, M. (2014). Izvršenje sigurnosnih mjera obveznog psihijatrijskog liječenja i obveznog liječenja od ovisnosti s aspekta zaštite prava zatvorenika s duševnim smetnjama. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 21(2), 467-508.
108. Poredoš Lavor, D. (2009). Centar za žene "Adela" Sisak. Ljetopis socijalnog rada, 16(1), 153-163.
109. Poredoš Lavor, D., Kovač, M. (2008). Iskustva iz prakse - program »Zdrave županije«. Ljetopis socijalnog rada, 15(1), 151-156.
110. Potkonjak, J., Ivančić, I., Zdunić, D., Karlović, D., Matošić, A. (2006). Alcoholic and his family. Alcoholism, 42(1), 23-33.
111. Potkonjak, J., Thaller, V., Golik-Gruber, V., Karlović, D., Marušić, S. (2005). Alcoholism - a public health issue. Alcoholism, 41(2), 73-85.
112. Pražetina, I. (2005). Burnout Syndrome in Professional Workers who Deal with Treated Alcoholics. Alcoholism, 41(2), 87-98.
113. Radetić-Paić, M. (2010). Specifični rizici i potrebe djece i mladeži s poremećajima u ponašanju grada Pule. Kriminologija i socijalna integracija, 18(1), 13-23.
114. Rajić, S. (2005). Izvršavanje uvjetne osude sa zaštitnim nadzorom i rad za opće dobro na slobodi - Alternativne sankcije u RH - stanje i perspektive. Kriminologija i socijalna integracija, 13(1), 119-132.
115. Ratkajec, G., Jeđud, I. (2009). Razlike u procjeni razina rizika između dvije skupine korisnika institucionalnog tretmana. Kriminologija i socijalna integracija, 17(2), 1-14.
116. Restek-Petrović, B., Orešković-Krezler, N., Mihanović, M. (2007). Selekcija pacijenata za grupnu psihoterapiju psihoza. Socijalna psihijatrija, 35(3), 133-139.
117. Ricijaš, N. (2005). Obilježja maloljetnika koji izvršavaju kaznu maloljetničkog zatvora u Republici Hrvatskoj. Kriminologija i socijalna integracija, 13(1), 89-105.
118. Ricijaš, N. (2009). Atribuiranje vlastitog delinkventnog ponašanja nisko rizičnih i visoko rizičnih maloljetnih delinkvenata. Kriminologija i socijalna integracija, 17(1), 13-26.
119. Ruljančić, N., Rumenjak, V. (2007). Total and ionized magnesium levels in serums with ethanol content and in chronic alcoholics. Alcoholism, 43(1), 15-23.
120. Samošćanec, K., Papić Futač, D., Samošćanec, S., Topić, E. (2005). Brain effects of pychoactive subtances. Alcoholism, 41(1), 43-51.
121. Savić Pavičin, I., Karlović, D., Buljan, D. (2010). Alcoholism and oral health. Alcoholism, 46(2), 93-100.
122. Sičić, M., Mužinić, L. (2008). Faktori rizika kod pojave samoozljeđivanja djece i mladih. Ljetopis socijalnog rada, 15(1), 49-68.
123. Sladović Franz, B., Branica, V. (2010). Percepcija stručnjaka o očevima u provedbi nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi. Ljetopis socijalnog rada, 17(1), 93-108.
124. Sušić, E. (2009). Strategija organizacije zdravstvene zaštite zatvorenika. Hrvatski ljetopis za

kazneno pravo i praksu, 16(1), 99-115.
127. Sušić, E., Nicea Gruber, E., Guberina Korotaj, B. (2014). Bio-psycho-social model of treatment and rehabilitation of addicts during the conduction of safety measure of obligatory psychiatric treatment in prison hospital Zagreb. Alcoholism and psychiatry research, 50(2), 93-109.
125. Sušić, E., Nicea Gruber, E., Guberina Korotaj, B., Aščić, R., Marković, B. (2013b). Osoba sa psihičkim poremećajem počinitelj protupravnih djela u zatvorskom sustavu - prikaz slučaja i pregled zakonskih propisa koji reguliraju postupanje . Socijalna psihijatrija, 41(4), 245-255.
126. Sušić, E., Nicea Gruber, E., Kovačić, I., Šuperba, M. (2013a). Komorbiditetne dijagnoze kod osoba koje uz zatvorsku kaznu imaju i izrečenu sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja na odjelu forenzičke psihijatrije zatvorske bolnice Zagreb. Socijalna psihijatrija, 41(3), 164-173.
128. Šarić, J. (2006). Individualizacija kažnjavanja u fazi izvršavanja kazne zatvora. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 13(2), 867-878.
129. Škrtić, D., Karlović, R., Milivojević Kruljac, L. (2008). Alcohol dependence – one of the causes of the entire family criminal activities. Alcoholism, 44(2), 79-93.
130. Škrtić, D., Milivojević, L., Karlović, R. (2011). Epidemiological Study of Suicide in Croatia (2004.-2009.) - Motive Alcohol Dependence. Alcoholism, 47(1), 29-41.
131. Šućur, Z., Žakman-Ban, V. (2005). Značajke života i tretmana žena u zatvoru. Društvena istraživanja, 14(6), 1055-1079.
132. Švenda Radeljak, K. (2006). Časopis Socijalni rad - prvih 10 godina (1960.-1969.). Ljetopis socijalnog rada, 13(1), 115-132.
133. Torre, R., Zoričić, Z. (2009). Harm reduction approach and therapeutic option of moderate drinking for individuals with drinking problems. Alcoholism, 45(2), 115-125.
134. Torre, R., Zoričić, Z., Orešković, A. (2009). Rad, radno mjesto i pijenje alkoholnih pića. Socijalna psihijatrija, 37(4), 216-221.
135. Torre, R., Zoričić, Z., Orešković, A. (2010). Žene ovisne o alkoholu -specifičosti pijenja i tretmana. Socijalna psihijatrija, 38(3), 190-196.
136. Totić, M., Mužinić, L., Jukić, V. (2011). Obilježja pacijenata hospitaliziraih u psihijatrijsku bolnicu Vrapče zbog pokušaja suicida. Socijalna psihijatrija, 39(1), 53-58.
137. Tripković, M., Frančišković, T., Marković, H., Paradžik, L., Andrić, A. (2014). Alcohol consumption among adolescents in the City of Zagreb and the presence of alcohol drinking among their parents. Alcoholism and psychiatry research, 50(1), 3-12.
138. Tripković, M., Grčić, N., Marković, H., Zečević, I. (2010). Obiteljski čimbenici povezani s agresivnošću kod adolescenata. Socijalna psihijatrija, 38(3), 202-208.
139. Vidrih, B., Karlović, D., Matošić, A. (2008). Serum Levels of Magnesium in Alcohol Addicts. Alcoholism, 44(1), 11-17.
140. Vidrih, B., Karlović, D., Matošić, A. (2010). Serum Concentration of N-Acetyl-β-D-glucosaminidase in Alcohol Addicts. Alcoholism, 46(2), 77-84.
141. Vidrih, B., Karlović, D., Matošić, A., Vrkić, N. (2011). The Level of Ionic and Total Magnesium in Serum and Lymphocytes in Alcohol Addicts. Alcoholism, 47(2), 99-110.
142. Vlatković, S., Živković, M., Šagud, M., Mihaljević-Peleš, A. (2014). Metabolički sindrom u shizofreniji: prepoznavanje i mogućnosti prevencije. Socijalna psihijatrija, 42(2), 114-122.
143. Vrselja, I., Glavak Tkalić, R. (2011). Odnos između rizičnog i delinkventnog ponašanja, nekih obiteljskih kontekstualnih čimbenika i roditeljskih odgojnih metoda. Kriminologija i socijalna integracija, 19(1), 51-62.
144. Vrselja, I., Sučić, I., Franc, R. (2009). Rizična i antisocijalna ponašanja mlađih adolescenata i

privrženost školi. Društvena istraživanja, 18(4-5), 739-762.
145. Vučić Peitl, M., Torić, I., Habibović, F., Peitl, V. (2006). Značenje motivacije u liječenju alkoholne ovisnosti. Socijalna psihijatrija, 34(2), 95-100.
146. Vukić, V., Karlović, D., Buljan, D. (2011). Past research and cognitions of quetiapine use in the treatment of alcohol dependence. Alcoholism, 47(1), 43-52.
147. Vukosav, J., Rebrović, A. (2006). Stres menadžment. Policija i sigurnost, 15(3-4), 153-191.
148. Vukušić Rukavina, T., Rojnić Kuzman, M., Brborović, O., Jovanović, N. (2010). Prikaz duševnih smetnji u tiskanim medijima u Hrvatskoj. Socijalna psihijatrija, 38(1), 14-21.
149. Zajc, L., Jokić-Begić, N. (2009). Sportsko klađenje - neke psihosocijalne karakteristike različitih kategorija kockara. Socijalna psihijatrija, 37(4), 180-188.
150. Zorić, J. (2012). Psihofiziološki faktori ubrojivosti počinitelja kaznenih djela u prometu. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 19(1), 255-274.
151. Zoričić, Z., Buljan, D., Karlović, D., Ivančić, I., Katinić, K. (2005). Correlation Between Depressiveness, Suicidality and Sociodemographic Characteristics in the Alcohol Addicts. Alcoholism, 41(1), 3-15.
152. Zoričić, Z., Gašpar, V., Ilić, S. (2008). Problems associated with drinking in young people in Croatia. Alcoholism, 44(1), 29-35.
153. Zoričić, Z., Ivančić, I., Matošić, A. (2006). Importance of the club of treated alcoholics. Alcoholism, 42(1), 35-42.
155. Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Knez Turčinović, M. (2007b). Psychodynamic Characteristics of Ego in Alcoholic Offenders and Non-offenders. Alcoholism, 43(1), 3-13.
154. Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Kovač, M., Knez Turčinović, M., Medak, J. (2007a). Personality Characteristics of Alcoholic Criminal Offenders and Non-offenders. Alcoholism, 43(2), 105-117.
156. Žarković Palijan, T., Kovačević, D., Kovač, M., Sarilar, M. (2013b). Profili osoba koje podmeću požare. Policija i sigurnost, 22(3), 317-327.
157. Žarković Palijan, T., Saliral, M., Kovačević, D., Kovač, M. (2013a). Alcohol intoxication in drivers in road traffic accidents and violations. Alcoholism and psychiatry research, 49(2), 69-84.
158. Živčić-Bećirević, I., Smojver Ažić, S. (2008). Anksiozna osjetljivost i motivacija za konzumiranje cigareta i alkohola kod adolescenata. Socijalna psihijatrija, 36(4), 161-170.
159. Žuškin, E., Breitenfeld, D., Mustajbegović, J., Pucarin-Cvetković, J., Breitenfeld, T., Majski-Cesarec, S. (2007). Bolesti i stvaralaštvo nekih europskih klasičnh skladatelja. Socijalna psihijatrija, 35(4), 206-210.

Prilog 2. Autori analiziranih radova

Autori	Frekvencija	Postotak (%)
Adriana Juriša	1	,2
Aida Križaj	1	,2
Aleksandar Halmi	1	,2
Aleksandar Savić	1	,2
Alen Andrić	1	,2
Alma Mihaljević-Peleš	1	,2
Ana Barišec	1	,2
Ana Kovač	1	,2
Ana Kovak-Mufić	4	,9
Ana Matošić	9	1,9
Ana Miljenović	1	,2
Ana-Marija Rebrović	1	,2
Andreja Rupčić	1	,2
Anela Nikčević-Milković	1	,2
Anita Jandrić	1	,2
Anita Matijević	1	,2
Ante Bagarić	3	,6
Anto Orešković	6	1,3
Antonia Mandić	1	,2
Anja Maravić	1	,2
Blaženka Guberina Korotaj	2	,4
Božana Jelić	1	,2
Božena Galoić-Cigit	1	,2
Božidar Perić	1	,2
Božo Petrov	1	,2
Branka Lesjak	1	,2
Branka Restek-Petrović	1	,2
Branka Sladović Franz	1	,2
Branka Spajić	1	,2
Branka Vidrih	7	1,5
Branko Kolarić	1	,2
Brigitta Marković	1	,2
Dalibor Karlović	14	3,0
Dalja Papić Futač	1	,2
Daniela Bundalo-Vrbanac	1	,2
Daniela Vojnović	1	,2
Danijel Buljan	6	1,3
Darko Breitenfeld	6	1,3
Darko Dundović	1	,2
Daša Poredoš Lavor	2	,4
Davor Bodor	4	,9
Davor Kalem	1	,2
Davor Moravek	1	,2
Davor Zdunić	1	,2
Dean Ajduković	1	,2
Dijana Hadžić	1	,2
Dijana Jerković	1	,2
Dragan Krivokuća	1	,2
Dražen Begić	1	,2
Dražen Kovačević	7	1,5
Dražen Škrtić	2	,4
Dubravka Kocijan Hercigonja	1	,2
Dubravka Medak	1	,2

	Dubravko Martinović	1	,2
	Dunja Degmečić	1	,2
	Dunja Marinović	2	,4
	Elizabeta Topić	1	,2
	Elvira Natour	1	,2
	Ema Nicea Gruber	7	1,5
	Esta Sušić	4	,9
	Eugenija Žuškin	1	,2
	Fadil Habibović	1	,2
	a Ratkajec	1	,2
	Geran-Marko Miletić	1	,2
	Goran Babić	1	,2
	Goran Kardum	1	,2
	Goran Livazović	1	,2
	Gordana Berc	1	,2
	Gordana Buljan Flander	1	,2
	Gordana Filipović	1	,2
	Hrvoje Marković	2	,4
	Ibrahim Velić	1	,2
	Ines Sučić	3	,6
	Ines Torić	1	,2
	Irena Kovačić	1	,2
	Irena Rojnić Palavra	1	,2
	Irma Kovčo Vukadin	2	,4
	Iva Ivančić	3	,6
	Iva Pejnović Franelić	1	,2
	Iva Zečević	1	,2
	Ivan Dević	1	,2
	Ivan Mikula	1	,2
	Ivan Požgain	1	,2
	Ivan Rimac	1	,2
	Ivana Brlek	1	,2
	Ivana Glavina	1	,2
	Ivana Jeđud	1	,2
	Ivana Jolić	1	,2
	Ivana Maurović	2	,4
	Ivana Peko Čović	2	,4
	Ivana Pražetina	1	,2
	Ivana Savić Pavičin	1	,2
	Ivana Vrselja	2	,4
	Ivanka Živčić-Bećirević	1	,2
	Ivica Biočić	1	,2
	Ivica Kokot	2	,4
	Izidor Golub	2	,4
	Jadranka Ivandić Zimić	3	,6
	Jadranka Keros	1	,2
	Jadranka Mustajbegović	1	,2
	Jadranka Zorić	1	,2
	Jadranka Živković-Korotaj	1	,2
	Jandre Šarić	1	,2
	Jasna Pucarin-Cvetković	1	,2
	Jelena Maričić	1	,2
	Jelena Medak	2	,4
	Jelena Ogresta	2	,4
	Jelena Potkonjak	4	,9
	Josip Čelan	2	,4

	Josip Čulig	1	,2
	Josip Pandurić	1	,2
	Josip Pavliček	2	,4
	Josipa Bašić	4	,9
	Josipa Gelo	1	,2
	Josipa Kern	2	,4
	Josipa Mihić	4	,9
	Joško Vukosav	2	,4
	Katarina Dodig –Ćurković	1	,2
	Križo Katinić	2	,4
	Krunoslav Borovec	1	,2
	Ksenija Butorac	2	,4
	Ksenija Samošćanec	2	,4
	Ksenija Švenda Radeljak	1	,2
	Lana Milivojević	1	,2
	Lana Milivojević Antoliš	1	,2
	Lana Milivojević Kruljac	1	,2
	Lana Mužinić	3	,6
	Lea Skokandić	1	,2
	Lidija Kostanjšak	1	,2
	Lidija Vugrinec	1	,2
	Lidija Zajc	1	,2
	Ljiljana Kaliterna Lipovčan	1	,2
	Ljiljana Mikšaj-Todorović	2	,4
	Ljubica Paradžik	1	,2
	Ljubomir Radovančević	1	,2
	Maja Frencl	1	,2
	Maja Laklija	3	,6
	Maja Tadić	1	,2
	Maja Živković	1	,2
	Mara Tripković	2	,4
	Marcel Leppee	1	,2
	Margareta Jurlina	1	,2
	Marija Bogadi	1	,2
	Marija Buljan	1	,2
	Marija Forko	1	,2
	Marija Pleić	1	,2
	Marija Vučić Peitl	1	,2
	Marijana Braš	1	,2
	Marijana Kovaček	1	,2
	Marijana Sarilar	2	,4
	Marina Ajduković	2	,4
	Marina Kovač	6	1,3
	Marina Kuzman	1	,2
	Marina Milić Babić	1	,2
	Marina Šagud	1	,2
	Marina Totić	1	,2
	Mario Ćurković	1	,2
	Mario Jančić	1	,2
	Marjeta Knez Turčinović	2	,4
	Mark Agius	1	,2
	Marko Bergovec	1	,2
	Marko Martinac	3	,6
	Martina Ferić Šlehan	3	,6
	Martina Horvat	1	,2
	Martina Lotar	1	,2

	Martina Markelić	1	,2
	Martina Rojnić Kuzman	1	,2
	Martina Sičić	1	,2
	Martina Šuperba	1	,2
	Mate Mihanović	3	,6
	Melita Čusek	1	,2
	Milan Čapalija	1	,2
	Miranda Novak	1	,2
	Mirela Erić	1	,2
	Mirijana Halužan	1	,2
	Mirjana Kondor Langer	1	,2
	Mirjana Marković-Glamočak	1	,2
	Mirjana Radetić-Paić	1	,2
	Mirna Peco	2	,4
	Miroslav Goreta	2	,4
	Miroslav Herceg	2	,4
	Miroslav Prstačić	1	,2
	Mladen Singer	1	,2
	Monika Mirošević	2	,4
	Nada Blagojević-Damašek	1	,2
	Nada Jagetić	5	1,1
	Nada Vrkić	3	,6
	Nada Vučković	1	,2
	Nadica Buzina	2	,4
	Nataša Jokić- Begić	1	,2
	Nataša Orešković-Krezler	1	,2
	Nataša Tenčić	1	,2
	Neda Grčić	1	,2
	Nedjeljka Ruljančić	1	,2
	Neven Ricijaš	4	,9
	Nikolina Jovanović	1	,2
	Nina Mayer	1	,2
	Nino Mimica	2	,4
	Ninoslava Pećnik	1	,2
	Ognjen Brborović	1	,2
	Oliver Kozumplik	1	,2
	Oliver Mittermayer	2	,4
	Pavo Filaković	1	,2
	Petra Klasić	1	,2
	Radmila Sarić	1	,2
	Radojka Kraljević	1	,2
	Rajko Horvat	1	,2
	Ranka Farkaš	1	,2
	Renata Dobi-Babić	1	,2
	Renata Franc	1	,2
	Renata Glavak Tkalić	3	,6
	Robert Torre	5	1,1
	Romel Krajačić	2	,4
	Ruža Karlović	2	,4
	Ružica Aščić	1	,2
	Sanda Anton	1	,2
	Sandra Kocijan-Lovko	1	,2
	Sanja Katalinić	1	,2
	Sanja Maroević	2	,4
	Sanja Smojver Ažić	1	,2
	Saša Rajić	1	,2

	Silvia Rusac	1	,2
	Slavenka Majski-Cesarec	1	,2
	Slavko Sakoman	1	,2
	Slobodan Mrđenović	1	,2
	Slobodanka Kezić	1	,2
	Snježana Maloić	1	,2
	Snježana Oset	1	,2
	Snježana Šalamon	1	,2
	Sonja Grozić-Živolić	1	,2
	Spomenko Ilić	2	,4
	Srđan Marušić	6	1,3
	Suzana Vlatković	1	,2
	Suzanne Murphy	1	,2
	Svemir Samošćanec	1	,2
	Tajana Ljubin Golub	1	,2
	Tanja Frančišković	1	,2
	Tanja Franćeski	1	,2
	Tanja Jagodić	1	,2
	Tatjana Bakula Vlaisavljević	1	,2
	Tea Musić	1	,2
	Tea Vukušić Rukavina	1	,2
	Tihana Brkljačić	1	,2
	Tija Žarković Palijan	7	1,5
	Tomislav Badel	1	,2
	Tomislav Breitenfeld	4	,9
	Trpimir Glavina	1	,2
	Valentina Kranželić	2	,4
	Valerija Križanić	1	,2
	Valerija Vrbanić	1	,2
	Vanja Branica	1	,2
	Vedran Madžarac	1	,2
	Vedran Mardešić	1	,2
	Vesna Golik-Gruber	7	1,5
	Vesna Hercigonja Novković	1	,2
	Vesna Lecher Švarc	1	,2
	Vesna Pereković	1	,2
	Vivian A. Vukić	3	,6
	Vjekoslav Peitl	2	,4
	Vladimir Gašpar	1	,2
	Vladimira Žakman-Ban	2	,4
	Vlado Jukić	9	1,9
	Vlado Šakić	1	,2
	Vlatko Rumenjak	1	,2
	Vlatko Thaller	3	,6
	Zdenka Kokić Puce	1	,2
	Zoran Čavajda	1	,2
	Zoran Šućur	1	,2
	Zoran Zoričić	12	2,6
	Zvonimir Paštar	2	,4
	Željko Dugac	1	,2
	Željko Majdančić	2	,4
	Željko Milovac	1	,2
	Željko Petković	1	,2
	Ukupno	468	100,0

Prilog 3. Ustanove iz kojih dolaze autori radova

Ustanove	Frekvencija
diplomirana kriminalistica	1
stalna sudska vještakinja za psihologiju	1
studentica, Zagreb	1
Bedfordshire Centre for Mental Health Research in Association with the University of Cambridge, Luton, UK	1
Caritas Zagrebačke nadbiskupije, Kuća Bl.Alojzije Stepinac-Brezovica	1
Centar za prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, Mostar	2
Centar za socijalnu skrb Ivanić grad	1
Centar za socijalnu skrb Rijeka	1
Dječji vrtić "Montessori", Zagreb	1
Dom za odgoj djece i mladeži Dugave	1
Dom za odgoj djece i mladeži u Rijeci	2
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu	35
Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci	2
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu	3
Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku	2
Gimnazija Gospić	1
GONG, Zagreb	1
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zagreb	1
Hrvatska udruga za kriminologiju	1
Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Zagreb	4
Hrvatsko liječničko glazbeno društvo, Hrvatski liječnički zbor, Zagreb	4
Industrijska strojarska škola, Zagreb	2
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb	16
Institut zračne medicine, Zagreb (Aeromedical institute)	2
Klinički bolnički centar "Sestre milosrdnice"	117
Klinički bolnički centar Osijek	12
Klinički bolnički centar Rijeka	4
Klinički bolnički centar Split	1
Klinički bolnički centar Zagreb	7
Klinički centar Vojvodine, Novi Sad	1
Klub liječenih alkoholičara "Izvor",Zagreb	1
Klub liječenih alkoholičara "Kašina-Centar	1
Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci	3
Medicinski fakultet Sveučilišta u Splitu	1
Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu	3
Medicinski fakultet, Univerzitet u Novom Sadu, Srbija	2
Mens Sana-Ordinacija za psihološke tretmane, biofeedback i psihosomatiku, Zagreb	1
Ministarstvo pravosuđa, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav	1
Ministarstvo pravosuđa, Uprava za zatvorski sustav	1
Ministarstvo unutanjih poslova, Policijska uprava Karlovačka, Karlovac	3
Ministarstvo unutanjih poslova, Policijska uprava Zagrebačka, Zagreb	1
Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske	2
Neuropsihijatrijska bolnica "Dr. Ivan Barbot" Popovača	34
Odgojni dom Ivanec	1
Odgojni zavod Turopolje	1
Odjel forenzične psihijatrije, Zatvorska bolnica Zagreb	13
Odjel za nastavničke studije Gospić	1
Odjel za obrazovanje učitelja i odgojitelja, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli	1
Odjel za turizam i komunikacijske znanosti, Sveučilište u Zadru	1
Opća bolnica "Sveti Duh", Zagreb	1
Opća bolnica Dubrovnik	2
Opća bolnica Josip Benčević, Slavonski Brod	1

	Opća bolnica Tomislav Bardek, Koprivnica	1
	Opća bolnica Varaždin	1
	Opća bolnica Virovitica	2
	Ordinacija medicine rada, Varaždin	1
	Policijska akademija, Ministarstvo unutarnjih poslova, Zagreb	3
	Policijska škola "Josip Jović", PA MUP RH	1
	Poliklinika Kocijan/Hercigonja, Zagreb	3
	Poliklinika prometna medicina za oftamologiju, neurologiju, psihijatriju i medicinu rada, Zagreb	8
	Postaja prometne policije Varaždin	2
	PP Senj	1
	Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci	1
	Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu	1
	Privatna psihijatrijska ordinacija, Zagreb	1
	Psihijatrijska ambulanta, Opća bolnica Zabok	1
	Psihijatrijska bolnica "Sveti Ivan", Zagreb	24
	Psihijatrijska bolnica Vrapče, Zagreb	40
	Psihijatrijska bolnica za djecu i mladež, Zagreb	6
	Specijalistička ordinacija opće medicine, Dom zdravlja Osijek	1
	Specijalistička psihijatrijska ordinacija, DZ Zaprešić, Zagreb	1
	Srednja škola "Industrijska strojarska", Zagreb	1
	Stomatološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu	5
	Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu	19
	Sveučilišna klinička bolnica Mostar, BiH	1
	Škola narodnog zdravlja "Andrija Štampar", Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu	6
	Učiteljska akademija u Zagrebu	1
	University of Luton, UK	1
	Uprava kriminalističke policije Ravnateljstva policije Ministarstva unutarnjih poslova, Zagreb	1
	Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb Istarske Županije	1
	Ured pravobraniteljice za djecu	1
	Ured za suzbijanje zlouporabe droga, Vlada Republike Hrvatske,	6
	Ustanova hitne medicinske pomoći Split	3
	Visoka policijska škola Ministarstva unutarnjih poslova, Zagreb	8
	Visoka poslovna škola Libertas, Zagreb	1
	Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske	1
	Zatvoru u Požegi	1
	Zavod za javno zdravstvo Grada Zagreba	4
	Zdravstveni centar Željezničar, Zagreb	1
	Županijski sud u Zagrebu	2
	Ukupno	468

Prilog 4. Popis ključnih riječi

Ključne riječi	Frekvencija	Postotak (%)
"Martin Kačur" Ivana Cankara	1	,2
abnormalnost	1	,2
adolescencija	1	,2
adolescenti	10	1,8
agresivno ponašanje	1	,2
agresivnost	2	,4
AIDS	1	,2
aktivni konzumenti	1	,2
aktivnosti	1	,2
aktualno mentalno zdravlje	1	,2
akutna intoksikacija alkoholom	1	,2
alkohol	7	1,3
alkohol u krvi	1	,2
alkoholičar	1	,2
alkoholizam	20	3,6
alkoholizam i druge ovisnosti	1	,2
alkoholizam u žena	1	,2
alkoholiziranost vozača	1	,2
alkoholna apstinencija	1	,2
alternativne sankcije	1	,2
analiza medijskog diskursa	1	,2
analiza sadržaja	1	,2
analiza slučaja	1	,2
anksiozna osjetljivost	1	,2
apstinencija	3	,5
art terapija	1	,2
atribucije	1	,2
AUDIT	1	,2
autentična teorija socijalnog rada	1	,2
bakar	1	,2
betablokatori	1	,2
biblioterapija	1	,2
bijeg s mjesta prometne nesreće	1	,2
bio-psiho-socijalni model	1	,2
bivši konzumenti	1	,2
bolesti u svezi s radom	1	,2
bruksizam	1	,2
centar za socijalnu skrb	1	,2
Centar za žene Adela	1	,2
cerebelarna degeneracija	1	,2
cigarete	1	,2
cink	1	,2
ciroza jetra	1	,2
civilno društvo	1	,2
časopis "Socijalna psihijatrija"	1	,2
čimbenici rizika	1	,2
članci	1	,2
delinkvencija	1	,2
delinkvent	1	,2
delinkventno ponašanje	2	,4
depresija	5	,9
depresivi	1	,2
dijete	1	,2

	dimenzije osobnosti	1	,2
	disanje	1	,2
	discipliniranje	1	,2
	djeca i mladi	1	,2
	djeca i mladi u riziku	1	,2
	dječja prava	1	,2
	djelotvornost i kvaliteta stručne pomoći roditeljima	1	,2
	dnevna bolnica	1	,2
	dobrobit	1	,2
	dopamin	1	,2
	duhan	1	,2
	duševne smetnje	1	,2
	ego	1	,2
	eksternalizirani poremećaji u ponašanju	1	,2
	emocije	1	,2
	emocionalni odnos s ocem	1	,2
	emocionalno zlostavljanje	1	,2
	epidemiologija	1	,2
	etanol u krvi	1	,2
	etiologija	2	,4
	Europa	1	,2
	farmakoterapija	1	,2
	farmakoterapija ovisnosti	1	,2
	forenzička psihijatrija	2	,4
	GABA	1	,2
	glazbena terapija	1	,2
	glazbeni izvođači	1	,2
	glazbeno stvaralaštvo	1	,2
	glutamat	1	,2
	grad Pula	1	,2
	građani	1	,2
	grupe moderation menagment	1	,2
	grupe samopomoći i uzajamne pomoći	1	,2
	grupna terapija	1	,2
	halucinogeni	1	,2
	hospitalizacija	1	,2
	Hrvatska	7	1,3
	hrvatska psihijatrija	1	,2
	hrvatska psihijatrijska periodika	1	,2
	identitet vozača	1	,2
	impulzivnost	1	,2
	indicirana prevencija	1	,2
	infanticid	1	,2
	institucionalni tretman	1	,2
	interakcija psihoterapijskih i farmakoterapijskih tretmana	1	,2
	interpersonalna orijentacija	1	,2
	Ionizirani magnezij	1	,2
	ionski magnezij	1	,2
	iskustvo	1	,2
	izvori profesionalnog stresa	1	,2
	javno zdravstvo	1	,2
	jednojajčane blizanke	1	,2
	karcinom dojke	1	,2
	kazna	1	,2
	kaznena djela	1	,2
	kazneno djelo	2	,4

	kemijske supstance	1	,2
	KLA	1	,2
	klaster analiza	1	,2
	klub liječenih alkoholičara	1	,2
	klubovi liječenih alkoholičara	2	,4
	ključni ljudi	1	,2
	kognitivno-bihevioralne tehnike	1	,2
	koherentnost	1	,2
	komorbiditet	2	,4
	komorbiditetne dijagnoze u zatvorskoj bolnici	1	,2
	komplikacije u trudnoći	1	,2
	kompulzivno kockanje	1	,2
	komunikacija	1	,2
	konzumacija alkohola i marihuane	1	,2
	korelacija	1	,2
	kožna stigma	1	,2
	kreativni izričaj	1	,2
	kreativnost	1	,2
	kriminalističko istraživanje	1	,2
	kriminalni čin	2	,4
	kriminološka obilježja	1	,2
	kronični alkoholizam	1	,2
	ksenobiotici	1	,2
	kvalitativna analiza	2	,4
	kvaliteta življenja	1	,2
	kvantitativno istraživanje i fokus grupe	1	,2
	liječeni alkoholičari	1	,2
	liječenje	1	,2
	liječenje i rehabilitacija ovisnika	1	,2
	lokalna zajednica	1	,2
	lokus kontrole uzimanja alkohola	1	,2
	magnetna rezonancija	1	,2
	magnezij	2	,4
	maloljetnički zatvor	1	,2
	maloljetnik	1	,2
	maloljtnička delinkvencija	1	,2
	manipulacija djecom	1	,2
	marihuana	1	,2
	medijacijski utjecaj	1	,2
	mediji	2	,4
	medijska prezentacija kriminaliteta	1	,2
	medijski sugovornici	1	,2
	međusobna komunikacija	1	,2
	međusobni odnosi	1	,2
	mehanizmi suočavanja	1	,2
	mentalna bolest	1	,2
	mentalni poremećaj	1	,2
	metabolički sindrom	1	,2
	michiganska udlaga	1	,2
	mjere podrške roditeljima	1	,2
	mladež	1	,2
	mladi	6	1,1
	mladi vozači	1	,2
	mobing	1	,2
	model organizacije liječenja	1	,2
	motiv za suicid	1	,2

	motivacija	1	,2
	motivacija za konzumiranje sredstava ovisnosti	1	,2
	motivi za pijenje alkoholnih pića	1	,2
	motivi za uporabu sredstava ovisnosti	1	,2
	mozak	1	,2
	N-acetil-beta-D-glukozaminidaza	1	,2
	nadzor nad izvršavanjem socijalne skrbi	1	,2
	napuštanje mjesta događaja prometne nesreće	1	,2
	nasilna smrt	1	,2
	nasilničko ponašanje	1	,2
	nasilje	1	,2
	nasilje u obitelji	1	,2
	nekonzumenti	1	,2
	nelinearna dinamika	1	,2
	nepsihijatri kao forenzično psihijatrijski vještaci	1	,2
	nestručnjaci kao frenzični psihijatri	1	,2
	neurotransmisija	1	,2
	neurotransmitori	1	,2
	nezaposleni mladi	1	,2
	nikotin	1	,2
	obdukcija	1	,2
	obilježja maloljetnika	1	,2
	obitelj	8	1,4
	obiteljska delinkvencija	1	,2
	obiteljski hereditet	1	,2
	obiteljski kontekstualni čimbenici	1	,2
	obiteljski odnosi	1	,2
	obiteljski pristup liječenju	1	,2
	obiteljsko liječenje	1	,2
	obiteljsko nasljeđe	1	,2
	obrazovne potrebe voditelja mjere stručna pomoć roditeljima	1	,2
	očevi	1	,2
	odgojne mjere	1	,2
	odgojne ustanove	1	,2
	oligoelementi	1	,2
	opažanje u prirodnim uvjetima	1	,2
	opća populacija	1	,2
	oralna higijena	1	,2
	oralna sluznica	1	,2
	oralno zdravlje	1	,2
	osoba s psihičkim poremećajem počinitelj protupravnih djela	1	,2
	osobe s duševnim smetnjama	2	,4
	otpornost	1	,2
	ovisnici o alkoholu	2	,4
	ovisnici o drogama	1	,2
	ovisničko ponašanje	1	,2
	ovisnost	4	,7
	ovisnost o alkoholu	19	3,4
	ovisnost o drogama	2	,4
	ovisnost o kockanju	1	,2
	ovisnost o psihoaktivnim tvarima	1	,2
	ovisnosti	3	,5
	pantomima	1	,2
	patološko kockanje	2	,4
	percepcija rizika	1	,2

	percepcija rizika i potreba	1	,2
	percepcija stručnjaka	1	,2
	pijenje	1	,2
	pijenje alkohola	2	,4
	pijenje alkoholnih pića	1	,2
	pijenje na radnom mjestu	1	,2
	piromanija	1	,2
	plazmatski laktati	1	,2
	počinitelj kaznenog djela	1	,2
	podgrupe	1	,2
	podložnost vršnjačkom pritisku	1	,2
	podmetanje požara	1	,2
	pojavnost	1	,2
	pojavnost pijenja i pekomjernog pijenja u žena	1	,2
	pokušaj suicida	1	,2
	policija	1	,2
	policijski službenik	1	,2
	policijski stres	1	,2
	policy opcije	1	,2
	politika	1	,2
	poremećaj ličnosti	1	,2
	poremećaj ponašanja	1	,2
	poremećaji osobnosti	1	,2
	poremećaji u ponašanju	1	,2
	posledice stresa	1	,2
	poslovno odijevanje	1	,2
	poslovno ponašanje	1	,2
	posttraumatske smetnje	1	,2
	posttraumatski stresni poremećaj	1	,2
	poteškoće provođenja stručne pomoći roditeljima	1	,2
	potrebe	1	,2
	prava djeteta	1	,2
	pravna zaštita	1	,2
	pravobraniteljica za djecu	1	,2
	presuda	1	,2
	pretilost	1	,2
	prevalencija	2	,4
	prevencija	5	,9
	prevencija i intervencija	1	,2
	prevencija i terapija	1	,2
	prevencija rizičnih ponašanja	1	,2
	prevencija zlouporabe sredstava ovisnosti	1	,2
	preventivne strategije	1	,2
	prijavljeni događaji nasilja nad djecom	1	,2
	prijevara osiguranja	1	,2
	primarna, sekundarna i tercijarna prevencija	1	,2
	prisilno liječenje	1	,2
	privrženost školi	1	,2
	problemski pilci	1	,2
	procjena potreba	1	,2
	procjena zajednice	1	,2
	profil počinitelja	1	,2
	programi liječenja	1	,2
	programi pomoći uposlenicima s problemom pijenja	1	,2
	projekti	1	,2
	promet	1	,2

	prometna nesreća	1	,2
	prometne nesreće	1	,2
	prometni kriminalitet	1	,2
	prometni prekršaji	1	,2
	prva psihotična epizoda	1	,2
	psihički poremećaji	1	,2
	psihijatrija	1	,2
	psihijatrijska obilježja adolescenta	1	,2
	psihijatrijski bolesnik	1	,2
	psihijatrijsko vještačenje	1	,2
	psihijatrijsko-pravni aspekt	1	,2
	psihoaktivne tvari	2	,4
	psihodinamska grupna psihoterapija	1	,2
	psihofarmakoterapija	1	,2
	psihološka čvrstoća	1	,2
	psihoorganski sindrom	1	,2
	psihosocijalni pristup	1	,2
	psihosocijalno zdravlje	1	,2
	psihoterapija ovisnosti	1	,2
	psihoze	1	,2
	PTSP	1	,2
	pušenje	5	,9
	quetiapin	1	,2
	rad za opće dobro na slobodi	1	,2
	radna sposobnost	1	,2
	rane intervencije	1	,2
	rat	1	,2
	razina rizika	1	,2
	razlike između žena i muškaraca ovisnika	1	,2
	razlike u percepciji mladih i njihovih roditelja	1	,2
	razvod braka	1	,2
	razvojno-psihološka	1	,2
	rehabilitacija ovisnika o alkoholu	1	,2
	rekreativni postupak	1	,2
	respiratorne infekcije	1	,2
	retencija	1	,2
	riskantno ponašanje	1	,2
	rizici	2	,4
	rizična ponašanja	4	,7
	rizični čimbenici	2	,4
	rizični i zaštitni čimbenici	4	,7
	rizično i delinkventno ponašanje	1	,2
	rizik	1	,2
	roditelji	2	,4
	roditeljske odgojne metode	1	,2
	roditeljstvo	1	,2
	rosacea	1	,2
	samodestruktivnost	1	,2
	samootrovanje	1	,2
	samoozljeđivanje	1	,2
	samopoštovanje	4	,7
	savjetovanje	1	,2
	selekcija pacijenata	1	,2
	separacijska anksioznost	1	,2
	serijska ubojstva	1	,2
	serotonin	1	,2

	serumski lipidi	1	,2
	serumski lipoproteini	1	,2
	shizofrenija	1	,2
	sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja	3	,5
	sigurnosne mjere	1	,2
	sindrom sagorijavanja	1	,2
	Sisačko-moslavačka županija	1	,2
	složeni disipativni sustavi	1	,2
	smanjena ubrojivost	1	,2
	smanjenje štete	1	,2
	snage	1	,2
	socijalna dezintegracija	1	,2
	socijalna obilježja adolescenta	1	,2
	socijalna podrška	1	,2
	socijalna uključenost/isključenost	1	,2
	socijalni rad	1	,2
	socijalni rad u psihijatriji	1	,2
	socijalno-zaštitne i obiteljsko-pravne intervencije	1	,2
	socio-demgrafske karakteristike	1	,2
	socio-demografske varijable	1	,2
	sociokibernetika	1	,2
	specifičnosti prekomjernog pijenja u žena	1	,2
	specifičnosti s obzirom na spol	1	,2
	specifičnosti tretmana žena ovisnih o alkoholu	1	,2
	Split	1	,2
	sportsko klađenje	1	,2
	sreća	1	,2
	srednjoškolci	1	,2
	sredstva ovisnosti	2	,4
	stavovi	1	,2
	stigma	2	,4
	stigma prekomjernog pijenja u žena	1	,2
	stimulansi	1	,2
	strah od kriminala	1	,2
	strategije samopomoći	1	,2
	strategije življenja	1	,2
	stres	1	,2
	stručni časopis	1	,2
	stručni djelatnici	1	,2
	student	1	,2
	sudska medicina	1	,2
	suicid	1	,2
	suicidnost	1	,2
	sustav evidentiranja i praćenja nasilja nad djecom	1	,2
	suzbijanje zlouporabe alkohola	1	,2
	sveučilište	1	,2
	školski preventivni program	1	,2
	školski uspjeh	1	,2
	tematska analiza priloga	1	,2
	teorija kaosa i kompleksnosti	1	,2
	teorija prisile	1	,2
	terapijski uspjeh	1	,2
	tim za brak i obitelj	1	,2
	tipologija medijske prezentacije kriminala	1	,2
	tjelesne ozljede	1	,2
	traumatizacija	1	,2

	traženje uzbđenja	1	,2
	trening devijantnosti	1	,2
	tretman	1	,2
	trudnoća	1	,2
	ubrojivost	1	,2
	udomitelji	1	,2
	udomiteljstvo	1	,2
	udruga	1	,2
	ukupni magnezij	2	,4
	umjereno pijenje	1	,2
	uporaba psihoaktivnih sredstava	1	,2
	uporaba sredstava ovisnosti	1	,2
	urbana populacija	1	,2
	uvjetna osuda sa zaštitnim nadzorom	1	,2
	vještačenje	1	,2
	vozači	1	,2
	vožnja pod utjecajem alkohola	1	,2
	vremenski trendovi	1	,2
	vršnjačko nasilje i zlostavljanje	1	,2
	YLS/CMI	2	,4
	zajednica	1	,2
	zajednice koje brinu	1	,2
	Zakon o zaštiti na radu	1	,2
	zakonodavne aktivnosti	1	,2
	zakonski propisi	1	,2
	zanemarivanje djece	1	,2
	zapuštanje	1	,2
	zatvorski sustav	1	,2
	zdravstveni problemi	1	,2
	zlostavljanje	1	,2
	zlostavljanje djece	2	,4
	zlouporaba	1	,2
	zlouporaba droga	1	,2
	zlouporaba psihoaktivnih sredstava	1	,2
	zubi	1	,2
	željezo	1	,2
	žene	1	,2
	žudnja	1	,2
	Ukupno	552	100,0

Prilog 5. Metoda znanstvenog istraživanja

Metoda znanstvenog istraživanja	Frekvencija	Postotak (%)
Analiza sadržaja	16	15,7
Analiza sadržaja i analiza medijskog diskursa	1	1,0
Analiza sadržaja i deskriptivna statistika	1	1,0
Analiza sadržaja, tematska analiza i kvalitativna analiza	1	1,0
Deskriptivna statistika	12	11,8
Deskriptivna statistika i korelacijska metoda	3	2,9
Deskriptivna statistika i komparativna i korelacijska metoda	4	3,9
Deskriptivna statistika i komparativna metoda	6	5,9
Klaster analiza za kvalitativna obilježja, kolelacijska i komparativna metoda te deskriptivna statistika	1	1,0
Komparativna metoda	30	29,4
Korelacijska i komparativna metoda	11	10,8
Korelacijska metoda	12	11,8
Kvalitativna analiza	3	2,9
Kvalitativna analiza i komparativna i korelacijska metoda	1	1,0
Ukupno	102	100,0

Prilog 6. Istraživačka pitanja

Istraživačka pitanja	Frekvencija
1. Ispitati doprinose li obiteljski kontekstualni čimbenici (obrazovanje roditelja, percipirane materijalne prilike obitelji, učestalost pijenja alkohola roditelja i veličina obitelji) značajno objašnjenju rizičnog i delinkventnog ponašanja djeteta. 2. Ispitati posreduju li tri roditeljske odgojne metode (emocionalna toplina, odbijanje i prezaštićivanje) u odnosu između obiteljskih kontekstualnih čimbenika (obrazovanje roditelja, percipirane materijalne prilike obitelji, učestalost pijenja alkohola roditelja i veličina obitelji) i rizičnog i delinkventnog ponašanja djeteta	1
1. Ispitati postoje li razlike između muškaraca ovisnika i žena ovisnica s obzirom na socio-demografska, razvojna i interakcijska obilježja njihovih obitelji te sociopatološke pojave u obitelji i druge rizične čimbenike u obiteljskom okruženju. 2. Ispitati postoje li razlike između muških i ženskih ovisnika s obzirom na neka psihosocijalna obilježja razvoja kao što su školski uspjeh u osnovnoj školi i srednjoj školi, bježanje od kuće, kaznena djela i prekršaji u osnovnoj školi, tretman psihologa, tretman Centra za socijalnu skrb, razmišljanje o suicidu, pokušaj suicida, raniji psihički poremećaji i dob prvog konzumiranja droge.	1
1. Ispitati razlike na svim varijablama istraživanja s obzirom na sociodemografska obilježja 2. Utvrditi povezanost sociodemografskih obilježja ispitanika i vremensko-sadržajne dimenzije uporabe medija s internalnom te eksternalnom rizičnom dimenzijom, te rizično-zaštitnom dimenzijom ponašanja 3. Utvrditi prediktore rizičnih ponašanja adolescenata vezane za vremensko-sadržajnu dimenziju izloženosti adolescenata medijima	1
1. Ispitati učestalost neposrednog uključivanja djeteta u postupak posredovanja prilikom razvoda braka. 2. Utvrditi kako stručnjaci u timu za brak i obitelj tumače zakonske odredbe vezane uz pravo djeteta na izražavanje svog mišljenja unutar postupka razvoda braka roditelja. 3. Utvrditi kriterije i zapreke uključivanja djeteta u postupak odlučivanja o tome s kojim će roditeljem nastaviti živjeti. 4. Utvrditi kako stručnjaci u timu za brak i obitelj tumače pojam »najboljeg interesa djeteta» te kojim se kriterijima rukovode prilikom njegovog određivanja. 5. Utvrditi prepreke i mogućnosti unapređenja prakse zaštite najboljeg interesa djeteta u postupcima razvoda braka roditelja, kako ih vide stručnjaci na temelju iskustava rada u struci.	1
1. Istražiti postoji li razlika u učestalosti pokušaja suicida s obzirom na 2002. i 2003. te 2007. i 2008. godinu? 2. Ispitati razlike u učestalosti pokušaja suicida i obzirom na sljedeća obilježja: glavna otpusna dijagnoza, spol, dob i način pokušaja suicida pacijenata koji su hospitalizirani zbog pokušaja suicida u Psihijatrijsku bolnicu Vrapče u razdoblju 2007. i 2008. godine?	1
1. Koja su profesionalna obilježja stručnjaka koji rade u klubovima liječenih alkoholičara u kojima se primijenjuje savjetovanje? 2. Koje su specifičnosti savjetovanja kao oblika pomoći koje se primijenjuje u klubovima liječenih alkoholičara? Koje se teme (područja rada) obrađuju u klubovima liječenih alkoholičara tijekom savjetovanja? 4. Koja je praktična učinkovitost savjetovanja kao metode pomoći u klubovima liječenih alkoholičara?	1
1. Koji su čimbenici doveli do odluke da se počnu baviti pružanjem udomiteljske skrbi? 2. Kako udomitelji doživljavaju iskustvo pružanja udomiteljske skrbi? 3. Koje su preporuke udomitelja za unaprjeđenje kvalitete udomiteljske skrbi?	1
1. Postoji li povezanost između podložnosti vršnjačkom pritisku u području rizičnih ponašanja sa samopoštovanjem i interpersonalnom orijentacijom adolescenata? 2. Postoji li interakcijski efekt samopoštovanja i dimenzija interpersonalne orijentacije na podložnost vršnjačkom pritisku?	1
1. Postoji li značajna razlika u samopoštovanju ispitanika u početnoj fazi liječenja (pacijenti Dnevne bolnice) i u kasnijoj fazi poravka od alkoholizma (ispitanici iz KLA)? 2. Postoji li u kasnijoj fazi oporavka od alkoholizma značajna povezanost između sampoštovanja i dužine apstinencije?	1
1. Pripisuju li mladi svoje delinkventno ponašanje više internalnim ili eksternalnim čimbenicima? 2. Pripisuju li mladi svoje delinkventno ponašanje više stabilnim ili nestabilnim čimbenicima? 3. Pripisuju li visoko rizični maloljetnici svoje delinkventno ponašanje većem broju čimbenika od nisko rizičnih maloljetnika?	1
Koji čimbenici utječu na tijek procesa prilagodbe izdržavanju kazne zatvora?	1
Ne navode se	83
Postoje li statistički značajne razlike u varijablama obiteljske strukture, socio-ekonomskog statuta i sociopatoloških pojava u obitelji s obzirom na to jesu li odnosi u obitelji poremećeni i kako ili nisu?	1
Postoji li strateški i zakonodavni okvir koji definira pojedinu politiku o psihoaktivnim tvarima (duhan, alkohol, droga) i ovisničkom ponašanju (kocka)? Postoje li koordinativni mehanizmi koji osiguravaju implementaciju pojedine politike o psihoaktivnim tvarima, odnosno ovisničkom ponašanju? Postoji li sustav praćenja provedbe pojedinih politika o psihoaktivnim tvarima i ovisničkom ponašanju? Postoji li usklađenost politika o pojedinim psihoaktivnim tvarima i ovisničkom ponašanju? Koje su mogućnosti unaprjeđenja postojećeg stanja u smislu učinkovitje i ekonomičnije provedbe pojedinih projekata?	1

	U kojim se situacijama prilikom forenzično-psihijatrijske procjene, a uvažavajući razvojno-psihološka, psihosocijalna i krimiološka obilježja počinitelja kaznenih djela, mjera sigurnosti preporučuje, a u kojima ne, kod smanjeno ubrojivih počinitelja kaznenih djela)nije navedeno kao istraživačko pitanje	1
	Utvrditi i opisati: obilježja snaga muških i ženskih ispitanika u područjima: obitelj/roditeljstvo, školovanje/zaposlenje, odnosi s vršnjacima, zlouporaba sredstava ovisnosti, slobodno vrijeme/rekreacija, ličnost/ponašanje, stavovi/orijentacija; razlike između ispitanika i ispitanica s obzirom na količinu i područja pojavljivanja snaga, obrasce povezanosti snaga ispitanika i ispitanica s područjima rizičnosti. (u radu se ovo navodi kao specifični ciljevi rada)	1
	Utvrditi kako je medijski portretiran zločin kojeg je počinio I.K. te prepoznaju li mediji problem straha od kriminala koji se javlja kao posljedica zločina, što je prema medijima uzrok ovog zločina te definirati stav medija prema ulozi policije. Koje osobe i s kakvim profesionalnim kompetencijama dobivaju medijski prostor u tumačenju ovog konkretnog slučaja te postoji li pravilnost u medijskoj prezentaciji na temelju koje se može izraditi tipologija izvještavanja o zločinu. Utvrditi jesu li, uz medijsku prezentaciju zločina, prikazani i neki drugi vezani problemi te koji.	1
	Utvrditi postoji li razlika u prisutnosti obiteljskih rizičnih čimbenika kod nekonzumenata i učestalih konzumenata alkohola, marihuane, ecstasy-a, inhalanata i LSD-a. Utvrditi postoji li razlika u prisutnosti obiteljskih zaštitnih čimbenika kod nekonzumenata i učestalih konzumenata alkohola, marihuane, ecstasy-a, inhalanata i LSD-a.	1
	Utvrditi povezanost rizika (broja velikih životnih događaja/stresora i broja svakodnevnih stresora) i zaštitnih mehanizama (individualni, obiteljski, okolinski) s razinom sreće te istražiti doprinos rizika i zaštitnih mehanizama u objašnjenju sreće	1
	Utvrđivanje postojanja razlika između počinitelja s obzirom na alkoholizam počinitelja	1
	Ukupno	102

Prilog 7. Hipoteze istraživanja

Istraživačke hipoteze	Frekvencija
H: Alkoholičari počinitelji krvnih delikata imaju slabiji ego i pokazuju više neprijateljskih, depresivnih i anksioznih osobina ličnosti.	1
H: Alkoholičari počinitelji krvnih delikata pokazuju više neprijateljskih, depresivnih i anksioznih osobina ličnosti.	1
H: Disfunkcija neurona koja je u ovisnika o alkoholu uzrokovana cerebelarnom degeneracijom će promijenti disanje u mirovanju.	1
H: Izloženost traumatskim događajima negativno utječe na mentalno zdravlje pogođenih osoba, a to tim više što je ta izloženost veća.	1
H: Izraženija anksiozna osjetljivost može pojačati motivaciju za konzumiranjem sredstava ovisnosti s ciljem ublažavanja neugodnih stanja izazvanih anksioznošću.	1
H: Maloljetni delinkventi sankcionirani prije i poslije rata statistički se značajno razlikuju s obzirom na kvalitetu odnosa u njihovim obiteljima i socijalno patološka ponašanja odraslih članova obitelji, a te razlike će biti na štetu poslijeratnog naraštaja mladih počinitelja kaznenih djela.	1
H: Obitelji s poremećenim odnosima, posebno u obliku svađa i fizičkih razračunavanja, imaju značajno nepovoljniju obiteljsku strukturu, socio-ekonomski status te više socijalnopatoloških pojava.	1
H: Očekuje se negativna povezanost podložnosti vršnjačkom pritisku sa samopoštovanjem i mizantropskom orijentacijom te pozitivna povezanost podložnosti vršnjačkom pritisku i filantropske orijentacije. H1: Očekuje se značajan interakcijski efekt samopoštovanja i filantropske orijentacije na podložnost vršnjačkom pritisku. Pri tom očekujemo da će kod adolescenata s nižim samopoštovanjem porast u filantropskoj orijentaciji biti praćen porastom u podložnosti, dok kod adolescenata s višim samopoštovanjem promjena u filantropskoj orijentaciji neće imati efekta na podložnost vršnjačkom pritisku. H2: Pretpostavlja se kako će interakcija samopoštovanja i mizantropske orijentacije na podložnost vršnjačkom pritisku biti statistički značajna. Očekuje sa da kod adolescenata s višim samopoštovanjem promjena u mizantropskoj orijentaciji nema efekt na podložnost vršnjačkom pritisku, dok će kod adolescenata s nižim samopoštovanjem porast u mizantropskoj orijentaciji biti praćen padom u podložnosti vršnjačkom pritisku.	1
H: Početna hipoteza istraživanja polazi od činjenice da je stopa svih suicida u Mediteranskom dijelu zemlje nekoliko puta niža od stope u kontinentalnom dijelu, te bi, kao posljedica toga, stopa suicida počinjenih zbog ovisnosti o alkoholu i akutne alkoholne intoksikacije trebala pratiti, uz mala odstupanja, regionalnu raspodjelu ukupne stope suicida.	1
H: Postoje specifičnosti penološkoga tretmana ženske zatvoreničke populacije u odnosu na mušku, a koje se manifestiraju na razne načine.	1
H: Postoje statistički značajne razlike između uzorka ispitanika grada Pule i uzorka ispitanika Republike Hrvatske (bez grada Pule) u pojedinim područjima rizika/potreba.	1
H: Povećala se učestalost neurotskih poremećaja kod pacijenata psihijatrijske bolnice „Sveti Ivan“ u 2001. godini u odnosu na 1995. godinu	1
H: Pretpostavlja se da kod ovisnika o alkoholu postoji hipomagnezemija, koja je značajnije izražena u uzorku limfocita nego u serumu, te da se razina koncentracije magnezija vraća u referentne vrijednosti nakon uspostavljanja apstinencije.	1
H: Pretpostavlja se da postoji pozitivna povezanost između pušenja i pijenja roditelja hrvatskih srednjoškolaca i pojavnosti opasnog/štetnog pušenja, pijenja ili čak ovisnosti o alkoholu kod srednjoškolaca.	1
H: Prisutnost rizičnih čimbenika za tjelesne bolesti (pozitivan obiteljski hereditet, pušenje, uporaba sredstava ovisnosti i pretilost), životna dob i duljina trajanja bolesti utječu na veću pojavnost metaboličkog sindroma u bolesnika	1
H: Steći će se uvid u specifičnosti procijenjenih snaga muških i ženskih ispitanika. H1: Ispitanici muškog spola imat će više procijenjenih snaga općenito, kao i u svim procjenjivanim područjima od ispitanica ženskog spola. H2: Očekuje se negativna povezanost između snaga i područja rizičnosti za oba spola.	1
H1: Broj velikih životnih događaja/stresora i broj svakodnevnih stresora bit će značajno negativno povezani s razinom sreće. H2: Svi zaštitni mehanizmi (individualnu resursi, brižni odnosi s obitelji, brižni odnosi s odgajateljima te brižni odnosi s prijateljima) bit će značajno pozitivno povezani s razinom sreće. H3: Objašnjenju razine sreće značajno će doprinositi varijable broja svakodnevnih stresora, brižni odnosi s prijateljima i individualni resursi.	1

	H1: Kvaliteta života negativno je povezana s konzumacijom cigareta nakon kontroliranja utjecaja razlika u konzumaciji alkohola, spola, dobi i mjesečnih prihoda. H2: Postoje značajne razlike u kvaliteti života između grupa ispitanika s različitom frekvencijom konzumacije alkohola, nakon kontroliranja utjecaja spola, dobi i mjesečnih prihoda. Očekuje se da će veza između frekvencije konzumiranja alkohola i kvalitette života biti nelinearna. Osobe koje piju prigodno (2-4 puta mjesečno) imat će najvišu kvalitetu života, i njihova kvaliteta života bit će viša od kvalitete života osoba koje piju rijetko ili nikada ne piju, a osobe koje piju često (4 ili više puta tjedno) imat će najnižu kvalitetu života. H3: Motivi za konzumaciju alkohola utječu na odnos između frekvencije konzumiranja alkohola i kvalitete života. Očekuje se da će motivi podizanja raspoloženja i socijalni motivi biti pozitivno povezani s kvalitetom života, dok će motivi konformizma i suočavanja za konzumaciju alkohola biti negativno povezani s kvalitetom života. Očekuje se da će osobe koje piju često s ciljem suočavanja i konformiranja imati nižu kvalitetu života od onih koji rijetko piju iz tih razloga.	1
	H1: Mjera sigurnosti češće će se vezati uz ispitanike koji su odrastali u lošim obiteljskim uvjetima, u obiteljskoj klimi lišenoj ljubavi i empatije uz roditelje i srodnike u kojih je bila zastupljenija ovisnost o alkoholu. H2: Mjera sigurnosti češće će se preporučivati ispitanicima koji su bili u ranijem tretmanu i u kojih su ranije provođene mjere sigurnosti. H3: Konfiktna situacija vezana za kazneno djelo doprinjela je redukciji ubrojivosti, ali nije utjecala na preporuku za sigurnosnu mjeru	1
	H1: Mladi s izrečenom odgojnom mjerom razlikuju se od mladih upućenih u tretman temeljem socijalno-zaštitnih intervencija ili obiteljsko-pravnih mjera obzirom na razinu rizičnosti na način da su mladi s izrečenom odgojnom mjerom procijenjeni na višoj razini rizika. H2: Mladi s izrečenom odgojnom mjerom imaju višu procjenu rizika na sljedećim područjima: ranija i sadašnja kaznena djela, odnosi s vršnjacima, zlouporaba sredstava ovisnosti, ličnost i stavovi u odnosu na mlade koji su upućeni u tretman temeljem socijalno-zaštitne ili obiteljsko-pravne mjere	1
	H1: Mladi više pripisuju svoje delinkventno ponašanje područjima koja pripadaju eksternalnoj domeni (nekim vanjskim čimbenicima). H2: Mladi više pripisuju svoje delinkventno ponašanje nestabilnim čimbenicima (onima koji nisu stalni i stabilni u vremenu). H3: Visoko rizični maloljetni delinkventi pripisuju svoje delinkventno ponašanje većem broju čimbenika od nisko rizičnih delinkvenata.	1
	H1: Očekuju se razlike na mjerama sociodemografskih obilježja s obzirom na vremensko-sadržajnu dimenziju uporabe i izloženosti adolescenata medijima, te internalno-eksternalnu i rizično-zaštitnu dimenziju ponašanja. H2: Očekuje se prediktivna povezanost sociodemografskih obilježja ispitanika s vremensko-sadržajnom dimenzijom uporabe medija i internalnom, eksternalnom, rizično-zaštitnom dimenzijom ponašanja. H3: Očekuje se prediktivna povezanost internalno-eksternalne dimenzije rizičnih ponašanja i rizično-zaštitne dimenzije s vremensko-sadržajnom dimenzijom medija	1
	H1: Postoje razlike u manifestiranju rizičnih ponašanja mladih s obzirom na spol, na način da se dječaci češće upuštaju u rizična ponašanja u odnosu na djevojke. H2: Postoje razlike u manifestiranju rizičnih ponašanja mladih s obzirom na razred koji ispitanici pohađaju, na način da učenici viših razreda srednje škole manifestiraju više rizičnih ponašanja. H3: Postoje razlike u percipiranoj vjerojatnosti disciplininiranja za rizična ponašanja mladih od strane roditelja s obzirom na spol, na način da djevojke percipiraju vjerojatnost za disciplininiranjem većom u odnosu na dječake. H4: Postoje razlike u percipiranoj vjerojatnosti disciplininiranja za rizična ponašanja mladih od strane roditelja s obzirom na razred koji mladi pohađaju, na način da učenici prvog razreda procjenjuju vjerojatnost za disciplininiranjem većom od učenika četvrtih razreda.	1
	H1: Postoje razlike u obitelji muških i ženskih ovisnika s obzirom na socio-demografska, razvojna i interakcijska obilježja njihovih obitelji. H2: Rizični psihosocijalni i obiteljski uvjeti kod žena ovisnica o drogama ekstremnije su izraženi nego kod muških ovisnika. H3: Postoje razlike između muških i ženskih ovisnika s obziroma na neka obilježja njihova psihosocijalnog razvoja.	1
	H1: Postoji povezanost između pojave ovisnosti o drogama u kasnijim fazama razvoja i postojanja nekih rizičnih obilježja psihosocijalnog razvoja i rizičnih obiteljskih čimbenika kao što su: separacije od roditelja u ranoj dobi (do 7. godine života), rastava ili smrt jednog od roditelja, konfliktni odnosi među roditeljima, socio-patološke pojave u obitelji; alkoholizam i ovisnost roditelja, zlostavljanje, nasilje i kriminalitet u obitelji, nedostatak roditeljske podrške i roditeljskog nadzora, nedostatak emocionalne bliskosti s roditeljima i neadekvatna komunikacija između roditelja i djece, doživljaj psihičke traume i stresnih životnih događaja, poremećaji ponašanja, loš školski uspjeh i premorbidne psihičke teškoće. H2: Postoje određene podskupine unutar skupine ovisnika koje se razlikuju s obzirom na obilježja obitelji, obilježja psihosocijalnog razvoja i prisutnost rizičnih obiteljskih čimbenika od najranijeg djetinjstva do adolescencije. H3: Obiteljski rizični čimbenici kod pojedinih skupina ovisnika nisu imali najznačajniji utjecaj na pojavu njihove ovisnosti.	1
	H1: Pretpostavka je da će obiteljski kontekstualni čimbenici značajno doprinjeti objašnjenju rizičnog i delinkventnog ponašanja djeteta, na način da će niže obrazovanje roditelja, lošije materijalne prilike i češće konzumiranje alkohola od strane roditelja značajno doprinjeti izraženijem iskazivanju rizičnog i delinkventnog ponašanja. H2: Pretpostavka je da će se tri roditeljske odgojne metode pokazati značajnim medijatorima u odnosu između obiteljskih kontekstualnih i rizičnog i delinkventnog ponašanja.	1

	H1: Razina depresije veća je kod skupine ovisnika o alkoholu nego kod kontrolne skupine. H2: Razina suicidalnosti veća je kod skupine ovisnika o alkoholu nego kod kontrolne skupine. H3: Razine depresije i suicidalnosti pod utjecajem su sljedećih faktora: početak konzumacije alkohola, trajanje ovisnosti o alkoholu, razlog pijenja, način pijenja, agresivnost u pijanom stanju, kaznena evidencija, razina obrazovanja i socioekonomski status	1
	H1: Učestali konzumenti sredstava ovisnosti u odnosu na nekonzumente sredstava ovisnosti u većoj mjeri percipiraju prisutnost rizičnih čimbenika u svojoj obitelji-neadekvatnih obiteljskih pravila, obiteljske konflikte te roditelje koji podržavaju antisocijalno ponašanje i konzumaciju sredstava ovisnosti. H2: Nekonzumenti sredstava ovisnosti u odnosu na učestale konzumente sredstava ovisnosti u većoj mjeri percipiraju prisutnost zaštitnih čimbenika u svojoj obitelji-obiteljsku privrženost, obiteljske prilike za prosocijalan angažman te obiteljske nagrade za prosocijalan angažman.	1
	H1:Postoje statistički značajne razlike na razini specifičnih psihologijskih, psihopatologijskih, socijalnih i drugih kriterija u njihovoj relevantnosti za donošenje ocjene o smanjenoj ubrojivosti i neubrojivosti. H2: Postoji statistički značajna razlika u vrednovanju opasnosti za okolinu smanjeno ubrojivih i neubrojivih počinitelja kaznenih djela. H3: “Novi” koncept smanjene ubrojivosti ne omogućuje zadovoljavajuću kvantifikaciju za sudačku procjenu kaznene odgovornosti. H4: Primjena forenzično-psihijatrijskog dokumentacijskog sustava (FPDS) osigurava znatno višu kvalitetu vještačenja od klasične kliničke obrade bez standardiziranih dijagnostičkih instrumenata.	1
	Ne navode se	72
	Ukupno	102